اورتودوقسیا

آخلاقی و دینی رساله

مدیر مسئول : ملهتیوس لوقاکیس — محل اداره : فنار روم پطریقخانه‌سی

Ἔτος Β΄ — 31 Αὐγούστου 1927 — Τεῦχος 17ον

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ
Καθηγητὴς Ἰ. Θεολογ. Σχολῆς Χάλκης

ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΚΑΙ Η ΠΡΟΑΓΓΕΛΙΑ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ

Καὶ ἐγνώριζε καλῶς ὁ Ἡσαΐας, ἐγνώριζεν ἀπὸ πρώτης ἀρχῆς κατὰ ἀποκάλυψιν ἄνωθεν, τὸ μάταιον τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀγώνων πρὸς διόρθωσιν τοῦ σκληροτραχήλου καὶ ἀδιορθώτου λαοῦ καὶ πρὸς πρόληψιν τῶν συμφορῶν ἐκείνων τῶν ἀνηκούστων, ὅσαι, προαπειληθεῖσαι πρότερον, ἦλθον μετά τινα χρόνον ἀμειλίκτως, ὡς ἐδηλώθη ἐν προλαβόντι τεύχει (16ῳ). Καὶ οὕτως ὅμως, καὶ γνωρίζων τὸ μάταιον τῶν ἀγώνων αὐτοῦ, ὤφειλε νὰ ἐκπληρώσῃ ἣν ἔλαβεν ἀποστολὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγεὶς ἄνωθεν καὶ οἱονεὶ χειροτονηθεὶς εἰς προφήτην διὰ θαυμασίου τινὸς καὶ μυστικοῦ ὁράματος, οἷον

τὸ μετὰ πάσης ἀκριβείας ἀνιστορούμενον ἐν τῷ ***ἕκτῳ*** κεφαλαίῳ τῆς συλλογῆς τῶν προφητειῶν αὐτοῦ. Ἐὰν ἡ συλλογὴ αὕτη εἶχε γείνῃ κατὰ τὴν χρονολογικὴν ἀκολουθίαν τῆς ἐκφορᾶς τῶν προφητειῶν, τὸ ὅραμα τοῦτο θὰ ἐτίθετο εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς συλλογῆς, ὅπως συμβαίνει παρὰ τῷ Ἱερεμίᾳ καὶ τῷ Ἰεζεκιήλ. Ἐπειδὴ ὅμως τὴν συλλογὴν ταύτην δὲν ἀπετέλεσεν αὐτὸς ὁ προφήτης, ἀλλ' ἄλλος μετ' αὐτόν, φαίνεται ὅτι δὲν ἀπέβλεψαν εἰς τὴν χρονολογικὴν αὐτῶν ἀκολουθίαν καὶ ἀλληλοδιαδοχήν.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως τῆς θέσεως αὐτοῦ ἔχει τὸ θαυμάσιον ὅραμα τὴν ἰδίαν χρονολογίαν, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ προφήτου ὁριζομένην, εἶναι δὲ αὕτη τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ ***Ὀζίου***, πατρὸς και προκατόχου τοῦ Ἰωάθαμ, τουτέστι τὸ ἔτος 740 π. χ. Παρουσιάζεται τῷ προφήτῃ ὁ Κύριος ἐν ὁράματι, πάντως νυκτερινῷ, ὡς βασιλεὺς ὑπέρτατος, ἐπὶ θρόνου μὲν ὑπερυψήλου καθήμενος ἐν περιβολῇ βασιλικῇ, ὡς ἐν μανδύᾳ μεγαλοπρεπεῖ, μετὰ κρασπέδων εὐρέων καὶ αὐτὸ τοῦτο καλυπτόντων τὸ δάπεδον τοῦ ἐν οὐρανοῖς ναοῦ αὐτοῦ, περιστοιχιζόμενος δὲ ὑπὸ τῆς οὐρανίου αὐτοῦ ἀκολουθίας, ὑπὸ τῶν ***Σεραφείμ,*** ἀΰλων βεβαίως δυνάμεων, ἐν τῷ ὁράματι ὅμως ὀπτανομένων ὑπὸ μορφὴν καὶ ὄψιν αἰσθητήν, ὡς ὄντων ἀνθρωποειδῶν κατὰ βάθος λεπτοφυῶν καὶ εὐμήκων, ἐχόντων δὲ καί τι ἴδιον, τὸ ***ἑξαπτέρυγον.*** Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸν Ἡσαΐαν, ὑποτίθεται ὅτι εὑρίσκεται ὄχι ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ, ἀλλὰ πρὸ τῆς πύλης τοῦ ναοῦ, καὶ εὑρισκόμενος ἐκεῖ αἰσθάνεται τὸν κραδασμὸν τῶν τῆς πύλης παραστάδων ὡς ἐκ τῆς βροντώδους φωνῆς καὶ ὑμνῳδίας τῶν Σεραφείμ, βλέπει δὲ συγχρόνως καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ ναοῦ ὑπάρχοντα καὶ γινόμενα, καὶ δὴ καὶ καπνὸν πληροῦντα τὸν ναόν, καπνὸν βεβαίως ὀφειλόμενον εἰς θυμιάματα καιόμενα ἐπὶ τοῦ ***θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος,*** ὅπως τοιοῦτον ὑπῆρχεν ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερουσαλήμ. Οὕτως εὑρεθεὶς ὁ προφήτης καὶ ὡς κατὰ πρόσωπον ἰδὼν τὸν Κύριον καταλαμβάνεται τὸ πρῶτον ὑπὸ φόβου, κατὰ τὴν κρατοῦσαν τῶν χρόνων ἐκείνων πίστιν, ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα

ἁμαρτωλός, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον βλέπων τὸν Κύριον, δύναται νὰ ἐκφύγῃ τὸν θάνατον (πρβλ. Ἔξοδ. 33,20. Κριτ. 6, 22. 13, 22). Ἐνθαρρύνεται ὅμως ὕστερον καὶ δέχεται προθύμως νὰ ἀποσταλῇ ὡς ἀποσταλμένος τοῦ Κυρίου πρὸς λαὸν πεπωρωμένον ἤδη καὶ ἀνεπίδεκτον πλέον μετανοίας καὶ διορθώσεως, ὄχι ὅπως μεταπείσῃ αὐτόν, ἀλλ᾽ ὅπως ἀπαγγείλῃ αὐτῷ τοῦτο μὲν τὸ ἀμετανόητον καὶ ἀδιόρθωτον αὐτοῦ, τοῦτο δὲ τὴν ἀποκειμένην τοῖς ἀμετανοήτοις θείαν δίκην καὶ τιμωρίαν, καὶ ταύτην προβαίνουσαν μέχρι τῆς ἐκκοπῆς ***ὅλων τῶν κλάδων τοῦ δένδρου,*** καταλείψεως δὲ μόνον τοῦ ***κορμοῦ*** καὶ τῆς ***ρίζης*** αὐτοῦ ***ὥς τινος ἱεροῦ σπόρου, πρὸς νέαν βλάστησιν καὶ καρπογονίαν*** (πρβλ. περὶ τῆς ***αὐτῆς εἰκόνος*** 2 Ἔσδρα 9, 2. Ζαχ. 13, 6—9. Μαλαχ. 2, 15 καὶ Ρωμ. 11, 5).

«Καθ᾽ ὃ ἔτος ἀπέθανεν Ὀζίας ὁ βασιλεύς, εἶδον ἐν ὁράσει τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, καὶ τὰ κράσπεδα τοῦ περιβολαίου αὐτοῦ ἐπλήρουν τὸν ναόν. Περιΐπταντο αὐτὸν κύκλῳ Σεραφείμ, ἔχοντα ἕκαστον ἀνὰ ἓξ πτέρυγας, καὶ διὰ μὲν τῶν δύο ἐκάλυπτον τὰ πρόσωπα αὐτῶν, διὰ δὲ τῶν δύο ἐσκέπαζον τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ διὰ τῶν ἄλλων δύο ἵπταντο. Ἀντεφώνουν δὲ πρὸς ἄλληλα λέγοντα. Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος (εἶναι ὁ) Κύριος Σαβαώθ. Εἶναι πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ ἐκ βάθρων ἐκραδαίνοντο οἱ σταθμοὶ τῆς θύρας ἀπὸ τῆς βοῆς τῶν (κραζόντων) ὑμνολογούντων, καὶ ὁ ναὸς ἦτο πλήρης καπνοῦ. Καὶ εἶπον κατ᾽ ἐμαυτόν. Οἴμοι, ἀπόλωλα! Διότι ἀκαθάρτων χειλέων ἄνθρωπος ὑπάρχων καὶ κατοικῶν ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκαθάρτων χειλέων, ἰδίοις ὄμμασιν εἶδον τὸν Κύριον Σαβαώθ. Καὶ ἐπέτασε πρός με ἓν τῶν Σεραφείμ, κρατῶν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἄνθρακα, ὃν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος διὰ λαβίδος, καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου λέγων: «Ἰδοὺ ἥψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ ἐξήρθη μὲν ἡ ἀνομία σου, ἀφέθησαν δὲ αἱ ἁμαρτίαι σου. Καὶ ἀκούω τὴν φωνὴν τοῦ Κυρίου λέγουσαν· ***Τίνα νὰ ἀποστείλω, καὶ τίς θὰ (μᾶς) ὑπάγῃ πρὸς τὸν***

λαὸν τοῦτον; Καὶ ἀπήντησα· Ἰδοὺ ἐγώ. Ἀπόστειλόν με· Καὶ εἶπεν· Ὕπαγε καὶ εἰπὲ πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον· Ἀκούετε ὅσον καὶ ἂν θέλητε, καὶ βλέπετε ὅσον καὶ ἂν ἐπιθυμῆτε· εἰς μάτην. Μάθετε ὅτι δὲν εἶναι οὔτε νὰ ἐννοήσητε τὸ ἀκουόμενον οὔτε νὰ κατίδητε τὸ βλεπόμενον. [1]) Δήλωσον αὐτοῖς καὶ ἔστω πρὸς γνῶσιν αὐτῶν τοῦτο, ὅτι ἐγένετο παχύνους ὁ λαὸς οὗτος καὶ ἀπέβησαν οὕτω βαρήκοοι εἰς τὰ ὦτα καὶ οὕτω μυωπάζοντες εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὥστε νὰ μὴ βλέπωσι διὰ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν μηδὲ νὰ ἀκούωσι διὰ τῶν ὤτων αὐτῶν, καὶ οὕτω νὰ ἐκλείπῃ πᾶσα ἐλπὶς ἐπιστροφῆς αὐτῶν καὶ ἰάσεως παρ' ἐμοῦ. Καὶ ἠρώτησα. μέχρι τίνος σημείου (θὰ προβῇ τοῦτο) Κύριε; Καὶ ἀπήντησεν, ἕως οὗ ἀποβῶσιν ἔρημοι αἱ πόλεις ἐλλείψει κατοίκων καὶ αἱ οἰκίαι ἐλλείψει ἀνθρώπων, καὶ ἡ γῆ ἐρημωθῇ τέλεον, καὶ μακρὰν ἀπαγάγῃ ὁ Κύριος τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπιταθῇ ἡ ἐγκατάλειψις καὶ ἐρημία ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ. Καὶ θὰ μείνῃ μὲν ἔτι ἐν αὐτῇ τὸ ἓν δέκατον, πλὴν καὶ τοῦτο θὰ εἶναι πάλιν εἰς ἀνάλωσιν καὶ φθορὰν καθ' ὁμοιότητα τερεβίνθου καὶ δρυός, ἐν αἷς κατακοπτομέναις παραμένει τις κορμὸς καὶ ῥίζα. Εἶναι ὡς σπόρος ἱερὸς ὁ κορμὸς αὐτῆς.

---

[1]) Ἐκφέρονται μὲν τὰ ἀνωτέρω ***κατὰ προστακτικὴν*** ἐν τῷ ἑβραϊκῷ, τὸ νόημα ὅμως εἶναι τοιοῦτον οἷον ἀπεδόθη ἐν τῷ κειμένῳ. Πρόκειναι δηλ. μᾶλλον ***περὶ ἐλέγχου,*** ὅτι ἔχει περιέλθει ὁ λαὸς εἰς τὸ μὴ περαιτέρω τῆς πωρώσεως καὶ σκληρύνσεως, καὶ ὅτι ὁσαδήποτε καὶ ἂν διδάσκηται καὶ ἀκούῃ, μένει πάντοτε ὁ αὐτός, ἀμετανόητος καὶ ἀδιόρθωτος, πᾶσαν μὲν ἐλπίδα ἐπιστροφῆς καὶ θεραπείας ἀποκλείων, χῶρον δὲ καταλείπων εἰς μόνην τὴν ἐπαγωγὴν καὶ ἐπιφορὰν τῆς θείας τιμωρίας.

ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΟΙ ΠΡΟΚΑΛΕΣΑΝΤΕΣ

ΤΗΝ ΝΕΑΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΙΝ ΤΟΥ ΕΥΧΟΛΟΓΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος)

γ') Τὰ πρὸ τῆς νέας ἀναθεωρήσεως γεγονότα.

Ἡ διορισθεῖσα Ἐπιτροπὴ ἐξετάσασα τὰς γενομένας παραβάσεις τοῦ Εὐχολογίου ἐπείσθη, ὅτι οὐ μόνον οἱ τῆς Ὑψηλῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ τῆς Χαμηλῆς Ἐκκλησίας ὀπαδοὶ παρέβαινον τὰς διατάξεις αὐτοῦ, διότι αὗται συνταχθεῖσαι πρὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα αἰώνων ἀπώλεσαν τὴν χρησιμότητα αὐτῶν καὶ χρῄζουσιν ἀναθεωρήσεως. Ἐντεῦθεν καὶ ἐν ἐκθέσει αὐτῶν πρὸς τὸν Βασιλέα προὔτεινον, «ὅπως ἐκδοθῶσι βασιλικὰ Γράμματα πρὸς τὰς Κληρικὰς Συνελεύσεις Καντουαρίας καὶ Ὑόρκης (Convocations) ἐντελλόμενα αὐτάς, ὅπως 1ον) ἀσχοληθῶσιν εἰς τὴν προπαρασκευὴν νέων διατάξεων κανονιζουσῶν τὴν ἀμφίεσιν τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰς ὥρας τῆς διακονίας αὐτῶν καὶ τὴν ὑποβολὴν αὐτῶν πρὸς κύρωσιν εἰς τὸ Κοινοβούλιον· 2ον) ἐπενέγκωσι καὶ ὑποβάλωσιν εἰς τὸ Κοινοβούλιον τοιαύτας τροποποιήσεις τῶν ὑφισταμένων νόμων περὶ διεξαγωγῆς τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν, περὶ ἀμφίων καὶ διακόσμου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὥστε αὗται νὰ τείνωσιν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς μεγαλειτέρας ***ἐλαστικότητος***, τὴν ὁποίαν εἶνε προφανής, ὅτι ἀπαιτεῖ ἡ λογικὴ ἀναγνώρισις τῆς ***περιεκτικότητος*** τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν νῦν ἀναγκῶν αὐτῆς». Τὰ Γράμματα ταῦτα ἐξεδόθησαν πράγματι κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1906 ἐντελλόμενα, ὅπως αἱ Κληρικαὶ Συνελεύσεις συζητήσωσιν, ἐξετάσωσι, συσκεφθῶσι καὶ συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει περιεχομένων ζητημάτων.

Ἀλλὰ τότε προέκυψεν εἰς τὸ μέσον τὸ ἑξῆς ζήτημα. Ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως ὑφίστατο στενὸς σύνδεσμος μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, ὅστις ἐπὶ Ἐλισάβετ μετὰ τὴν Μεταρρύθμισιν ἔλαβε τὴν μορφὴν τοῦ λεγομένου Καθεστῶτος (Establishment), κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ Πολιτεία εἶνε ὑποχρεωμένη νὰ παρέχῃ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν νομικὴν αὐτῆς ἐν τῷ Κράτει ὑπόστασιν. Τὸ Καθεστὼς τοῦτο, ὅπερ ἀρχικῶς δὲν ἐσήμαινεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία κατεξουσιάζεται ὑπὸ τοῦ Κράτους, ἀλλ' ἁπλῶς, ὅτι ἀπολαύει τῆς ὑποστηρίξεως καὶ συνεργασίας τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, κατέστη ἀνεφάρμοστον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Διότι μετὰ τὴν κατάργη-

σιν τῶν Νόμων, δι' ὧν ἀπεκλείοντο τοῦ Κοινοβουλίου οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ οἱ Ἀσυμμόρφωτοι (Nonconformists), συνέβη ὥστε τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν νὰ διαχειρίζωνται ἄνδρες πάσης θρησκείας, καθόσον εἰς τὸ νέον Ἀγγλικὸν Κοινοβούλιον παρακάθηνται μόνον ὀλίγοι Ἀγγλικανοὶ τ. ἔ. ἄνδρες τρέφοντες ἐνδιαφέρον περὶ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐντεῦθεν εὐνόητον, ὅτι ἀναθεώρησις τοῦ Εὐχολογίου δὲν ἠδύνατο νὰ συντελεσθῇ ὑπὸ Κοινοβουλίου, οὗ μετέχουσι, πλὴν τῶν Ἀγγλικανῶν, καὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Ἀσυμμόρφωτοι καὶ Οὐνιτάριοι καὶ Ἰουδαῖοι. Ἕνεκα τοῦ λόγου τούτου αἱ φωναὶ περὶ χωρισμοῦ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, αἵτινες ἄλλοτε ἠκούοντο ἀπὸ μέρους ἐχθρῶν τῆς Ἀγγλικαν. Ἐκκλησίας, ἤρξαντο νῦν νὰ ἀκούωνται καὶ ἀπὸ μέρους φίλων αὐτῇ, καίτοι οἱ σωφρονοῦντες τῶν κληρικῶν ἐθεώρουν ὡς ἐγκατάλειψιν ἱερᾶς παρακαταθήκης τὴν ρῆξιν ταύτην καὶ ὡς οἰκονομικῶς καταστρεπτικὴν διὰ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν. Ὅπως ὑπερπηδηθῇ ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης συστάσεως τοῦ Κοινοβουλίου δυσχέρεια, ἐψηφίσθη κατὰ τὸ 1919 Νόμος (Enabling Act), καθ' ὃν Νομοσχέδια καθαρῶς ἐκκλησιαστικῆς φύσεως ἀσχολούμενα περὶ ζητήματα διδασκαλίας καὶ θείας λατρείας δὲν δύνανται νὰ συζητηθῶσι καὶ μεταβληθῶσιν ἐν ταῖς Βουλαῖς, ἀλλὰ μόνον νὰ ψηφισθῶσιν ὑπ' αὐτῶν en bloc μετὰ τὴν ἔγκρισιν αὐτῶν ὑπὸ Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς. Πρὸς παρασκευὴν δὲ καὶ σύνταξιν τῶν Νομοσχεδίων τούτων ἐξουσιοδοτήθη ἡ διὰ τοῦ αὐτοῦ Νόμου ἱδρυθεῖσα Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις (Church Assembly), ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν σωμάτων, τῆς Βουλῆς τῶν Ἐπισκόπων, τῆς Βουλῆς τῶν Κληρικῶν καὶ τῆς Βουλῆς τῶν Λαϊκῶν. Τὰ μέλη τῆς τελευταίας ταύτης ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν ἐπαρχιακῶν ἐκκλησιαστ. συμβουλίων, ταῦτα δὲ ὑπὸ τῶν ἐνοριακῶν Ἐκκλησιαστ. Συμβουλίων μεταξὺ τῶν ἐνεργῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας τ. ἔ. τῶν κοινωνούντων, ἐνῷ ἐκλογεῖς δικαιοῦνται νὰ ὦσιν ὅλοι οἱ βεβαπτισμένοι. Ἡ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ὑπερπήδησις τῆς δυσχερείας ἦτο σύμφωνος πρὸς τὰς ἰδέας τῆς ἄρτι ἐμφανισθείσης μεσαζούσης μερίδος Life and Liberty Movement («ζωὴ καὶ ἐλευθερία»), ἥτις συγκροτηθεῖσα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ μελῶν τῆς εὐρείας μερίδος εἵλκυσε πρὸς ἑαυτὴν καί τινας ἐκ τῆς Ὑψηλῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἱκανοποίησεν ὅμως οὔτε τοὺς καθολικίζοντας, διότι οὗτοι ἀπέβλεπον κυρίως εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ τρόπου τοῦ διορισμοῦ τῶν Ἐπισκόπων, οἵτινες νῦν διορίζονται ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς πολτικῆς ἀρχῆς, οὔτε τοὺς προτεσταντίζοντας, καθόσον οὗτοι ἐπεθύμουν νὰ δοθῶσι περισσότερα δικαιώματα εἰς τὸν λαὸν καὶ δὴ εἰς τὰ ἐνοριακὰ Συμβούλια κατὰ τὸ σύστημα τῶν λεγομένων Ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν (Free Churches).

Ὡς ἦν ἑπόμενον ἓν τῶν πρώτων ἔργων τῆς νεωστὶ συσταθείσης

Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως (Church assembly) ἦτο νὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ Εὐχολογίου. Οἱ προτεσταντίζοντες (Low Church, Broad Church, modernists) δὲν ἐπεθύμουν τὴν ἀναθεώρησιν, διότι προῃσθάνοντο, ὅτι ἐνδεχόμεναι τροποποιήσεις αὐτοῦ θὰ ηὐνόουν τὰς καθολικιζούσας ἀπόψεις. Οἱ καθολικίζοντες ἐξ ἄλλου (High Church, Anglo-catholics, Romanists) δὲν ἤθελον αὐτὴν ὡσαύτως, διότι ἐπιτυχόντες διὰ τῶν μέχρι τοῦδε ἀγώνων αὐτῶν νὰ ἀναστηλώσωσι τὸ κῦρος τοῦ Εὐχολογίου ἐπεθύμουν νὰ ἀφοσιωθῶσιν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ κινήματος αὐτῶν εἰς τὰς τάξεις τῶν κληρικῶν, οὕτως ὥστε ἀναθεώρησις τοῦ Εὐχολογίου γινομένη βραδύτερον νὰ ἱκανοποιῇ ἐξ ὁλοκλήρου τὰς καθολικιζούσας αὐτῶν ἀπόψεις, ὅπερ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐλπίσωσι κατὰ τὴν σημερινὴν ἀναθεώρησιν. Μόνον οἱ μεσάζοντες (Moderates) καὶ ἰδίως τὰ μέλη τῆς μερίδος «ζωὴ καὶ ἐλευθερία» ἦσαν ὑπὲρ τῆς ἀναθεωρήσεως, ἡ δὲ μερὶς αὐτῶν εἶχεν ἐνισχυθῇ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἕνεκα τοῦ ἑξῆς γεγονότος.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνατροπὴν προκαταλήψεών τινων καὶ εἰς τὴν εἰσαγωγὴν ἐθίμων τινῶν ἀνυπάρκτων τέως. Ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ ὄχι τόσον ἐν τοῖς μετώποις τοῦ πολέμου, ὅπου οἱ κληρικοὶ αὐτῆς ἠσχολοῦντο μᾶλλον εἰς τὴν σωματικὴν ἀνακούφισιν καὶ ἀναψυχὴν τῶν στρατιωτῶν, ἀλλ᾽ ἐντὸς τῆς Ἀγγλίας συνετελέσθη νέα τις ζύμωσις χάρις εἰς τὴν ἐργασίαν εὐλαβῶν Ἀγγλικανῶν ἱερέων. Ἡ σύμφωνος πρὸς τὰς καθολικιζούσας ἀρχὰς εὐλάβεια, ἥτις ἐβράδυνε νὰ ἀναζωογονηθῇ μακρότερον ἢ ἡ διδασκαλία καὶ ἡ θεία λατρεία, ἀνεπτερώθη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεγάλου πολέμου. Ἐνῷ ἡ διατήρησις τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ (reservation), ἦτό τι σπάνιον προηγουμένως καὶ ἐν ἐκείναις τῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ἠκολούθουν τὰς ἀρχὰς τοῦ κινήματος τῆς Ὀξφόρδης, ἡ διατήρησις αὕτη νῦν ἐγενικεύθη. Καὶ ἔτι πρός· πρὸς τὴν διατήρησιν ταύτην συνεδέθη μοιραίως μεταπηδήσασα ἐκ τῆς Ρωμ. Ἐκκλησίας, ὄχι μόνον ἡ προσευχὴ τῶν Χριστιανῶν καὶ ἡ δημοσία θεία λατρεία καὶ προσκύνησις τοῦ διατηρουμένου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἔκθεσις αὐτῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ ἡ διοργάνωσις εἰδικῶν τελετῶν διὰ τὴν ἀπ᾽ αὐτῶν εὐλογίαν ἐν τοῖς Ἀγγλικανικοῖς Ναοῖς. Εἰς τὴν τοιαύτην κατεύθυνσιν συνετέλεσε μεγάλως τὸ σωματεῖον «ἡ ἐθνικὴ ἀποστολὴ μετανοίας καὶ πίστεως» ἐκ γυναικῶν τὸ πλεῖστον ἀποτελούμενον, ὅπερ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πολεμικοῦ θορύβου εἰργάσθη ἐνδελεχῶς πρὸς ἀναζωπύρησιν τοῦ καθολικίζοντος θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐκ τῆς τοιαύτης ἀναζωπηρήσεως προέκυψαν δύο καὶ αὖθις τάσεις. Ἡ μὲν ἀπολέσασα τὴν πίστιν αὐτῆς εἰς μίαν ὠργανωμένην Ἐκκλησίαν

ζητεῖ νὰ διασώσῃ τὴν θρησκείαν διὰ τῆς ἐκλαϊκεύσεως αὐτῆς ἤτοι διὰ τῆς ἑνώσεως μετὰ τῶν κεχωρισμένων Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, διὰ τῆς ἀνασυντάξεως τοῦ τυπικοῦ ἐπὶ τὸ συγχρονιστικώτερον, διὰ τῆς προσελκύσεως τῆς εὐνοίας τοῦ λαοῦ διὰ ποικίλων μέσων, οἷα τὸ κήρυγμα καὶ ἀσυμμορφώτων ἐν τοῖς Ἀγγλικανικοῖς Ναοῖς, ἡ κινηματογραφικὴ ἐκτέλεσις ἀκολουθιῶν, ἡ ἄνοδος καὶ γυναικῶν ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος καὶ τὰ ὅμοια. Ἡ ἄλλη πιστεύουσα εἰς τὸ κάλλος, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ὠργανωμένης Ἐκκλησίας ἐπιθυμεῖ νὰ ἑλκύσῃ τὸν λαὸν πρὸς αὐτὴν ὄχι θυσιάζουσα τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῆς, ἀλλ' ἐξαίρουσα αὐτήν, ὄχι συγκαλύπτουσα τὴν πνευματικότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ δημοσίᾳ διακηρύττουσα αὐτήν. Δὲν εἶνε ἀνάγκη καὶ νὰ ἐξηγήσωμεν πρὸς ποίαν τῶν ὑφισταμένων δύο μεγάλων μερίδων, προτεσταντιζούσης καὶ καθολικιζούσης, ἀντιστοιχεῖ ἑκατέρα τῶν τάσεων τούτων. Ἡ μερὶς «ζωὴ καὶ ἐλευθερία» εἰς οὐδετέραν τῶν τάσεων τούτων ἀνήκουσα, παρουσιάζει συγγένειάν τινα καὶ πρὸς τὰς δύο. Ἀλλ' οἱ καθολικίζοντες δυσπίστως ἔχουσι πρὸς αὐτήν, διότι τινὲς τῶν ὀπαδῶν αὐτῆς καίτοι συμπαθοῦσι πρὸς τὰς τελετουργικὰς αὐτῶν ἰδέας καὶ ἐξαίρουσι τὸ κάλλος τῆς θείας λατρείας, καταλύουσιν ἀφ' ἑτέρου κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν σπουδαῖα σημεῖα τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἅτινα ἀποδέχονται ἐκεῖνοι, οἷα ἡ νηστεία καὶ ἡ ἐξομολόγησις. Ἀλλ' ἡ μερὶς «ζωὴ καὶ ἐλευθερία» ἀντιπροσωπεύεται ἰσχυρότερον πάσης ἄλλης ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Συνελεύσει καὶ πᾶσα ἀναθεώρησις δὲν εἶνε δυνατὸν ἢ νὰ βαδίσῃ ἐπὶ τῶν γραμμῶν, τὰς ὁποίας ἤθελε καθορίσῃ αὕτη.

Ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ Συνελεύσει τὸ ἔργον τῆς ἀναθεωρήσεως ἤρξατο διὰ τοῦ διορισμοῦ Ἐπιτροπῆς, ὅπως ἐξετάσῃ τὴν συντελεσθεῖσαν ὑπὸ τῶν Κληρικῶν Συνελεύσεων (Convocations) ἀναθεώρησιν. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀπεδέχθη ἐν ταῖς κυριωτέραις αὐτοῦ γραμμαῖς τὸ Εὐχολόγιον τῶν Κληρικῶν Συνελεύσεων μετὰ τῆς ἑξῆς προσθήκης «ἐπειδὴ εἶνε εὐκταῖον, ὅπως αἱ μεταβολαὶ τῆς συνήθους τάξεως καὶ διεξαγωγῆς τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ νομίμου μὴ γίνωνται αὐθαιρέτως τ. ἔ. ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ λαοῦ, ὡς οὗτος ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῶν ἐνοριακῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, διὰ τοῦτο πᾶν ζήτημα ἐγειρόμενον μεταξὺ τοῦ ἱερέως τῆς ἐνορίας καὶ τοῦ ὡς ἄνω ἀντιπροσωπευομένου λαοῦ ὡς πρὸς τὰς μεταβολὰς τὰς καθιερωθείσας ἐν ἄλλῳ τινὶ τεύχει ἢ σχεδίῳ δέον κατὰ κανόνα νὰ ἀναφέρηται εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἐπαρχίας, ὅστις συμβουλευόμενος, καθ' ὃν τρόπον ἤθελεν ἐγκρίνῃ, τὸν ἱερέα καὶ τὸν λαὸν νὰ ἀποφασίζῃ, αἱ δὲ ἀποφάσεις αὐτοῦ νὰ ὦσιν ὁριστικαί».

Κατὰ τὸ 1923 τὸ σχέδιον τοῦ Νέου Εὐχολογίου (προαιρετικὴ χρῆσις)

ἐνεκρίθη καὶ ὑπὸ τῶν τριῶν ἐκκλ. σωμάτων, συνεδριαζόντων ἰδιαιτέρως ἑκάστου αὐτῶν. Ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀναθεωρήσεως τόσον αἱ ἐν ταῖς Κληρ. Συνελεύσεσιν, ὅσον καὶ ἐν τῇ Ἐκκλ. Συνελεύσει προταθεῖσαι τροποποιήσεις ἐπεκρίθησαν δριμύτατα ὑπὸ τῶν Ἀγγλοκαθολικῶν καὶ δὴ ὑπὸ τοῦ σωματείου αὐτῶν English Church Union, ὅπερ καὶ συνέταξεν ἴδιον σχέδιον ἀναθεωρήσεως τοῦ Εὐχολογίου καὶ προὔτεινεν αὐτὸ ὡς τὸ προαιρετικὸν ἢ ἐλεύθερον Εὐχολόγιον ὀνομασθὲν «Πράσινον Βιβλίον» ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ περικαλύμματος αὐτοῦ (Green Book). Τὸ παράδειγμα τοῦ σωματείου τῶν καθολικιζόντων ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι. Οὕτως ὁμὰς κληρικῶν ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Μαγχεστρίας Dr Temple (μεσάζουσα μερίς, ἐξέθηκε τὰς ἰδέας αὐτῆς ἐν ἑτέρῳ βιβλίῳ κληθέντι δι' ὃν καὶ τὸ προηγούμενον λόγον «Φαιῷ βιβλίῳ», δι' οὗ ἐζήτει τὸν πλουτισμὸν τῶν μετὰ χοροῦ Ἱεροτελεστιῶν, τὴν προσθήκην διαφόρων τύπων δεήσεων καὶ τὴν εὐρεῖαν ἀναθεώρησιν τῶν τελουμένων ἐν ἐκτάκτοις περιστάσεσιν Ἱεροτελεστιῶν. Ἡ αὐτὴ ὁμὰς προκειμένου περὶ τῆς καθαγιαστικῆς τῆς θείας εὐχαριστίας εὐχῆς προσήγγιζε πρὸς τὸν παραδεδεγμένον ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς λειτουργίαις τύπον. Μετ' αὐτοὺς καὶ οἱ τῆς Λέσχης τοῦ Ἀλκουΐνου, τ. ἔ. ὁμὰς λογίων ἀσχολουμένων περὶ τὴν λειτουργικήν, προὔτειναν τὸ «πορτοκαλλόχρουν βιβλίον», ἕτεροί δέ τινες προὔτειναν τὴν ἀποδοχὴν ὡς καθαγιαστικῆς τῆς θείας εὐχαριστίας εὐχῆς, τῆς εὑρισκομένης ἐν τῷ Εὐχολογίῳ Ἐδουάρδου τοῦ ΣΤ'.

Κατὰ τὸ καταστατικὸν αὐτῆς ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευσις ἐν ζητήμασιν ἁπτομένοις τῆς διδασκαλίας κέκτηται τὸ δικαίωμα νὰ ψηφίσῃ ἀποδεχομένη ἢ ἀπορρίπτουσα προτάσεις προερχομένας ἐκ τῆς Βουλῆς τῶν Ἐπισκόπων. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Ἐπισκόπων κατ' ἰδίαν ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὰς ζητηθείσας τροποποιήσεις ὑπὸ τῆς Βουλῆς τοῦ Κλήρου καὶ τῆς Βουλῆς τοῦ Λαοῦ, ἐπελήφθη τοῦ βαρέος καὶ μεστοῦ εὐθυνῶν ἔργου αὐτῆς, νὰ συντάξῃ δηλονότι τελικὸν σχέδιον προαιρετικοῦ Εὐχολογίου καὶ νὰ ὑποβάλῃ αὐτὸ εἰς τὰς Κληρικὰς Συνελεύσεις. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀρξάμενον διὰ κοινῆς τῶν Ἐπισκόπων προσευχῆς καὶ μεταλήψεως ἐν τῷ ἱστορικῷ Παρεκκλησίῳ τοῦ Lambeth Palace καὶ ἐγκαινισθὲν δι' εὐγλώττου προσλαλιᾶς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κανταουρίας κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1925 ἐσυνεχίσθη ἐν ἀπολύτῳ μυστικότητι καὶ ἐν περιοδικαῖς πολυημέροις συνεδρίαις μέχρι τῆς 7ης Φεβρουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους. Τότε οἱ δύο Ἀρχιεπίσκοποι Κανταουρίας καὶ Ὑόρκης διὰ μακρῶν εἰσηγήσεων ὑπέβαλον τὸ ἀναθεωρηθὲν Εὐχολόγιον εἰς τὰς συνελθούσας Κληρικὰς Συνελεύσεις τῶν δύο Ἀρχιεπισκοπῶν. Ἀλλ' ἡ ἐξέτασις τοῦ περαιτέρω σταδίου τῶν περὶ Εὐχολογίου συζητήσεων καὶ ἡ κρίσις ἐπὶ τῶν ἐπενεχθεισῶν εἰς τὸ ὑπάρχον τροποποιήσεων δέον νὰ ἀποτελέσῃ ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας μελέτης μετὰ τὴν τελικὴν ἔγκρισιν τοῦ ὑποβληθέντος σχεδίου ὑπὸ τῶν Κληρικῶν Συνελεύσεων, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως καὶ τελευταῖον τοῦ Ἀγγλικοῦ Κοινοβουλίου.

† Ο ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΣ

"ΠΡΟΕΔΡΟΣ,,.
"ΤΟΝ ΤΟΠΟΝ ΕΠΕΧΩΝ,,.

Ἐν ἐκκλησιαστικοῖς ἐγγράφοις, οἷον πατριαρχικοῖς γράμμασιν, συνοδικαῖς πράξεσι καὶ ἄλλοις, ἀναγομένοις εἰς τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα καὶ μέχρι που τῶν μέσων τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἔστιν ἰδεῖν παρασημειουμένην παρά τισι μὲν τῶν ἐν αὐταῖς ὑπογραφῶν τῶν ἀρχιερέων τὴν λέξιν «**πρόεδρος**» ὁτὲ μὲν ἐπιτασσομένην, ὁτὲ δὲ προτασσομένην, παρ᾽ ἄλλαις δὲ οὐ μόνον ἀρχιερέων ἀλλὰ καὶ ἄλλων κληρικῶν ὑπογραφαῖς, τὴν ἔκφρασιν «***τὸν τόπον ἐπέχων***».

Τί δηλοῦσιν οἱ ἐκ τῶν λέξεων τούτων ἐννοούμενοι τίτλοι; Τίνες ἔφερον τούτους ἰδίῳ δικαίῳ; Τίσι τῶν ἱεραρχῶν ἀπένεμεν αὐτοὺς ἡ Ἐκκλησία καὶ διατί;

Τούτων δὴ πάντων τὴν κανονικὴν καὶ ἱστορικὴν ἔρευναν καὶ ἐξέτασιν ἔχει θέμα ἡ παροῦσα πραγματεία.

"ΠΡΟΕΔΡΟΣ,,.

«Πρόεδρος» δηλοῖ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ γλώσσῃ τὸν καθόλου ὑπερέχοντα τῶν ἄλλων· ἐδίδετο δὲ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὥσπερ τίτλος διακριτικός· α΄) τοῖς ποιμαίνουσι παροικίας ἐκ χειροτονίας, β΄) τοῖς διοριζομένοις διακυβερνᾶν πνευματικῶς καὶ ἄλλας παροικίας καὶ γ΄) τοῖς λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ἀρετῇ διαπρέπουσιν ἐκ τῶν ἱεραρχῶν.

Κατ᾽ ἀναλογίαν ἐκλαμβάνεται καὶ τὸ ἀφῃρημένον **προεδρία**[1]) δηλοῦσα τὴν ἰδιότητα τοῦ **προέδρου**.

Α΄.

Οἱ Ἀπόστολοι συνιστάντες τὰς κατὰ τόπον Ἐκκλησίας ἐχειροτόνουν ἐν αὐταῖς πρεσβυτέρους πρὸς ἐπιτέλεσιν τῶν ἱερῶν μυστηρίων καὶ διδασκαλίαν τοῦ θείου λόγου, τοὺς δὲ σεβασμιωτέρους τῶν πρεσβυτέρων ἀνεδείκνυον ἐπισκόπους διὰ τῆς χειροτονίας. Οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν ἰδίῳ δικαίῳ γενικοὶ ἐπιστάται καὶ κυβερνῆται τῶν ἐπισκοπικῶν Ἐκκλησιῶν, αἷς ἐπε-

---

[1]) Ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ διὰ τῆς *ει* διφθόγγου. Ἀμφότεραι αἱ γραφαὶ οὐκ ἀφίστανται γραμματικῶν κανόνων.

κηρύσσοντο καὶ ***πρόεδροι*** τοῦ ὅλου πρεσβυτερίου ὡς προεδρεύοντες τῶν ἐκκλησιαστικῶν συλλόγων καὶ προϊστάμενοι εἰς τὴν πνευματικὴν διοίκησιν τῶν πιστῶν. Διὰ τοῦτο ὁ Μ. Βασίλειος προεδρίαν ἐκάλεσε τὴν ἐπισκοπήν.

Ὅτι μὲν ἡ προεδρία ἀπὸ τῶν ἀποστολικῶν ἤδη χρόνων ἐλογίζετο σύμφωνος τῷ ἐπισκοπικῷ ἀξιώματι δῆλον ἔκ τε τῶν προεκτεθέντων καὶ τῶν ἐφεξῆς ῥηθησομένων· ὅτι δὲ τῇ τῶν αἰώνων παρελεύσει καὶ ταῖς τοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας μεταλλαγαῖς προσέλαβε καὶ ἄλλας ἐκφάνσεις τιμητικῶν ὡς τὰ πολλὰ διακρίσεων, ἐροῦμεν ἐν τῷ οἰκείῳ μέρει. [2])

Ὁ συνοδικῇ ψήφῳ καὶ ἰδίᾳ χειροτονίᾳ τεταγμένος πρὸς τὸ διαποιμαίνειν ὡρισμένην παροικίαν, εἴτ᾽ ἐπίσκοπος τυγχάνει εἴτε μητροπολίτης εἴτε ἀρχιεπίσκοπος εἴτε πατριάρχης, ἔστιν ἀναντιρρήτως καὶ λέγεται κοινῇ καὶ ἀναγνωρίζεται κανονικῶς ὑπὸ τῆς διοικούσης Ἐκκλησίας ***πρόεδρος*** τῆς παροικίας, δι᾽ ἣν ἐκεχειροτόνητο, ἅτε δὴ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ἀξιώματι προέχων τοῦ τε ὑπ᾽ αὐτὸν κλήρου καὶ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ ποιμαινομένων καὶ προκαθεζόμενος καὶ τῆς πρώτης ἀξιούμενος ἕδρας ἐν κοιναῖς συνελεύσεσιν· [3]) οὐ μὴν δ᾽ ἀλλὰ καὶ δικαίῳ ἐκκλησιαστικῷ προεδρεύων τῆς συνόδου, εἴ γε ὑπ᾽ αὐτόν εἰσι τεταγμένοι ἐπίσκοποι ἀποτελοῦντες κανονικῶς τοπικὴν σύνοδον. Πρόδηλον ὅτι, κατὰ ταῦτα, τὸ προεδρεύειν δηλοῖ τάξιν καὶ ἀξίωμα καὶ ὑπὸ τὴν μερικὴν αὐτοῦ ἔννοιαν. «Τὸ προεδρεύειν καὶ παντὶ πατριάρχῃ καὶ μητροπολίτῃ ἴδιόν ἐστιν, ἐπειδὴ πάντες οἱ μητροπολῖται τάξει καὶ ἀξιώματι προκάθηνται ἰδίων συνόδων». [4]) Τοιαύτη ἀνέκαθεν ἡ διάταξις καὶ ἡ διηνεκὴς πρᾶξις τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις καὶ ἐξάρχους συνήθως καλεῖ τοὺς ποιμένας αὐτῆς, ἀλλ᾽ οὐχὶ

---

[2]) Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων περὶ τῶν τριῶν ἱερατ. βαθμῶν σελ. 67—68, 92.

[3]) «Ὁ ἐπίσκοπος προκαθεζέσθω ὑμῶν (τῶν λαϊκῶν) ὡς Θεοῦ ἀξίᾳ τετιμημένος», (Ἀποστ. Διατάξεις Βιβλ. Β΄. 28).

[4]) Δοσιθέου περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων σελ. 1048. Τὸ προεδρεύειν δηλοῖ τάξιν τοῦ προκαθέζεσθαι καὶ ἐν ταῖς Οἰκουμ. Συνόδοις· ὅθεν ὁ πάπας Λέων ὁ Α΄ [440—461] γράφει πρὸς τὴν Δ΄ Οἰκουμ. Σύνοδον· «Διὰ τῶν τοποτηρητῶν ἐμὲ προεδρεύειν». Ἀξιοῖ δὲ τοῦτο καθὸ πρῶτος ἐν ἴσοις. Πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀξιώσεως λέγει κατωτέρω ὅτι καὶ ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Κύριλλος προήδρευσε τῆς Γ΄ Οἰκουμ. Συνόδου μὴ προσελθόντων ἐγκαίρως τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ πάπα, τοῦ δὲ πατριάρχου Κων/πόλεως Νεστορίου ὄντος ὑποδίκου ὡς αἱρεσιάρχου Ρητέον ὅτι τό τε Συνοδικὸν καὶ οἱ ἅγιοι Πατέρες ὁμοφώνως καλοῦσι τοὺς πατριάρχας προεδρεύοντας, προκαθεζομένους καὶ ἐξάρχοντας ἐν ταῖς Οἰκουμ. Συνόδοις. Κατὰ ταῦτα καὶ οἱ ἐκ Σικελίας ἐπίσκοποι ἐν τῇ Ζ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ ἀνεκήρυξαν προκαθεζομένους, ἤγουν ***προέδρους*** τῆς Συνόδου τοὺς τοποτηρητὰς τοῦ πάπα μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ [Βλ. ἀμέσως ἀνωτέρω παραπομπήν].

πάντας.[5]) Τὰ προειρημένα κυροῦνται καὶ διὰ πλείστων παραδειγμάτων ἔκ τε τῆς ἱστορίας καὶ ἐξ ἐπισήμων τῆς Ἐκκλησίας ἐγγράφων. Τούτων τινὰ παρατιθέμεθα ἐφεξῆς κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν πρὸς ἀπόδειξιν.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐν τῷ περὶ οἰκοδομῆς ἐκκλησιῶν κεφαλαίῳ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἱστορεῖ· «Ἀλλὰ γὰρ ὧδε καὶ τὸν ναὸν ἐπιτελέσας θρόνοις τε τοῖς ἀνωτάτω εἰς τὴν τῶν ***προέδρων*** (ἐπισκόπων) τιμὴν καὶ προσέτι βάθροις ἐν τάξει τῆς καθόλου κατὰ τὸ πρέπον κοσμήσας......» [6])

Ὁ Μ. Βασίλειος ἀναφέρει ὅτι παρασυναγωγὰς (οἱ Πατέρες) ἐκάλεσαν τὰς συνάξεις τὰς παρὰ τῶν ἀνυποτάκτων πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων καὶ παρὰ τῶν ἀπαιδεύτων λαῶν γενομένας. Οἷον «εἴ τις ἐν πταίσματι ἐξετασθεὶς ἀπεσχέθη τῆς λειτουργίας καὶ μὴ ὑπέκυψε τοῖς κανόσιν, ἀλλ' ἑαυτῷ ἐξεδίκησε τὴν ***προεδρίαν*** καὶ λειτουργίαν καὶ συναπῆλθον τούτῳ τινὲς καταλιπόντες τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν, παρασυναγωγὴ τὸ τοιοῦτο». [7])

Ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης περὶ τῶν ὑπὸ τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἀρείου ταρασσομένων ἐπάγεται: «Οὐ γὰρ μόνον ἦν ἰδεῖν τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν ***προέδρους*** διαπληκτιζομένους ἀλλὰ καὶ τὰ πλήθη τεμνόμενα». [8]) Φαίνεται δὲ καλῶν διὰ τῆς ἀνωτέρω προσωνυμίας πάντας ἀδιακρίτως τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν ποιμένας καὶ ἱεράρχας, οἷον ἐπισκόπους, μητροπολίτας, πατριάρχας.

Ὑπὸ τὴν αὐτὴν τῆς λέξεως ἔννοιαν προσαγορεύεται ὁ ἅγιος Νικόλαος πρόεδρος Μυρέων, καθὸ γενόμενος ἐπίσκοπος Μύρων. [9])

Ἡ πενθέκτη Οἰκουμ. Σύνοδος ἐν τῷ λθ´ κανόνι αὐτῆς ἀποκαλεῖ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου «πρόεδρον τῆς τῶν Κυπρίων Ἐκκλησίας». [10])

Οἱ ἐν τῇ Δ´ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐπισκόπου Ρώ-

---

[5]) Οἱ κατ' ἐπαρχίας προεδρεύοντες μητροπολῖται ἐκαλοῦντο τὸ πάλαι καὶ ἦσαν καὶ ἔξαρχοι· ἀλλὰ τὰ ἐξαρχικὰ αὐτῶν δίκαια δὲν ἐπεξετείνοντο πέραν τῆς ἐπισκοπικῆς αὐτῶν περιφερείας. Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ὅτι ἐλέγοντο ἔξαρχοι μετὰ ταῦτα οὐχὶ μόνοι οἱ τῶν ἐπαρχιῶν μητροπολῖται, τῆς λέξεως προσλαβούσης κατὰ τοὺς κάτω χρόνους καὶ ἄλλας σημασίας καὶ ἐκδοχὰς μὴ πάντη διαφόρους τῆς ἀρχικῆς. [Βλ. ἐπιστολιμαίαν διατριβὴν Κ. Οἰκονόμου περὶ τῶν 3 βαθμῶν τῆς ἱερωσύνης σελ. 41]. Τὸ ὄνομα τοῦ ἐξάρχου ἀπώλεσε μὲν τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ σημασίαν κατὰ τοὺς κάτω χρόνους, ἀλλὰ παραδόξως διατηρεῖ ἔτι αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀπονέμει πολλοῖς τῶν μητροπολιτῶν.

[6]) Εὐσεβίου Ἐκκλ. Ἱστορ. Χ κεφ. IV. 44.

[7]) Πρακτικὰ τῆς ἁγ. καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς ἐν Κων/πόλει συνελθούσης τῷ 1872 σελ. 58.

[8]) Σωκράτους Ἐκκλ. Ἱστορ. Βιβλ. Α´ κεφ. στ´ παρὰ Δοσιθέῳ 1049.

[9]) Δοξαστικὸν Ἑσπερινοῦ τοῦ Ἁγίου.

[10]) Μήλια Πρακτικὰ ἱ. Συνόδων Β´ 689.

μης, λόγον ποιούμενοι περὶ τῶν θρησκευτικῶν δοξασιῶν ἐπισκόπων τινῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας εἶπον· «Καινοφωνίας τινὰς ἄντικρυ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως παρεισήγαγον οἱ κατὰ καιροὺς γενόμενοι **πρόεδροι** ταύτης τῆς βασιλίδος, φαμὲν δή, Σέργιος, Παῦλος, Πύρρος καὶ Πέτρος· οὐ μὴν δ᾽ ἀλλὰ καὶ Κῦρος ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων πόλεως γενόμενος πρόεδρος». [11])

Νικήτας ὁ Παφλαγὼν ἐν Βίῳ Ἰγνατίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως γράφει περὶ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, τερθρείας κατ᾽ αὐτοῦ συνονθυλεύων· «Καὶ ἤδη πρὸς τοῖς βασιλείοις ἐπὶ τῇ καλουμένῃ Μαγναύρᾳ καταμένων ἐξάρχους προεβάλλετο καὶ χειροτονίας ἐπετέλει». Ἐξάρχους ἀποκαλεῖ ἀναμφιβόλως τοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν προέδρους.

Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρος (806—815) γράφει πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Λέοντα τὸν Ἀρμένιον· «Ἐπειδή περ ἤδη τῆς βασιλίδος ὁ **πρόεδρος** τὸν βίον μετήλλαξεν οἷά περ ἄνθρωπος τὸν ἀνθρώπινον. . . . » [12])

Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, διαταγῇ τοῦ δυσσεβοῦς Λέοντος τοῦ Ἀρμενίου (813—820) μετενεχθεὶς εἰς Σμύρνην μετὰ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Νικολάου «παραδίδοται τῷ ταύτης τῆς πόλεως **προέδρῳ** ἀνδρὶ προστάτῃ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἀσεβείας ὑφηγητῇ». [13]) Δὲν ἀναφέρεται τὸ ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου τούτου, ὅστις ἦν ὡς ἔοικεν ὀπαδὸς τῆς αἱρέσεως τῶν εἰκονομάχων.

Παρὰ Κεδρινῷ φέρεται· «Νικηφόρος γὰρ ὁ τῆς Ἡρακλείας πρόεδρος τῷ βασιλεῖ κατά τι προσκεκρουκὼς οὐ συνεχωρήθη τὴν χειροτονίαν ποιήσασθαι τοῦ (πατριάρχου) Πολυεύκτου (956—970).

Οἱ Βυζαντινοὶ ἱστορικοὶ ἀναγράφουσιν ὅτι, βασιλεύοντος Κωνσταντίνου τοῦ Λούκα (1063—1068) ὁ τῆς (Ἐκκλησίας) Θεσσαλονίκης πρόεδρος Θεόδωρος ἐβεβαίωσε τὰ δίκαια τῆς ἐν τῷ ἁγιωνύμῳ Ὄρει Ἄθω μονῆς τῶν Ἰβήρων ἐπὶ κτημάτων τινῶν. [14])

Ἐν ἐκλογαῖς νόμων ἀναγινώσκομεν· «Πασῶν τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπείων, μοναστηρίων τε καὶ ἐκκλησιῶν, ἡ πρόνοια καὶ φροντὶς ἔτι

---

11) Αὐτόθι Β′ 531.

12) Ζωναρᾶ ἐπιτομ. ἱστοριῶν τόμ. VI σελ. 110 ἔκδοσις Λειψίας.

13) Oriens Christ. A. 743.

14) Ὁ Muralt, ἀντιγράφων τὸν ἀναφέροντα τὸ ἀνωτέρω χρονογράφημα ἱστορικόν, σημειοῖ· «1063. Thessalonique. Theodore proédre atteste les droits du monastére des Ibéres au mont Athos sur une proprieté». Ὁ Γαλάτης ἱστορικὸς συγχέει προφανῶς τὰ πράγματα ἐκλαμβάνων τὸν πρόεδρον Θεσσαλονίκης ἄλλον ἢ τὸν μητροπολίτην τῆς μακεδονικῆς μεγαλουπόλεως. «Muralt Chronographie byzantine p. 7.

δὲ καὶ κρίσις καὶ κατάκρισις καὶ ἀθῴωσις τῷ οἰκείῳ Πατριάρχῃ ἀνάκειται, τῷ δὲ Κωνσταντινουπόλεως προέδρῳ ἔξεστι καὶ ἐν ταῖς τῶν ἄλλων θρόνων ἐνορίαις ἐν αἷς οὐκ ἔστι προκαθιέρωσις, ναοῦ σταυροπήγια διδόναι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις θρόνοις γενομένας ἀμφισβητήσεις, ἐπιτηρεῖν καὶ διορθοῦσθαι καὶ πέρας ἐπιτιθέναι ταῖς κρίσεσιν.[15])

Παρὰ Ἄννῃ τῇ Κομηνῇ ἀναγινώσκομεν· «ἐν ἀμηχανίᾳ δὲ ὢν καὶ τὸν κίνδυνον ἱστάμενον ὑπὲρ κεφαλὴν ὁρῶν, περιαθροίσας εἴ που γένοιτο οἱ τοῦτον θεάσασθαι, ὁρᾷ τὸν τῆς Χαλκηδόνος ***πρόεδρον*** Λέοντα τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἠμφιεσμένον ἵππον ἐπιδιδόντα αὐτῷ». [16]) Ἡ αὐτὴ ἀλλαχόθι ἱστορεῖ· «Συμπαρῆσαν δὲ τούτῳ (τῷ Κομνηνῷ) Εὐστράτιος ὁ τῆς Νικαίας πρόεδρος ἀνὴρ τά τε θεῖα σοφὸς καὶ τὰ θύραθεν. . . . . » [17])

Ἐν τῷ ἐγκωμίῳ εἰς ἅγιον Εὐθύμιον ἐπίσκοπον Μαδύτου (Αἰὼν ΙΒ) ἀναγινώσκομεν : «. . . . . Καταστολὴν δόξης ἐνδύεται (ὁ ἅγιος Εὐθύμιος) καὶ ἐπὶ τὸν τῆς ἐπισκοπῆς **θρόνον** ἀνάγεται, πολλὰ μὲν ἀνανεύων, ἐφ᾽ ὕψος τοσοῦτον μὴ ἀναχθῆναι καὶ δεόμενος καὶ δάκρυα χέων, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπιπόλαιον οὐδ᾽ ὡς ἄν τις προσποιούμενος, πολλῇ δὲ ὅμως τοῦ προεδρεύοντος [18]) πρὸς τοῦτο φιλονεικίᾳ καὶ τυραννίδι περιτυχών, ὑφ᾽ ἧς καὶ ἡττιᾶται καὶ τῆς ἐνστάσεως ἐνδίδωσι καὶ τῇ χειροτονίᾳ ἑαυτὸν παραδίδωσιν». Καὶ κατωτέρω : «. . . . . Ὑπὲρ γὰρ τὰ ὀγδοήκοντα ἔτη διαγέγονε καὶ τούτων τὰ ὑπὲρ ἡμίση ἐν τῇ προεδρίᾳ. Προγινώσκει μὲν καὶ πρὸ ἐνιαυτοῦ τὴν ἑαυτοῦ μετάστασιν καὶ προλέγει. . . . ὁ πάντα ἄριστος οὗτος ποιμήν» ἔνθα ἡ λέξις «προεδρία» δηλοῖ τὴν ἀρχιερατείαν. [19])

(Ἕπεται συνέχεια)

ΗΛ. ΑΛΕΞΑΝΔΙΔΗΣ

---

15) Κωνστ. Πορφυρογεννήτου Ἐκκλ. νόμ. τίτλ. Γ′ ἐδάφ. ι′ παρὰ Migne, τόμ. 113 σελ. 464.

16) Ἀλεξιὰς Βιβλ. Ζ′ σελ. 240. Ἔκδοσις Λειψίας.

17) Αὐτόθι Βιβλ. ΙΔ′, σελ. 260. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ ἱεράρχαι συνεχρόνουν Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ.

18) Ἐννοεῖ τὸν μητροπολίτην Ἡρακλείας, ᾧ ὑπέκειτο τότε ἡ ἐπισκοπὴ Μαδύτου.

19) Βκ. Γρηγορίου Κυπρίου Πατριάρχου Κων/πόλεως (1283). «Ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν Εὐθύμιον, ἐπίσκοπον Μαδύτων», ἐκδιδόμενον ὑπὸ Β. Ἀντωνιάδου ἐν τῷ Δελτίῳ ἐθνολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἑταιρίας, σελ. 402, 414 καὶ ἐν ἰδίῳ φυλλαδίῳ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΚΥΖΙΚΟΥ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΥ

ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ
ΤΗΣ Α΄ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑΙ
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ 16ου τεύχους)

ΣΤ΄.

ΠΙΝΑΞ ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΟΣ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Σπανίας.

1. Ὅσιος Κορδούης ἐπίσκοπος οὕτως πιστεύω ὡς γέγραπται [1])

Ῥώμης.

2. Βίτων καὶ Βικέντιος πρεσβύτεροι. Διὰ τὸν σεβαστὸν ἄνδρα τὸν ἐπίσκοπον ἡμῶν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης. [2]) Οὕτως πιστεύω ὡς γέγραπται. [3])

---

[1]) Ὁ Κορδούης Ὅσιος ὑπογράφει πρῶτος διότι κατὰ τὸ ἐν Ἱσπανίᾳ κρατοῦν ἐκκλησιαστικὸν ἔθος, ὅπερ ἀναφέρει ἡ κατὰ τὸ 300 μ. Χ. συνελθοῦσα ἐν Ἐλβίρᾳ τῆς Ἱσπανίας Σύνοδος, προεξάρχων τῶν Ἐπισκόπων ἐν ταῖς Συνόδοις τιτλοφορούμενος ***Ἐπίσκοπος τῆς πρώτης Καθέδρας*** ἐθεωρεῖτο ὁ ἀρχαιότερος τῶν Ἐπισκόπων (Βλέπε Gonzalez Coll. Concil. Eccl. Hispanae), Τὸ αὐτὸ ἔθος ἐκράτει ἐν τῇ λατινικῇ Ἀφρικῇ—πλὴν τοῦ Καρθαγένης— καὶ ἐν τῷ Πόντῳ κατὰ τὴν ρητὴν μαρτυρίαν τοῦ Εὐσεβίου (Ἐκκλ Ἱστ. Ε΄.) Ἦτο δὲ ὁ Ὅσιος τότε ἑβδομηκοντούτης, μεγίστης ἀπολαύων παρὰ πᾶσι τιμῆς, ὁμολογητὴς τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ Μαξιμίνου, ἔμπιστος ἐκκλησιαστικὸς σύμβουλος τοῦ Κωνσταντίνου, ὅντινα συνώδευε πανταχοῦ, καὶ τοῦτον ἀπέστειλε τῷ 324 εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὁ Κωνσταντῖνος πρὸς κατεύνασιν τῆς Ἀρειανῆς ἔριδος. Ἡ δὲ γνώμη ἐνίων Δυτικῶν ὅτι ὁ Ὅσιος ἐγένετο «τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ πάπα Σιλβέστρου» ἐν τῇ Συνόδῳ εἶναι ἐσφαλμένη ἀναιρουμένη ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν πηγῶν, προκύψασα ἐκ παραχαράξεως τοῦ κειμένου τοῦ Εὐσεβίου παρὰ Γελασίῳ, καθὰ πιστοῦται ἐξ ἁπλῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν δύο κειμένων. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ Κώδικες (Ἀραβικός, Βατικανός) ἀναγράφοντες τὸν Ὅσιον 42ον ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Ἐπισκόπων οὗτος, 74ον ἐκεῖνος.

[2]) «Ὁ μέντοι Ρώμης Σίλβεστρος διὰ γῆρας ἀπελείφθη βαθύ· δύο μέντοι πρεσβυτέρους ἀπέστειλε, συνθέσθαι τοῖς πραττομένοις παραγγυήσας». Θεοδώρητ. Ἐκκλ. Ἱστ. Α΄. Πρβλ. καὶ Σωζόμενον Ἐκκλ. Ἱστ. Α΄. Ἐκ τῶν ρητῶν μαρτυριῶν τούτων τῶν ἱστορικῶν πηγῶν καθὼς καὶ ἐκ τῶν παρατιθεμένων ὑπογραφῶν συνάγεται ἀριδήλως ὅτι ὁ Κορδούης Ὅσιος ὑπῆρξεν ἁπλοῦν μέλος τῆς Συνόδου· (ὁ Ὅσιος) «εἷς ἦν τοῖς πολλοῖς ἅμα συνεδρεύων» καθὰ βεβαιοῖ ὁ Εὐσέβιος (Βίος Κωνσταντίνου) ὡς ἐσημειώθη ἤδη, καὶ οὐχὶ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ πάπα Σιλβέστρου, ὃν ἐξεπροσώπουν οἱ δύο Ρωμαῖοι πρεσβύτεροι καθὰ δηλοῦσιν οὗτοι ρητῶς ὑπογράφοντες· Ἀντίρρησις δὲν χωρεῖ.

[3]) Πάντες οἱ ἐπίσκοποι ὑπογράφοντες συνῆπτον τὴν φράσιν : «οὕτως πιστεύω ὡς γέγραπται».

Αἰγύπτου. Θηβαΐδος.

3. Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος
4. Ἀλφοκράνων Ἀρποκρατίων
5. Κυνῶν Ἀδαμάντιος
6. Φαρβεθοῦ Ἀρβετίων
7. Πανεφύσεως Φίλιππος
8. Ἡρακλέους Ποτάμων
9. Πτολεμαΐδος Σεκοῦνδος
10. Πηλουσίου Δωρόθεος
11. Θμούεως Γάϊος
12. Μαρμαρικῆς Θεωνᾶς
13. Μέμφεως Ἀντίοχος
14. Τουθήτης Τιβέριος
15. Πάνεως Γάϊος
16. Ἡρακλεουπόλεως Πέτρος
17. Ἀνταιουπόλεως Δίος
18. Φραγώνεως Ἀγαθὸς
19. Σχεδίας Ἀτθέας ἢ Ἀτθᾶς
20. Ἀντινόου Τύραννος
21. Λυκοπόλεως Πηλουσιανὸς
22. Αἰγυποδιάδος Παφνούτιος
23. Θηβῶν Γάϊος
24. Ἀντέου Διόσκορος
25. Ἀρσινοητῶν (ἢ Ἀριαραθείας) Εὐστάθιος.

Λιβύης Ἄνω καὶ Κάτω.

26. Βερενίκης Δάκης
27. Βάρκης Ζώπυρος
28. Ἀντιπύργου Σεραπίων
29. Κανόπου Ἀβίας ἢ Αἰγύπτου
30. Τευχείρας Σεκοῦνδος
31. Ξουτῶν Κυρίων (ἢ Κοπτιτῶν ἢ Κοπτῶν)
32. Παρατονίου Τίτος
33. Ἀξούμης (ἢ Αὐξούμης) Ἄβρων

Παλαιστίνης.

34. Ἱεροσολύμων Μακάριος
35. Νεαπόλεως Γερμανὸς
36. Σεβαστείας Μαρῖνος
37. Καισαρείας Εὐσέβιος
38. Σεβαστῆς Γαϊανὸς
39. Γαδάρων Σαβῖνος
40. Ἀσκάλωνος Λογγῖνος
41. Νικοπόλεως Πέτρος
42. Ἰαμνείας Μακρῖνος
43. Λυβιάδος Ζουματιανὸς [1]
44. Ἐλευθερουπόλεως Μάξιμος
45. Μαξιμιανουπόλεως Παῦλος
46. Ἱεριχοῦντος Ἰανουάριος
47. Ζαβουλῶν Ἡλιόδωρος
48. Λυδδῶν Ἀέτιος
49. Ἀζώτου Σιλουανὸς
50. Σκυθουπόλεως Πατρόφιλος
51. Γάζης Ἀσκληπιὸς
52. Αἰλᾶς Πέτρος
53. Καπιτωλιάδος Ἀντίοχος
54. Ἐλούσης Στρατόφιλος

Φοινίκης.

55. Τύρου Ζήνων
56. Πτολεμαΐδος Αἰνείας
57. Δαμασκοῦ Μάγνος
58. Σιδῶνος Θεόδωρος
59. Ἀνταράδων Ζηνόδωρος
60. Θελσέας Βαλαὸς
61. Τριπόλεως Ἑλλάνικος
62. Βηρυττοῦ Γρηγόριος
63. Παλμύρας Μαρῖνος
64. Ἀλασσοῦ Θαδώνεος

[1]) ἢ Λιβύης Ἰσαυρίας.

65. 'Εμίσης 'Ανατόλιος
66. 'Αράδου 'Αντίδωρος (ἢ Φρυγίας)
67. Βαθαωνίτης Σωσίπατρος (μᾶλλον 'Αραβίας)

'Αραβίας.

68. Βόστρων Νικόμαχος
69. Φιλαδελφείας Κυρίων
70. 'Ισβοῦντος Γεννάδιος
71. Σοδόμων Σευῆρος
72. Βερετανίας Σώπατρος
73. Διονυσιάδος Σευῆρος
74. Ζαναάθων Μάρων
75. Κανόθας Τίμων
76. Πέλλης Βάλαχος
77. 'Αδράων 'Αραβίων
78. 'Αμμωνίου Βικέντιος
79. 'Ασίων Μάρκος

Συρίας Κοίλης.

80. 'Αντιοχείας Εὐστάθιος
81. Σελευκείας Ζηνόβιος
82. Λαοδικείας Θεόδοτος
83. 'Απαμείας 'Αλφίας
84. Ραφαναίας Βασσιανὸς
85. Ἱεραπόλεως Φιλόξενος
86. Γερμανικείας Σολομὼν
87. Σαμοσάτων Πιπέριος
88. Δολίχης 'Αρχέλαος
89. Βαλανεῶν Εὐφρατίων
90. Γαβάλων Ζωΐλας
91. Ζεύγματος Βάσσος
92. Λαρίσσων Γερώχιος (ἢ Γερόντιος ἢ Λεόντιος).
93. 'Επιφανείας Μανείκιος
94. 'Αρεθουσῶν Εὐστάθιος
95. Νεοκαισαρείας Παῦλος
96. Κύρου Σιρίκιος
97. 'Αρβοκαδάμων Πηγάσιος
98. Γινδάρων (ἢ Γαδάρων) Πέτρος
99. Ταβούλας Βασσώνης
100. 'Αβίλας Ἑλικώνιος
101. Μαριάμνης Κυριακός
102. 'Αναζαρβοῦ 'Αθανάσιος
103. Φάλαδος χωρεπίσκοπος
104. Σέλευκος χωρεπίσκοπος [1])

Μεσοποταμίας.

105. 'Εδέσσης 'Αειθαλᾶς
106. Νισίβης 'Ιάκωβος
107. 'Αμίδης Συμεὼν
108. Μαρτυρουπόλεως Μαρούτας
109. Σιγγάρων Γεώργιος
110. Ρισαϊνῆς 'Αντίοχος
111. Μακεδονουπόλεως Μαρέας
112. Καρρῶν Μελίφωνος
113. Μασίτου Κλήμης (ἢ Μανίσσης 'Ασίας)

Κιλικίας.

114. Ταρσοῦ Θεόδωρος
115. 'Επιφαννίας 'Αμφίων
116. Νερωνιάδος (ἢ Εἰρηνουπόλεως) Νάρκισσος
117. Κασταβάλων Μωϋσῆς
118. Φλαβιάδος Νικήτας
119. 'Αδάνων Παυλῖνος
120. Μοψουεστίας Μακεδόνιος

---

[1]) Οἱ χωρεπίσκοποι δὲν παρίσταντο ἐν τῇ Συνόδῳ, ὡς θὰ εἴπωμεν καὶ κατωτέρω, ἰδίῳ δικαίῳ, ἀλλ' ὡς ἐκπροσωποῦντες τοὺς κωλυθέντας ἵνα παραστῶσιν οἰκείους ἐπισκόπους. Τοῦτο βεβαιοῦται καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν Οἰκουμ. Συνόδων.

121. Αἰγεῶν Ταρκοδείμαντος
122. Ἀλεξανδρείας (μικρᾶς) Ἡσύχιος
123. Ἀμανοῦ Ἀγαθὸς
124. Μαχλῶν (ἢ Μαχλινῶν) Εὐσέβιος
125. Εὐδαίμων χωρεπίσκοπος

Καππαδοκίας.

126. Καισαρείας Λεόντιος
127. Τυάνων Εὐτύχιος
128. Κολωνίας Ἐρύθριος
129. Κυβίστρων Τιμόθεος
130. Σπαλίας Παῦλος
131. Κομάνων Ἐλπίδιος
132. Γασηλῶν Θεόδωρος
133. Παρνασσοῦ Εὐστάθιος
134. Μαζάκων Μακεδόνιος
135. Βαργάσων Βασίλειος
136. Γοργώκας χωρεπίσκοπος
137. Στέφανος χωρεπίσκοπος
138. Εὐδράμιος χωρεπίσκοπος
139. Ρόδων χωρεπίσκοπος
140. Θεοφάνης χωρεπίσκοπος

Ἀρμενίας Μεγάλης.

141. Ἀρμενίας Ἀριστάγης
142. Φιοσπόντου [;] Ἀχρίτας
143. Σάβμων (Σοφάνων) Ἀρσάφ[κ]ιος

Ἀρμενίας Μικρᾶς.

144. Σεβαστείας Εὐλάλιος
145. Σατάλων Εὐήθιος

Διοσπόντου (Ἑλενοπόντου).

146. Ἀμασείας Εὐτυχιανὸς
147. Κομάνων Ἐξευρέσιος
148. Ζήλων Ἡράκλειος
149. Ἐδεσσίων Ἐλπίδιος

Πόντου Πολεμωνιακοῦ.

150. Νεοκαισαρείας Λογγίνος
151. Τραπεζοῦντος Δόμνος
152. Κερασοῦντος Ἀκουάριος [1])
153. Πιτυοῦντος Στρατόφιλος
154. Κατάβούνθων Ἀρανούτιος

Παφλαγονίας.

155. Γαγγρῶν Ὑπάτιος
156. Πομπηϊουπόλεως Φιλάδελφος
157. Ἰωνοπόλεως Πετρώνιος
158. Ἀμάστριδος Εὐψύχιος

Γαλατίας.

159. Ἀγκύρας Μάρκελλος
160. Ταβίας Δικάσιος
161. Ἐκδαμάνων Ἐρέχθιος
162. Πισσυνοῦντος Δάκιος
163. Κολοσσῶν Ἀντώνιος
164. Κίνων Γοργόκος
165. Ἰουλιουπόλεως Φιλάδελφος

---

[1]) Κατὰ τὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ὁ Κερασοῦντος ἀναγράφεται μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων Λυδίας.

Ἀσίας — Ἑλλησπόντου.

166. Κυζίκου Θεωνᾶς
167. Ἐφέσου Μηνόφαντος
168. Ἰλιουπόλεως Ὡρίων
169. Σμύρνης Εὐτύχιος
170. Ἰλίου (Τρωάδος) Μαρίνος
171. Ὑπαίπων Μήθρας
172. Ποιμανῆς Ἡσύχιος
173. Ἀγέλου Τιμόθεος (ἢ Ἀγαλῆς) [1]
174. Περγάμου Ἰάσων
175. Ἀσιανῶν Ὅσιος
176. Ἐλαίας Θεωνᾶς
177 Ποιμανικοῦ . . . .
178. Ἀνέας Παῦλος
179. Ἀρδουπόλεως Πύρρος
180. Ἀνυσίας Ιουστῖνος.

Λυδίας.

181. Σάρδεων Ἀρτεμίδωρος
182. Θυατείρων Σέρρας
183. Φιλαδελφείας Ἑτοιμάσιος
184. Βάρρεως Ποαλλίων
185. Τριπόλεως Ἀγώγιος
186. Ἀγκύρας (Σιδηρᾶς) Φλωρέντιος
187. Αὐρηλιανουπόλεως Ἀντίοχος
188. Στάνδου Μάρκος
189. Ἱεροκαισαρείας Ἀντίοχος
190. Ἀσσάδων . . . . . .
191. Δαρδάνης Εὐάγριος

Φρυγίας.

192. Λαοδικείας Νουνέχιος
193. Συνάδων Προκόπιος
194. Χωνῶν Ἀχιλλεὺς
195. Ἀζανῶν Πιστικὸς
196. Ἀρδάσου Ἀντίοχος
197. Δέρβης Ὅσιος
198. Σαναοῦ Φλάκκος
199. Δορυλαίου Ἀθηνόδωρος
200. Ἀπαμείας Παῦλος
201. Εὐκαρπίας Εὐγένιος
202. Ἱεραπόλεως Φλάκκος

Πισσιδείας.

203. Ἰκονίου Εὐλάλιος
104. Ἀδριανουπόλεως Τηλέμαχος
205. Νεαπόλεως Ἡσύχιος
206. Σελευκείας Εὐτύχιος
207. Ἰλίστρων Δάκης
208. Λιμένων Οὐράνιος
209. Ἀπαμείας Ταρσίκιος
210. Ἀμβλάδων Πατρίκιος.
211. Μητροπόλεως Πολύκαρπος
212. Πάπων Ἀκαδήμιος
213. Βάρεως Ἡράκλειος
214. Κυβίστρων Εὐχάριος
215. Ἀμαΐμων Γράνιος
216. Ἀμορδιανῆς Ἀγαθύμιος

Λυκίας.

217. Πατάρων Εὔδημος
218. Μύρων Νικόλαος

Παμφυλίας.

219. Πέργης Καλλικλῆς
220. Συαρβῶν Ζεύξλιος
221. Ἀσπένδου Δόμνος
222. Σελευκείας Κουΐντιανὸς
223. Μαξιμιανουπόλεως Πατρίκιος
224. Μαγίδων Ἀφροδίσιος
225. Λυκίας Ἄδωνις
226. Εὐδοκιάδος Γεννάδιος
227. Κικουσίας Μηνᾶς
228. Λαγήνων (Λαυϊνῶν) Ἀντώνιος
229. Τελμησοῦ Ἀμβρόσιος

---

1) Ἡ Σαγαλάδου Φρυγίας.

Καρίας.

230. Ἀντιοχείας Εὐσέβιος
231. Ἀφροδισιάδος Ἀμμώνιος
232. Λύστρων Τιβέριος
233. Μέλης [ἢ Μυλάσσων] Πέτρος
234. Κιβυρατῶν Λιτόδωρος
235. Μιλήτου Εὐσέβιος

Νήσων.

236. Ρόδου Εὐφρόσυνος
237. Κῶ Μελίφρων
238. Λήμνου Στρατήγιος
239. Κερκύρας Ἀλιτόδωρος
240. Θασσαίων Μάρκος

Ἰσαυρίας.

241. Βαράτων Στέφανος
242. Γορπησσοῦ Ἀθήναιος
243. Κλαυδιουπόλεως Αἰδέσιος
244. Σελευκείας Ἀγάπιος
245. Μητροπόλεως Σιλουανὸς
246. Πανεμοντείχους Φαῦστος
247. Ἀντιοχείας Ἀντώνιος
248. Συέδρων Νέστωρ
249. Οὐμανάδων Κύριλλος
250. Οὐασάδων Θεόδωρος
251. Λαράνδων Παῦλος
252. Ἀλίστρων [1]) Τιβέριος
253. Παροικίας Εὐσέβιος
254. Οὐανδάλων Θεόδωρος
255. Ἀνατόλιος χωρεπίσκοπος
256. Ἀκύλας χωρεπίσκοπος
257. Ἡσύχιος χωρεπίσκοπος
258. Κουΐντος χωρεπίσκοπος
259. Γορδιανὸς χωρεπίσκοπος

Κύπρου.

260. Πάφου Κύριλλος
261. Τριμυθοῦντος Σπυρίδων
262. Κωνσταντίας [;] Κυριακὸς
263. Σαλαμῖνος Γελάσιος
264. .... Σιρίκιος

Βιθυνίας.

265. Νικομηδείας Εὐσέβιος
266. Νικαίας Θέογνις
267. Χαλκηδόνος Μάρις
268. Κίου Κύριλλος
269. Προύσης Ἡσύχιος
270. Ἀπολλωνιάδος Γοργόνιος [2])
271. Προυσιάδος Γεώργιος
272. Ἀδριανῶν Εὐήθιος
273. Καισαρείας Ροῦφος
274. Θεοφάνης χωρεπίσκοπος
275. Εὐλάλιος χωρεπίσκοπος

Εὐρώπης.

276. Κων/πόλεως Μητροφάνης [3])
277. Ἡρακλείας Θεόδωρος

Δακίας.

278. Σαρδικῆς Πρωτογένης
279. Καλαβρίας Μάρκος

---

[1]) ἢ Ἀλίνδων Καρίας.

[2]) ἢ Εὐγένιος.

[3]) Δι' Ἀλεξάνδρου πρεσβυτέρου.

Μυσίας.

280. Μαρκιανουπόλεως Πιστὸς

Μακεδονίας.

281. Θεσσαλονίκης Ἀλέξανδρος
282. Ἀδριανουπόλεως Συνίβιος
283. Στοβῶν Βούδιος

Δαρδανίας.

284. Μακεδονίας [;] Δάκος
285. Στρυβῶν Πούπλιος

Ἀχαΐας.

286. Ἀθηνῶν Πιστὸς
287. [Εὐ]Βοίας Μάρκος
288. Ἡφαιστείας Στρατήγιος

Θεσσαλίας.

289. Θεσσαλίας Κλαυδιανός
290. Λαρίσσης Ἀχίλλειος
291. Σκοπέλου Ρηγίνος
292. Τρίκκης Διόδωρος
293. Θηβῶν Κλεόνικος

Παννονίας.

294. Παννονίας Δόμνος
295. Στριδῶνος Μόσχος

Βοσπόρου.

296. Βοσπόρου Κάδμος
297. Τεφρῶν [Τάφεως] Τιβέριος

Γοτθίας.

298. Γοτθίας Θεόφιλος

Περσίας.

299. Ἰωάννης [1])

Γαλλιῶν.

300. Δουΐας [Dijon] Δικάσιος

Ἀφρικῆς Ἀνθυπατικῆς.

301. Καρθαγένης Καικιλιανὸς

Θανόντες ἐν Νικαίᾳ.

302. Χρύσανθος
303. Μοσώνιος

Ἀκαθορίστων Διοικήσεων.

(Ἐκ τῶν Κωδίκων Βατικανοῦ καὶ Ἀραβικοῦ Ὀξωνίας).

304. Μωκισσοῦ Μακεδόνιος (Καππαδοκίας [;]
305. Σάρης (Χερώρας) Ἀνδρέας
306. Σάμης Εὐρέσιος [2]) Παλαιστίνης

---

[1]) Σελευκείας ἢ Κτησιφῶντος. Ἡ τελευταία εὑρίσκετο ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους καθὼς ἐπίσης ἡ Ἔδεσσα καὶ ἡ Βόστρα.

[2]) Παρὰ τὴν ἀρχαίαν Συχέμ.

307. Φαβείρων Βονιφάτιος
308. 'Αβηρασσῶν Φαινόδωρος
309. 'Αδελφιάδος Βάσσος
310. Βουτάδων Νικήτας

'Ακαθορίστων ἐπαρχιῶν χωρεπίσκοποι.

('Εκ τῶν ὡς ἄνω Κωδίκων).

311. Ἄχδαμος
312. Εὐφρόσυνος
313. Λεόντιος
314. Βασίλειος
315. Μηνᾶς
316. 'Ανδρέας
317. Μελέτιος
318. Γεβουλὼν
319. Ρούτιος
320. 'Αππιανὸς
321. Παῦλος
322. Γαλλιανός
323. Νουνέχιος [1])

Ἤτοι ἐν συνόλῳ 323, ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων κατὰ τὴν ρητὴν μαρτυρίαν τοῦ Σωκράτους τῶν πέντε διαφωνησάντων Νικομηδείας, Νικαίας, Χαλκηδόνος, Μαρμαρικῆς καὶ Πτολεμαΐδος, ἀπομένουσιν οἱ τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτὼ Πατέρες τῆς Συνόδου.

Περὶ τῶν χωρεπισκόπων ἐσημειώθη ἤδη ὅτι ἦσαν ἁπλοῖ βοηθοὶ ἐπίσκοποι τὸν τόπον ἐπέχοντες ἁπλῶς τῶν κωλυθέντων ἵνα παραστῶσιν ἐν Συνόδῳ, καθὰ πιστοῦται ἐκ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων 'Εφέσου (431) καὶ Χαλκηδόνος (451), ἔνθα οἱ χωρεπίσκοποι δηλοῦσι τοὺς ἐπισκόπους καὶ τὰς ἐπαρχίας, ἃς ἐξεπροσώπουν. Τὴν ὕπαρξιν τῶν τοιούτων βοηθῶν ἐπισκόπων βεβαιοῖ αὐτὴ ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἐν τῇ πρὸς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἐπισκόπους ἐπιστολῇ της καὶ ὁ Μ. 'Αθανάσιος ἐν τῇ ΙΖ' Ἑορταστικῇ ἐπιστολῇ του ἐν ᾗ κοινοποιεῖ τοὺς γενομένους νέους διορισμοὺς βοηθῶν ἐπισκόπων, οἷον τὸν Ἄρειον ὡς βοηθὸν ἐπίσκοπον τοῦ ὑπεργήρου Πανουπόλεως 'Αρτεμιδώρου, τοῦ Παύλου ὡς βοηθοῦ ἐπισκόπου Κλύσματος Τίτου, τοῦ ἐπισκόπου 'Ισιδώρου παρὰ τῷ Κουζῶν Θεοδώρου. Περὶ δὲ τῆς πληθύος τῶν χωρεπισκόπων, ὁ Ναζιανζοῦ Γρηγόριος, διορισθεὶς Σασίμων ὑπὸ τοῦ φίλου του Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, γράφει εὐτραπέλως:

«τούτοις (Σασίμοις) ὁ πεντήκοντα χωρεπισκόποις στενούμενος δέδωκε»

Παρέστη δὲ ἐν τῇ Συνόδῳ κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου καὶ ὁ ἐπίσκοπος τῶν Νουατιανῶν 'Ακέσιος, συμφωνήσας κατὰ πάντα τοῖς πατρᾶσι ὡς πρὸς τὸ Ὁμοούσιον, διαφωνῶν δὲ μόνον «ὡς ἄρα οὐ χρὴν τοὺς μὲν μετὰ τὸ βάπτισμα ἡμαρτηκότας δέχεσθαι μετανοοῦντας ἢ τῆς κοινωνίας τῶν μυστηρίων τοῦ λοιποῦ ἀξιοῦσθαι». 'Εφ ᾧ καὶ ὁ Μ. Κων-

---

[1]) Νεώτεροί τινες συναριθμοῦσι καὶ τὸν Μεδιολάνων Εὐστόργιον, ἀλλ' οὐδεμία τῶν ἀρχαίων πηγῶν ποιεῖται μνείαν τούτου.

σταντῖνος κατάπληκτος ἀνεβόησε· «Θές, ὦ Ἀκέσιε, κλίμακα μόνος καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸν οὐρανόν».

Ἡ δὲ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Βίβλῳ τοῦ Πεντηκοσταρίου ἀναγραφομένη δῆθεν πληροφορία (Κυριακὴ ἁγ. Πατέρων) ὅτι ἐκ τῶν 318 Πατέρων μόνον οἱ 232 ἦσαν Ἐπίσκοποι, οἱ δὲ λοιποὶ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ μοναχοὶ ἀποτελεῖ μεταγενέστερον Συναξαρικὸν μυθολόγημα ἀνάξιον πάσης προσοχῆς. Εν Νικαίᾳ, πλὴν τῶν Τοποτηρητῶν τῶν Ἐπισκόπων Ρώμης καὶ Κων/πόλεως, πάντα τὰ λοιπὰ μέλη τῆς Συνόδου ἦσαν Ἐπίσκοποι, καίπερ κατὰ τὰς ἱστορικὰς πηγὰς ἀναρίθμητον πλῆθος ἑτέρων κληρικῶν εἶχε συρρεύσει εἰς τὴν πόλιν ἐξ ἀφορμῆς τῆς Συνόδου.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΚ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν εἶχεν ἀρχίσει ὁ ***Νέος Ποιμὴν*** (ἀπὸ τοῦ 10ου τεύχους τοῦ 1920) νὰ δημοσιεύῃ σειρὰν ἄρθρων περί τινων ***ὀνομάτων*** ἢ ***φράσεων ἀνθρωπολογικῶν,*** περὶ τοιούτων δηλ. ***λέξεων,*** αἵτινες ἐν τῇ γλώσσῃ τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶχον ἀποβῆ ὡς τόσοι ***τεχνικοὶ ὅροι*** πρὸς ἔκφρασιν καὶ παράστασιν ἰδεῶν καὶ ἐννοιῶν περὶ τοῦ ***ἀνθρώπου,*** καὶ δὴ ὅπως οὗτος ἐξετάζεται ἐν ταῖς Θείαις Γραφαῖς, ἐλάχιστα μὲν κατὰ τὸ σωματικόν, μάλιστα δὲ κατὰ τὸ ψυχικὸν καὶ πνευματικόν, ἐξ ἀπόψεως θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς, καθ' ἣν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι τε βίῳ ζωὴν αὐτοῦ καὶ ἐνέργειαν καὶ κατὰ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι τύχην αὐτοῦ καὶ κατάστασιν. Καὶ προὐτάσσοντο μὲν αἱ τοιαῦται λεξιλογικαὶ καὶ σημασιολογικαὶ ἔρευναι ὡς ***προπαρασκευαστικαὶ*** πρὸς κατανόησιν μελλούσης νὰ ἐπακολουθήσῃ ***συστηματικῆς*** ἐξετάσεως τοῦ αὐτοῦ θέματος, εἶχον ὅμως καὶ καθ' ἑαυτὰς τὴν ἰδίαν χρησιμότητα, ὡς ἐξοικειοῦσαι τοὺς ἀναγνώστας κατὰ μικρὸν πρὸς τὸ λεκτικὸν ἰδίωμα τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ οὐκ ὀλίγον διευκολύνουσαι αὐτοὺς πρὸς μελέτην τοιούτων ζητημάτων.

Ἀναλαμβάνοντες τὴν ἐν τῷ εἰρημένῳ Περιοδικῷ ἀπὸ τοῦ τεύχους 9 τοῦ ἔτους 1921 διακοπεῖσαν σειρὰν ἔχομεν εἰς τὰ ἐκεῖ ἐξετασθέντα 15

ὀνόματα νὰ προσθέσωμεν καὶ ἄλλα 5, σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ***δικαιοσύνης***, τῆς ***ἁγιότητος***, τῆς ***χάριτος***, τῆς ***εἰρήνης*** καὶ τῆς ***σωτηρίας***.

Δίκαιος καὶ τὰ ἀπ' αὐτοῦ παράγωγα.

Τὸ ἑλληνικὸν ***δίκαιος*** ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἑβραϊκὸν ***σαδδέκ***, ὅπως καὶ ἡ τούτου ῥίζα ***σέδεκ*** (=σὶδκ) πρὸς τὸ ἐκείνου ἔτυμον ***δίκη***, χωρὶς βεβαίως νὰ διϊσχυρισθῶ ὅτι ὑπάρχει τις καὶ γενεαλογικὴ συγγένεια μεταξὺ τῶν δύο ῥιζῶν, παρὰ τὴν παρατηρουμένην ὁμοηχίαν περὶ τὰ δύο τελευταῖα γράμματα τοῦ σιμιτικοῦ. Ἀμφιβολίαν ὅμως ἔχει καὶ ἡ συσχέτισις τῶν ***δίκη*** καὶ ***δικάζειν*** πρὸς τὰ ***δίχα*** καὶ ***διχάζειν***, ὡς μᾶλλον δὲ πιθανὴ φαίνεται ἡ πρὸς τὸ λατινικὸν dico (dicavi, dicare=***ἀφιερῶ***, ***ἀναγράφω***) σχέσις αὐτῆς, ὡς ἀρχικῶς σημαινούσης τὸ ***καθιερωμένον ἔθος***, τὴν ***συνήθειαν***, τὴν ***νόμου*** καὶ ***κανόνος θέσιν*** ἐπέχουσαν, καὶ καθόλου τὸν ***εἰωθότα τρόπον***, καθ' ὃν τις αἰσθάνεται καὶ ἐνεργεῖ. Ὅθεν καὶ τὸ ἐπιρρηματικὸν ***δίκην τινὸς***=κατὰ τὸν ***τρόπον*** ἢ ***ὁμοιότητά τινος***.

Κατὰ τοιαύτην ἐκδοχὴν τῆς ἀρχικῆς σημασίας τοῦ οὐσιαστικοῦ ***δίκη***, ***δίκαιος*** θὰ εἶναι **ὁ ὢν οἷος πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἐνεργῶν ὅπως πρέπει νὰ ἐνεργῇ συμφώνως πρὸς τὰς καθιερωμένας συνηθείας καὶ ἀντιλήψεις, πρὸς τὰ κρατοῦντα ἤθη καὶ ἔθιμα τοῦ βίου.** Ἐν τῇ γενικωτάτῃ ταύτῃ ἐκδοχῇ καὶ συνωνύμως πρὸς τὸ ***ἀγαθὸς*** εὐχρηστεῖ τὸ ἐπίθετον ***δίκαιος*** παρὰ τοῖς θύραθεν καὶ ὅπου ἔτι ὁ λόγος περὶ παντὸς ἄλλου ἢ περὶ προσόντων καὶ ἰδιοτήτων ἠθικῶν, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον περὶ **δικαίου** καὶ **δικαιοσύνης** κατὰ τὴν νῦν κρατοῦσαν ἐκδοχὴν τῶν ὀνομάτων τούτων. Οὕτω παρὰ Ξενοφῶντι **ἅρμα δίκαιον**, **γήδιον δίκαιον** (Κύρου Παιδ. 2, 2, 26. 8, 3, 38), **ἵππος δίκαιος** (Ἀπομνημ. 4, 4, 5), παρ' Ἱπποκράτει **ἰητρὸς δίκαιος** (19, 22), παρὰ Λουκιανῷ **συγγραφεὺς δίκαιος** (Περὶ τοῦ πῶς δεῖ ἱστορίαν συγγράφειν § 39) καὶ ἄλλα παρ' ἄλλοις, ὅπως καὶ παρὰ Λατίνοις τὸ justus. Καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις χωρίοις πρόκειται περὶ **καταχρήσεως** μᾶλλον ἢ περὶ ἀρχικῆς χρήσεως, ἡ **ἠθικὴ** μὲν ἀλλ' ἐπὶ τὸ γενικώτερον ἐκδοχὴ τῆς λέξεως φαίνεται ὡς ἡ τῷ χρόνῳ προγενεστέρα τῆς **εἰδικωτέρας** αὐτῆς χρήσεως.

1. Ἐν τοιαύτῃ ἠθικῇ μὲν ἀλλ' εὐρυτέρᾳ ἐκδοχῇ εὕρηται ἡ λέξις καὶ ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ, καὶ ὄχι μόνον ἐν Φιλιππ. 4, 8 καὶ Ῥωμ. 7, 12 («ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή»), ἀλλὰ ἐν Ῥωμ. 5, 7 («ὑπὲρ τοῦ δικαίου»= **ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ**). Καὶ ὑπάρχουσι μὲν ἑρμηνευταὶ ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ διαβλέποντες ἐπίτασιν, πλέον τι ἢ ἐν ἐκείνῳ, καὶ τοῦτο πρὸς ἐξήγησιν τῆς αἰτιολογίας **γὰρ**· πλὴν ἡ ἐπιφερομένη αὕτη αἰτιολο-

γία δὲν εἰσάγει νέον τι καὶ μεῖζον πρὸς δικαιολογίαν τοῦ ἐλάσσονος, τοῦ «μόλις γάρ τις ὑπὲρ δικαίου ἀποθανεῖται»· ἀλλὰ δικαιολογεῖ αὐτὸ τοῦτο, διατί δηλ. ἔθηκεν ὡς ἐνδεχομένην τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἔστω καὶ ὡς δυσκολώτατα ***(μόλις)*** παρουσιαζομένην, ἐπειδὴ ἐπὶ τέλους δύναται νὰ εὑρεθῇ τις ἔχων τὸ ἠθικὸν θάρρος νὰ θυσιάσῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τοῦ δικαίου, ὑπὲρ χρηστοῦ τινος καὶ ἐναρέτου ἀνθρώπου, οὐδέποτε ὅμως ὑπὲρ **ἀσεβοῦς** καὶ **φαύλου.** Ἐν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ τοῦ **καλοκαγάθου,** τοῦ **χρηστοῦ** καὶ **ἐναρέτου,** τοῦ ὅσον ἀνθρωπίνως ἔνεστιν ἀποφεύγοντος τὸ κακὸν καὶ πράττοντος τὸ ἀγαθὸν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ τὸν νόμον αὐτοῦ, εὕρηται ἡ λέξις μετὰ ἢ ἄνευ τινὸς ἀντιθέσεως πρὸς τοὺς ἄλλως ἔχοντας **(ἀδίκους, ἀσεβεῖς, πονηρούς, ἁμαρτωλοὺς)** συχνὰ ἔν τε τοῖς ἱστορικοῖς βιβλίοις καὶ τοῖς ἄλλοις [1]) ἐνίοτε μάλιστα περὶ τῶν κατ' ἰδίαν ἢ ξένην δόκησιν θεωρουμένων ὡς δικαίων (Ματ. 9, 13. Μαρ. 2, 17. Λουκ. 5, 32. 15, 7). Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων, καὶ περὶ αὐτῶν ἔτι τῶν εὐσεβῶν ἀνδρῶν τῆς Π. Διαθήκης λεγόμενον, κεῖται βεβαίως **σχετικῶς** (Ματ. 13, 17. 23, 28. Ἑβρ. 11, 4. 12, 24. 2. Πετ. 2, 7—8), περὶ τοῦ ***Χριστοῦ*** ὅμως λεγόμενον κεῖται κατ' ἀπόλυτον ἔννοιαν (Πραξ. 3, 14. 7, 52. 22, 14. 1 Πετ. 3, 18. 1 Ἰωάν. 2, 1. 19. 3, 3. 7), ἐκτὸς τῶν Ματ. 27, 9. 24. Λουκ. 23, 47, ἐν οἷς ἐπικρατεῖ ἡ ἔννοια τῆς ἁπλῆς **ἀθῳότητος** τοῦ κατηγορουμένου ἢ τιμωρουμένου κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν **nagi** (Παροιμ. 1, 11. Ἰὼβ 9, 23 κ. ἄλλ. πρβλ. καὶ Ματ. 23, 35 «αἷμα δίκαιον».

2. Τῆς εὐρείας ἐκδοχῆς διαφέρει ἡ **στενὴ** κατὰ τοῦτο, ὅτι ἡ ἐκφραζομένη ἠθικὴ ἔννοια ἀφορᾷ εἰς ἕν τι σημεῖον, εἰς μίαν τινὰ ὄψιν τῆς χρηστότητος καὶ καλοκἀγαθίας, εἰς τὴν συμφωνίαν πρὸς εἰδικάς τινας ἀπαιτήσεις ἢ ἐκδηλώσεις αὐτῆς, καὶ δὴ εἰς τὸ **νομικῶς** καὶ **δικαστικῶς** οὕτω καλούμενον **δίκαιον,** εἰς τὴν ἀπόδοσιν ἑκάστῳ τοῦ ὁπωσδήποτε, φύσει ἢ θέσει, ὀφειλομένου καὶ προσήκοντος, εἴτε ὅτι ὁ οὕτω διακείμενος καὶ ἐνεργῶν εἶναι **αὐτὸς ὁ Θεός,** εἴτε ὅτι εἶναι **ἄνθρωπος.** Ἐπὶ δικαστικῆς ἐννοίας εἶναι ὁ λόγος ἐν Λουκ. 23, 41. Ἰωάν. 17, 25. 1. Ἰωαν. 1, 9. Ρωμ. 3, 26. 2 Θεσ. 1, 5. 2 Πετ. 2, 23. Ἀποκ. 15, 3. 16, 7. 19, 2. **περὶ Θεοῦ,** ἐν δὲ Ἰωαν. 5, 30 καὶ 2 Τιμ. 4, 8 **περὶ Χριστοῦ,** καὶ ἐν Ἰωαν. 7, 24 **περὶ ἀνθρώπων.** Ἐπὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς τοὺς ὁμοίους ὀφειλομένων κεῖται ἐν 1 Θεσ. 2, 20. Τιτ. 1, 8. 2, 12., ἐν οἷς χωρίοις ἡ συνοδεύουσα λέξις **εὐσεβής, ὅσιος** ἢ

---

[1]) Πρβλ. Ματ. 1, 19. 5, 45. 9, 13 10, 41. 13, 43. 49. 23, 28. 25, 37. 46. Μαρ. 6, 20. Λουκ. 1, 6. 17. 2, 25. 14, 14. 18, 9. 20, 20. 23, 50. Πραξ. 10, 22. 24, 15. Ρωμ. 2, 13. 3, 10. 1 Τιμ. 1, 9. Ἰακ. 5, 6. 11. 1 Πετ. 3, 32. 4, 18. 1 Ἰωαν. 3, 7. Ἀποκ 12, 11. Οὕτω καὶ *ἔργα δίκαια* ἐν ἀντιθέσει πρὸς *ἔργα πονηρὰ* 1 Ἰωαν. 3, 12.

ὁσίως (πρβλ. καὶ Λουκ. 1, 75. Ἐφεσ. 4, 24) ἔχει ἀναφορὰν εἰς τὴν πιστὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πρὸς τὸ θεῖον ὀφειλομένων, ὡς λέγεται καὶ παρὰ Πλάτωνι Γοργ. 507 e· «καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων δίκαι' ἂν πράττοι, περὶ δὲ θεοὺς ὅσια». Ἐνταῦθα ἀνάγεται τό τε οὐδέτερον **τὸ δίκαιον** Λουκ. 12, 57 Κολ. 4, 1 ἢ **δίκαιον** Ματ. 20, 4. 7 (τὸ τελευταῖον τοῦτο κατὰ τὴν κοινὴν ἔκδοσιν) καὶ τὸ ἀπρόσωπον **δίκαιόν ἐστιν.** Πραξ. 4, 19. Ἐφεσ. 6, 1. Φιλιπ. 1, 7. 2 Θεσ. 1, 6. 2 Πετ. 1, 13.

3. Ὅλως εἰδικὴ καὶ οὕτως εἰπεῖν θεολογικὴ εἶναι ἡ τῷ Ἀποστόλῳ Παύλῳ ἰδιάζουσα ἐκείνη ἐκδοχὴ τοῦ τε ἐπιθέτου καὶ τῶν παραγώγων αὐτοῦ, καθ' ἣν **δίκαιος** λέγεται καὶ εἶναι ἐκεῖνος, ὃν ὁ Θεὸς αὐτός, καὶ ἁμαρτωλὸν ἔτι ὑπάρχοντα καθ' ἑαυτόν, ἐκ μόνης τῆς ἑαυτοῦ ἀγαθότητος, ἐπὶ μόνῃ δὲ τῇ πίστει, ἐπὶ μόνῃ τῇ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἀφοσιώσει ἐκείνου, ἀποδέχεται καὶ ἀναγνωρίζει ὡς **δίκαιον** καὶ ἀπονέμει αὐτῷ πάντα τὰ τοῖς δικαίοις ἀνήκοντα ἀγαθὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἐφ' ὅσον, ἐννοεῖται, ἡ πίστις αὐτοῦ καὶ ἀφοσίωσις εἶναι τοιαύτη καὶ οὕτω θερμή, ὥστε καὶ ἔργῳ νὰ ἐκδηλῶται ἐν βίῳ καὶ πολιτείᾳ θεαρέστῳ συμφώνως πρὸς τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα (Ρωμ. 1, 17. 5, 19. Γαλ. 3, 11. Ἑβρ. 10, 38). [1])

Δικαιοσύνη.

1. Κατ' ἀντιστοιχίαν τῶν ἑβραϊκῶν ὀνομάτων **σεδακά, σέδεκ,** ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ **χέσεδ** (=ἔλεος) παρὰ τοῖς Ο', εἶναι συνηθεστάτη καὶ ἡ λέξις **δικαιοσύνη** ἐν ταῖς Γραφαῖς Παλαιᾶς τε καὶ Καινῆς Διαθήκης, εὐχρηστοῦσα ἐν τῇ τελευταίᾳ καθ' ἃς ἐκδοχὰς καὶ τὸ ἐπίθετον **δίκαιον,** ὡς δηλωτικὴ τῆς ἰδιότητος ἢ ἕξεως καὶ καταστάσεως τοῦ **δικαίου.** Ἐν τῇ **εὐρείᾳ ἠθικῇ ἐννοίᾳ τῆς χρηστότητος** καὶ **καλοκαγαθίας,** ἐπὶ τοῦ **Θεοῦ** λεγομένη, ἐκλαμβάνεται ἡ **δικαιοσύνη,** ὡς εἰκός, ἀπολύτως, δηλοῦσα σύμπασαν αὐτοῦ τὴν ἠθικὴν τελειότητα καὶ ἁγιότητα. Οὕτω Ρωμ.

---

[1]) Οὕτως ἐν πλήρει κατ' οὐσίαν συμφωνίᾳ πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ προφήτου ἐννοεῖ ὁ Ἀπόστολος τὸ τοῦ Ἀββακοὺμ χωρίον «ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεώς (*μου* κατὰ τοὺς Ο', *αὐτοῦ* δὲ κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν κείμενον) ζήσεται». Ἐν ἀντιθέσει δηλ. πρὸς τὸν *ἀσεβῆ*, τὸν καταφρονοῦντα μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ ἰδίᾳ ἑαυτοῦ δυνάμει πεποιθότα, ἔκβασιν δὲ ἔχοντα τὸν ὄλεθρον, ὁ *δίκαιος*, ὁ ταπεινοφρόνως ἀναθεὶς τὰ ἑαυτοῦ εἰς τὸν Θεόν, ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ πρὸς Ἐκεῖνον ἐμπιστοσύνῃ καὶ ἀφοσιώσει [διὰ τοῦτο τὸ *μου* τῶν Ο' καὶ τὸ *αὐτοῦ* τοῦ ἑβραϊκοῦ κειμένου δὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων κατ' οὐσίαν ὡς *γενικαὶ ἐξ ἀντικειμένου = πρὸς ἐμέ, πρὸς αὐτὸν* δηλ. *τὸν Θεὸν]* θὰ εὕρῃ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν καὶ σωτηρίαν. Ἐν Ἑβρ. 10,38 ἀντὶ τῆς κοινῆς ἀναγνώσεως ὑπάρχει καὶ ἡ γραφὴ *ὁ δὲ δίκαιός μου ἐκ πίστεως ζήσεται,* ἀσυμφώνως μὲν πρὸς τὸ γράμμα τοῦ πρωτοτύπου, ὄχι ὅμως καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.

3, 5. 25—26. Ἄλλως ἐν Ματ. 6, 33 καὶ Ἰακώβ 1, 10, ἔνθα «ἡ **δικαιοσύνη (τοῦ) Θεοῦ**» δὲν εἶναι ἡ τῷ Θεῷ ἰδιάζουσα δικαιοσύνη, ἀλλ' **ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἀπαιτουμένη παρὰ τῶν ἀνθρώπων,** πᾶν ὅ,τι ὡς χρηστὸν καὶ θεοφιλὲς καὶ δίκαιον ὀφείλουσι νὰ φρονῶσι καὶ νὰ πράττωσιν οἱ ἄνθρωποι. Οὕτω νοητέα καὶ ἡ ἐν Ματ. 3, 15 «**πᾶσα ἡ δικαιοσύνη**», οὕτω δὲ φαίνεται νοητέα καὶ ἡ ἐν Ἰωαν. 16, 8. 10 **δικαιοσύνη,** περὶ ἧς ἐλέγξει τὸν ἄπιστον κόσμον ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ διὰ τῶν κηρύκων τοῦ Εὐαγγελίου ἐνεργοῦν καὶ ἐλέγχον τὸν κόσμον διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς δικαιοσύνης τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀπαιτουμένης· καίτοι ὑπάρχουσιν οἱ ἄλλως ἑρμηνεύοντες τὸ χωρίον καὶ ὑπὸ τὴν **δικαιοσύνην** νοοῦντες ἐνταῦθα **τὴν τελείαν τοῦ Χριστοῦ ἁγιότητα καὶ ἀναμαρτησίαν,** τὴν παραγνωρισθεῖσαν μὲν καὶ παραγνωριζομένην ὑπὸ τοῦ κόσμου, βεβαιωθεῖσαν ὅμως καὶ **ἐξ αὐτῆς τῆς πρὸς τὸν Πατέρα ἀνόδου αὐτοῦ·** «δικαίου γὰρ γνώρισμα τὸ πορεύεσθαι πρὸς τὸν Θεὸν καὶ συνεῖναι αὐτῷ» (Ζυγαβηνός).

Συχνότερον γίνεται λόγος περὶ τῆς **ἀνθρωπένης δικαιοσύνης**, ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ μὲν σημασίᾳ τῆς λέξεως, σχετικῶς ὅμως νοουμένης. Οὕτως ἐν Ματ. 5, 6. 10. 20. 21, 31. Πραξ. 13, 10. 24, 25. Ρωμ. 6, 13—20. 8, 10. 9, 30—31. 14, 17. 2 Κορ. 6, 14. 9, 9—10. Ἐφ. 5, 9. 6, 14. Φιλιπ. 1, 11. 1 Τιμ. 6, 11. 2 Τιμ 2, 22. 3, 11. Τιτ. 3, 5. Ἑβρ. 12, 11. Ἰακωβ. 3, 18. 1 Πετ. 2, 24. 3, 14. 2 Πετ. 2, 5. 3, 15. Ἐνταῦθα ἀνάγονται καὶ αἱ φράσεις «ποιεῖν ἢ ἐργάζεσθαι (τὴν) δικαιοσύνην (1 Ἰωαν. 2, 24. 3, 7. 10. Ἀποκ. 22. 11. Ἑβρ. 11, 33. Πραξ. 10, 25), ὡς καὶ τὸ «ζῆν τῇ δικαιοσύνῃ» 1 Πετ. 2, 24 (ἀφιεροῦν ἑαυτὸν τῇ ἐργασίᾳ τῆς δικαιοσύνης) ἐν δὲ 2 Πετ. 2, 21 «ἡ ὁδὸς τῆς δικαιοσύνης» εἶναι χαρακτηρισμὸς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὡς ἀφορώσης εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ ἐπιτηδευούσης πᾶν ὅ,τι εἶναι δίκαιον.

2. Ἐν στενοτέρᾳ ἐννοίᾳ ἐκληπτέα ὅπου εὑρίσκεται ἡ δικαιοσύνη ἡνωμένη μετὰ τῆς **ὁσιότητος,** ὡς εἰδικῶς ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πρὸς τοὺς **ἀνθρώπους ἰδίᾳ** ὀφειλομένων. Λουκ. 1, 75. Ἐφεσ. 4, 24 (Σοφ. Σολ. 2, 3. πρβλ. καὶ τὸ ἐπίθετον **δίκαιος** 2), καὶ ἐν ἔτι στενωτέρᾳ ὅπου πρόκειται περὶ τῆς κατὰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα (aequitas) διανομῆς τῶν ἀγαθῶν ἢ τῶν ἐναντίων, καὶ δὴ ἐπὶ τοῦ **Θεοῦ** καὶ τοῦ **Κυρίου** Πραξ. 17, 31. Ἀποκαλ. 19, 11. Ρωμ. 3, 25—26. 9, 28. Οὕτω βεβαίως καὶ ἐν 2 Πετρ. 1, 1. ἐν δὲ Ἑβρ. 11, 33 περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Κριτῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἀσκηθείσης καὶ ἐφαρμοσθείσης δικαιοκρισίας, «εἰργάσαντο δικαιοσύνην».

3. Ἡ ἐν τῷ ἐπιθέτῳ **δίκαιος** (§ 3) δηλωθεῖσα εἰδικὴ καὶ θεολογικὴ ἐκδοχὴ τοῦ ὀνόματος εἶναι πολλῷ ἐπικρατεστέρα ἐνταῦθα μετὰ ἢ ἄνευ τινὸς

ρητῆς ἢ σιωπηλῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὴν ὡς ἄνω (§ 1) ἐν ἔργοις καὶ φρονήμασιν ἐκφαινομένην ἢ καθ' ἕξιν δικαιοσύνην τῶν ἀνθρώπων. Ἀντιδιαστέλλονται δὲ παρὰ τῷ Παύλῳ αἱ δύο αὗται δικαιοσύναι οὕτως, ὥστε ἡ δικαιοσύνη ἡ καθ' ἕξιν, ἡ ἐν τοῖς φρονήμασι καὶ τοῖς ἔργοις τῶν ἀνθρώπων ἔστω καὶ ἐλλιπῶς ἐκφαινομένη, χαρακτηρίζεται νῦν μὲν ὡς **ἰδία δικαιοσύνη** (Ρωμ. 10, 3) ἢ **ἐμὴ δικαιοσύνη** (Φιλιπ. 3, 9), ὡς δι' ἰδίων ἀνθρωπίνων προσπαθειῶν καὶ μέσων ἐπιδιωκομένη, νῦν δὲ ὡς **ἐκ νόμου δικαιοσύνη** (Ρωμ. 10, 5. Γαλ. 3, 21) ἢ **δικαιοσύνη ἐν νόμῳ** ἢ **διὰ νόμου** (Φιλιπ. 3, 6. Γαλ. 2, 21), ὡς ἐξαρτωμένη **ἐκ τῆς ἐπιτελέσεως τῶν διατάξεων τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου,** δι' ἣν αἰτίαν καὶ αὐτὸς ὁ νόμος, ὁ κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν Ἰουδαίων τοιοῦτον ἔχων προορισμόν, ὥστε ἐκπληρούμενος νὰ ἀπεργάζηται τὴν τοιαύτην δικαιοσύνην τοῦ ἀνθρώπου, χαρακτηρίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου ὡς **νόμος δικαιοσύνης** (Ρωμ. 9, 31). Ἐν ἀντιθέσει πρὸς ταύτην τὴν **ἰδίαν, τὴν ἐξ ἔργων νόμου** καὶ ὡς **καθ' ἕξιν δικαιοσύνην,** ἐξαίρεται ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου **ἡ δικαιοσύνη ἡ κατὰ χάριν, ἡ ἐκ πίστεως** ἢ **διὰ πίστεως** ἢ **δωρεὰν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ παρεχομένη καὶ ἐγγινομένη τῷ ἔτι ἁμαρτωλῷ,** ἡ κατάστασις ἐκείνη, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐμφορούμενος μὲν **ζώσης πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως** πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλεν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, πραγματικῆς ὅμως ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης **ἄμοιρος ἔτι ὑπάρχων,** δωρεὰν καὶ κατὰ χάριν, ἐξ ἁπλῆς ἀγαθότητος τοῦ Ὑψίστου ἐπὶ μόνῃ τῇ ἀξιομισθίᾳ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου καὶ διὰ μόνην τὴν ἐν τῇ προσελεύσει αὐτῶν εἰς Χριστὸν ἐνδεικνυμένην ἄκραν αὐτῶν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸ θεῖον ἔλεος, καθίσταται παρὰ τῷ Θεῷ δίκαιος ἐν ἴσῃ μοίρᾳ πρὸς τὸν πράγματι καὶ καθ' ἕξιν δίκαιον, καὶ τοῦτο ὄχι ὡς ὅλως νέον τι καὶ τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ἄγνωστον πάντῃ, ἀλλ' ὡς ἤδη προδηλωθὲν μὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ νόμου καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν προφητῶν καὶ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ προδιατυπωθὲν (Ρωμ. 3, 21—5, 2. 9, 30—32. 10, 4 10. Γαλ. 2, 15 κ. ἑξ. Φιλιπ. 3, 9. Ἑβρ. 11, 7), αἰτίαν δὲ ἔχον τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν καὶ τὴν **ἀδυναμίαν τοῦ ἐκτὸς τῆς χάριτος διατελοῦντος ἀνθρώπου** εἰς τὸ ἐπιτελέσαι τὸ θεῖον θέλημα καὶ τὸν θεῖον νόμον, καὶ διὰ τῶν ἰδίων ἔργων ἀποβῆναι δίκαιον παρὰ τῷ Θεῷ καὶ ἀρέσαι αὐτῷ (Ρωμ. 1, 18—3, 20). Καὶ ἔχομεν οὕτως ἐν Χριστῷ **ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ νόμου** (=régime) **τῶν ἔργων** τὸν **νέον νόμον** (=régime) **τῆς πίστεως,** ἡ δὲ οὕτω προσκτωμένη δικαιοσύνη παρὰ τῷ Θεῷ χαρακτηρίζεται ποικιλοτρόπως καὶ μάλιστα ὡς δῶρον μὲν Θεοῦ καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ προερχομένη παρίσταται ὡς **δικαιοσύνη Θεοῦ** ἢ **ἐκ Θεοῦ** (Ρωμ. 1, 17. 3,21—22. 10, 3. Φιλ. 3,

9. πρβλ. καὶ 2 Κορ. 5, 11), ὡς ἀποκτωμένη δὲ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου δι' ἣν ἐνδείκνυται πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ λέγεται **δικαιοσύνη πίστεως** ἢ **ἐκ πίστεως** ἢ **διὰ πίστεως Χριστοῦ** (Ρωμ. 3, 22. 4, 11. 13. 9, 30. 10, 6. Φιλ. 3, 9), ἐν δὲ Ἑβρ. 11, 7 ὡς **ἡ κατὰ πίστιν δικαιοσύνη,** ἔχουσα ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ τὰς προδιατυπώσεις αὐτῆς. Ἐκφέρεται ὅμως καὶ ἄνευ τινὸς προσδιορισμοῦ ἡ δικαιοσύνη αὕτη ἐν Ρωμ. 5, 17. 21. 8, 10. 2 Κορ. 6, 7. Γαλ. 5, 5., ἡ αὐτὴ δὲ δικαιοσύνη νοεῖται καὶ ἐν τῇ φράσει **διακονία τῆς δικαιοσύνης** ἐν 2 Κορ. 3, 9 καὶ **ὁ λόγος τῆς δικαιοσύνης** Ἑβρ. 5, 13, ἐν δὲ 2 Κορ. 5, 11· «ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ» =**ἵνα ἡμεῖς ἀξιωθῶμεν ἐν αὐτῷ τῆς παρὰ τῷ Θεῷ δικαιοσύνης.**

Καθ' ὅσον ὅμως ἡ δικαιοσύνη αὕτη ἡ ἐκ πίστεως καὶ κατὰ χάριν οὔτε ἀποκλείει οὔτε καθιστᾷ περιττὴν τὴν κατὰ τὸ ἐνὸν ἐξάσκησιν τῆς ἐν φρονήμασι καὶ ἔργοις χρηστοῖς ἐκφαινομένης δικαιοσύνης (§ 1), ἀλλὰ μᾶλλον ἀπαιτεῖ αὐτὴν καὶ ἐπιβάλλει καὶ προάγει, καὶ μόνον δι' ἀληθινοῦ ἠθικοῦ βίου ἐπικυροῦται καὶ διαφυλάττεται (Ρωμ. 6, 1 κ. ἑξ.)· καθόσον δηλ. ὁ ἀφορῶν καὶ ἀγωνιζόμενος πρὸς τὸ ἀμέμπτως βιῶσαι δεικνύει μὲν ὅτι ἠξιώθη τῆς παρὰ τῷ Θεῷ δικαιοσύνης, διατηρεῖ δὲ ἣν ἔλαβε δωρεὰν μέχρι τέλους ἀπαράφθορον, διὰ τοῦτο κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ Κυρίου παρουσίαν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως ἡ αὐτὴ μὲν ἐκ πίστεως δικαιοσύνη θὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῆς αἰωνίου σωτηρίας καὶ τῆς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ συμμετοχῆς, διασῳζομένη ὅμως μέχρι τέλους καὶ βεβαιουμένη ὑπὸ τῆς καθ' ἕξιν καὶ ἐν βίῳ θεαρέστῳ καὶ ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ ἐκδηλουμένης δικαιοσύνης, περὶ ταύτης δὲ ὁ λόγος ἐν Γαλ. 5,5 (ἔνθα «ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα»=**προσδοκῶμεν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, ἧς ἔχομεν ἐλπίδος νὰ εὑρεθῶμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δίκαιοι καὶ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἄξιοι),** ἐν 2 Τιμοθ. 4, 8 (ἔνθα ἡ φράσις «**ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος**» ἁπλουστάτην ἐξήγησιν ἔχει ταύτην, ὅτι τὸν στέφανον αὐτοῦ θὰ ἀποτελέσῃ αὐτὴ ἡ δικαιοσύνη, αὐτὸ τὸ εὑρεθῆναι αὐτὸν δίκαιον καὶ ἀνακηρυχθῆναι ἄξιον τῆς ἀναμενούσης τοὺς δικαίους αἰωνίου καὶ μακαρίας ζωῆς, καὶ ἐν Ρωμ. 6, 16 (ἔνθα τὸ «**εἰς δικαιοσύνην**» ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν **αἰώνιον θάνατον** ἐξηγητέον· **ἵνα εὑρεθῆτε καὶ ἔργῳ δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ ἐπὶ τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὡς τοιοῦτοι ἀνακηρυχθῆτε κληρονόμοι τῆς ζωῆς τῆς αἰωνίου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.** Ἀπαιτοῦσι τὴν τοιαύτην ἐξήγησιν οἱ στίχοι 21—22, ἐν οἷς προφανῶς ὁ λόγος περὶ τῆς ἐν ἔργοις καὶ φρονήμασιν ἁγνοῖς χριστιανικῆς βιοτῆς ἐν τῷ παρόντι).

Δικαιῶ, δικαίωσις, δικαίωμα.

1. Προσοχῆς ἀξία εἶναι ἡ ἐν τῇ Καινῇ χρῆσις καὶ τοῦ ρήματος **δικαιῶ, δικαιοῦμαι** καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ **δικαίωσις** καὶ **δικαίωμα** δι' αὐτὴν ταύτην τὴν ἐπικράτησιν τῆς εἰρημένης θεολογικῆς αὐτῶν ἐκδοχῆς. Κατ' ἀναλογίαν τῶν εἰς **όω** ἑλληνικῶν ρημάτων (τυφλῶ, δουλῶ, ἐλευθερω, δηλῶ) καὶ ἀντιστοίχως πρὸς τοὺς ρηματικοὺς τύπους τοῦ ἑβραϊκοῦ θέματος, πρὸς τὸ hisdiq καὶ τὸ siddéq ἢ καὶ τὸ **ζεκκᾶ** σημαίνει καὶ τὸ **δικαιῶ** πρῶτον μὲν τὸ **ποιῶ, ἀπεργάζομαι, καθιστῶ δίκαιον,** ἔπειτα δὲ καὶ τὸ **προσδίδω τὴν ὄψιν τοῦ δικαίου,** τὸ **λόγῳ** ἢ **ἔργῳ παριστῶ, ἀποδεικνύω, ἀξιῶ, ὑπολαμβάνω ὡς δίκαιον, ὡς ἔχοντα δίκαιον** ἢ καὶ **ὡς τοιοῦτον, οἷος πράγματι εἶναι.** Ἀναλόγως καὶ τὸ **δικαιοῦσθαι.** Ἐν τῇ κυρίᾳ σημασίᾳ ἐκληπτέον τὸ τοῦ ψαλμ. 72 ἢ 73, 13 «ἄρα ματαίως ἐδικαίωσα τὴν καρδίαν μου» (=μήπως εἰς μάτην ἐκοπίασα νὰ καταστήσω δικαίαν καὶ ἁγνὴν τὴν συνείδησίν μου) καὶ τὸ τῆς Ἀποκαλύψεως 22, 11· «ὁ δίκαιος δικαιωθήτω ἔτι» =**ἐπιδοθήτω ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν δικαιοσύνην.** Ἐν τῇ σημασίᾳ τῆς **ματαίας ὑπολήψεως** ἢ **ἀξιώσεως** κεῖται ἐν Λουκᾷ 16, 15 «οἱ δικαιοῦντες ἑαυτούς», τῆς δὲ ἐν **ἔργῳ ἀποδείξεως** ἢ **ἀναδείξεως** ἐν 1 Τιμ. 13, 16 «ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι»— καθ' ἣν εἶχεν ἀνωτέραν πνευματικὴν ἰδιότητα, **ἀπεδείχθη οἷος ἦν καὶ πράγματι, Θεοῦ υἱός.** [1]) Οὕτω καὶ τὸ Ματ. 11, 19. Λουκ. 7, 35 «ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς» [2]) καὶ τὸ τοῦ Λουκᾶ 7, 29 «ἐδικαίωσαν τὸν Θεόν» = ἀπέδειξαν ὅτι εἶχε δίκαιον ὁ Θεὸς διατάξας τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰωάννου, ἀπέδειξαν δὲ ἔργῳ ἀποδεξάμενοι αὐτό, προσελθόντες εἰς τὸ βάπτισμα αὐτοῦ.

Ὁμοίως καὶ τὸ αὐτόθι 10, 28 «ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν» =**θέλων νὰ παραστήσῃ ἑαυτὸν ὡς ἐνδίκως προβαλόντα τὴν ἐρώτησιν ἐκείνην,** ὡς καὶ τὸ ἐν Ρωμ. 3, 4 ἀπὸ τοῦ ψαλμοῦ 50, 4 «ὅπως

---

[1]) Ὑπόκειται τῇ ρήσει τὸ αὐτὸ νόημα ὅπερ καὶ τοῖς λεγομένοις ἐν Ρωμ. 1, 4 τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης.

[2]) Ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ἐκληφθῇ ἡ ρῆσις, εἴτε ***ὡς κατ' εἰρωνείαν,*** ὡς ἀφορῶσα εἰς τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ἐκείνης ὡς τροφίμους τινὰς καὶ ἀντιπροσώπους τῆς ***σοφίας,*** καὶ δι' ὧν ἑκάστοτε λέγουσι καὶ κρίνουσιν ἀσυστάτων ἀναδεικνύοντες καὶ ἀνυψοῦντες τὸ ὄνομα ἧς ἐκπροσωποῦσι σοφίας, εἴτε ὡς ***ἐν πάσῃ σπουδαιότητι,*** ὡς ἀναφερομένη εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Κύριον ***πράγματι τροφίμους καὶ ἀκολούθους τῆς ἀληθινῆς σοφίας,*** τοὺς ἀντιθέτως πρὸς ἐκείνους φρονοῦντας καὶ ἐνεργοῦντας καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν διαγωγῆς ἀποδεικνύοντας ὅτι πράγματι εἶναι ὀπαδοὶ καὶ ἀκόλουθοι τῆς ἀληθινῆς σοφίας.

ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε» = ὅπως ἐν ἐνδεχομένῃ μετὰ τοῦ ἁμαρτωλοῦ διαδικασίᾳ ἀναδειχθῇς σὺ ὡς νικητὴς καὶ τὸ δίκαιον ἔχων ἐν οἷς ἔλεγες καὶ διεξεδίκεις. Ὡς **ἐπὶ** δικαστικῆς ἐννοίας **κεῖται** τὸ ῥῆμα καὶ Ρωμ. 6, 7 ἐν τῇ γνωστῇ ῥήτρᾳ «ὁ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας», ὡσεὶ μετὰ τὸν ἐπελθόντα **φυσικὸν** θάνατον **εἶχε κριθῆ ὑπὲρ τοῦ ἀποθανόντος** ὁ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας δικαστικὸς ἀγών, πλὴν ὄχι ὡς ἀπαλλασσομένου αὐτοῦ ἀπὸ πάσης ἐνοχῆς καὶ εὐθύνης ἐπὶ τοῖς ἤδη ἡμαρτημένοις, ἀλλ' ὡς ἀπαλλαγέντος διὰ τοῦ θανάτου ἀπὸ πάσης περαιτέρω δουλείας εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ἀπὸ πάσης ἐπὶ πλέον λαβῆς ἐπ' αὐτὸν καὶ ῥοπῆς τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ περαιτέρω ἁμαρτάνειν, ἢ ὡς λέγουσιν αἱ παροιμίαι «νεκρὸς οὐ δάκνει», «νεκρὸς οὐκ ἐπιθυμεῖ», εἶπον δὲ οἱ ἀρχαῖοι ἑρμηνευταί, ὁ μὲν Χρυσόστομος «ἀπήλλακται τὸ λοιπὸν τοῦ ἁμαρτάνειν νεκρὸς κείμενος», ὁ δὲ Θεοδώρητος, «τίς γὰρ ἐθεάσατο πώποτε νεκρὸν ἢ γάμον διορύττοντα ἢ μιαιοφονίᾳ τὰς χεῖρας φοινίσσοντα;»

2. Τοὐναντίον δὲ **ἀπαλλαγὴν** ἀπὸ τῆς ἐνοχῆς τῶν ἡμαρτημένων καὶ **ἀποδοχὴν καὶ ἀναγνώρισιν τῆς ἰδιότητος τοῦ ἀθῴου καὶ δικαίου** κατὰ τὴν ἤδη προεξετασθεῖσαν θεολογικὴν καὶ τῷ Παύλῳ ἰδιάζουσαν ἔκδοχὴν τῶν ὀνομάτων **δίκαιος** (§ 3) καὶ **δικαιοσύνη** (§ 3) ἐκφράζει τὸ ῥῆμα συνήθως παρὰ τῷ αὐτῷ Ἀποστόλῳ ὁσάκις ὁ λόγος αὐτῷ εἴτε περὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀξιώσεως **τῆς καθ' ἕξιν δικαιοσύνης,** τῆς κατὰ Ἰουδαίους δηλ. ἐπιζητουμένης καὶ ἐπιζητητέας διὰ τῶν ἰδίων τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων, δι' ὑπακοῆς εἰς τὸν θεῖον νόμον καὶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἀπαιτήσεων αὐτοῦ, εἴτε περὶ τῆς δικαιοσύνης τῆς κατὰ τὴν νέαν οἰκονομίαν (régime), τῆς ὀφειλομένης εἰς τὴν πατρικὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ κατὰ χάριν, δωρεὰν παρεχομένης τοῖς πιστοῖς διὰ μόνης τῆς πίστεως, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐξιλαστηρίου θανάτου τοῦ Χριστοῦ. Περὶ τοῦ εἴδους τοῦ πρώτου νοητέον τὸ ῥῆμα ἐν Ματ. 12, 37. Ρωμ. 2, 13, καὶ μάλιστα ὁσάκις συνοδεύεται ὑπὸ ἀναλόγων προσδιορισμῶν, οἷοι **ἐξ ἔργων** (Ρωμ. 4, 2· Ἰακωβ. 2, 21. 24), **ἐξ ἔργων νόμου** (Ρωμ. 3, 20. Γαλ. 2, 16), **ἐν νόμῳ** (Γαλ. 3, 11. 5, 4. Πραξ. 13, 39). Τοὐναντίον δὲ περὶ τοῦ δευτέρου εἴδους εἶναι ὁ λόγος ἐν Λουκ. 18, 14. Ρωμ. 4, 5. 8, 30, 33. 1 Κορ. 4, 4., καὶ δὴ μετὰ προσδιορισμῶν οἷοι **δωρεάν, τῇ αὐτοῦ χάριτι** (Ρωμ. 3. 2—26. Τιτ. 3, 7), **ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ** (Ρωμ. 5, 9), **ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου** (1 Κορ. 6, 11) ἢ ἁπλῶς **ἐν Χριστῷ** (Γαλ. 2, 17. Πραξ. 13, 19), **πίστει** ἢ **ἐκ πίστεως** ἢ **διὰ τῆς πίστεως** (Ρωμ. 3, 28. 30. 5, 1. Γαλ. 2, 16. 3, 8. 24).

Εἰς τὴν αὐτὴν ἔκδοχὴν ἀπαντᾷ καὶ τὸ ῥηματικὸν **δικαίωσις** ἀλλὰ μόνον **δίς,** ἐν Ρωμ. 4, 25 («διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν =ἵνα ἡμεῖς δικαιωθῶ-

μεν) καὶ 5, 18 («εἰς δικαίωσιν ζωῆς» ἵνα πάντες δικαιωθῶσι καὶ δικαιούμενοι τύχωσι τῆς αἰωνίου ζωῆς), ἐν ᾧ τὸ οὐδέτερον **δικαίωμα** συχνοτέραν ἔχει τὴν χρῆσιν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, μάλιστα μὲν ἐν τῇ Παλαιᾷ, ἐκεῖθεν δὲ ἐν τῇ Καινῇ, ἀντιστοίχως πρὸς τὰ ἑβραϊκὰ **χόκ, χουκκᾶ, μισπάθ, μισουᾶ** καὶ **πικκουδείμ.** Ἀρχικῶς σημαῖνον **πᾶν ὅ,τι δεδικαίωται, πᾶν ὅ,τι κέκριται** ἢ **κρίνεται ὡς δίκαιον** εἴτε ὡς **ἤδη πεπραγμένον** (=δικαιοπράγημα), εἴτε **ὡς δέον γενέσθαι,** λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τῶν **δικαίων κρίσεων** ἢ **κριμάτων τοῦ Θεοῦ,** Ἀποκαλ. 15, 4, εὐχρηστεῖ ὅμως ἐπὶ τῶν **ἀπαιτήσεων καὶ διατάξεων τοῦ θείου νόμου, ἠθικῶν τε καὶ τελετουργικῶν.** Οὕτω Λουκ. 1, 6. Ρωμ. 1, 32 («τὸ δικαίωμα τοῦ Θεοῦ» = **τὸ θεόθεν διατεταγμένον καὶ καθωρισμένον,** 8, 4 («τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου» —περιληπτικῶς, **πᾶν ὅ,τι ὁ θεῖος νόμος ἐπιτάσσει καὶ ἀπαιτεῖ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου),** Ἑβρ. 9, 1 («δικαιώματα λατρείας» =**διατάξεις ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐσωτερικὴν λατρείαν),** ἐν δὲ στιχ. 10 «δικαιώματα σαρκὸς» = διατάξεις ἐξωτερικαί, εἰς τὸν ἔξω ἄνθρωπον ἀφορῶσαι καὶ διαλαμβάνουσαι μὲν περὶ **βρώσεων** καὶ **πόσεων** καὶ **καθαρμῶν σωματικῶν,** ἔχουσαι δὲ πρόσκαιρον χαρακτῆρα.

Τοὐναντίον δὲ ἐν Ἀποκ. 19, 8 «τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων», εἶναι τὰ **δικαιοπραγήματα, αἱ ἀγαθαὶ πράξεις τῶν πιστῶν,** [1]) ἐν δὲ Ρωμ. 5, 16 καὶ 18 κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ **παράπτωμα,** πρὸς τὴν **παρακοὴν τοῦ Ἀδὰμ** καὶ τὰ ἐπακολουθήματα αὐτῆς, πρὸς τὸ **κατάκριμα,** χρησιμοποιεῖται τὸ ὄνομα ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου πρὸς παράστασιν **τῆς τοῦ Χριστοῦ ὑποταγῆς εἰς τὸ θεῖον θέλημα** καὶ τῆς **δωρεᾶς τῆς δικαιώσεως τῶν ἀνθρώπων,** τῆς ὀφειλομένης εἰς τὴν Ἐκείνου δικαιοπραγίαν (στιχ. 18—19), τοῦ αὐτοῦ ἀγαθοῦ ἐν στιχ. 15 χαρακτηριζομένου καὶ ὡς **χαρίσματος ἐν τῇ αὐτῇ ἀντιθέσει πρὸς τὸ παράπτωμα.**

(Ἕπεται συνέχεια)

Β. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

---

[1]) Περὶ τῆς τοιαύτης χρήσεως τοῦ ὀνόματος πρβλ. ἐκ τῶν θύραθεν Ἀριστοτέλ. Περὶ Ρητορ. 1, 13 καὶ Ἠθικῶν Νικομαχ. 5. 7, 7.

ΜΕΓ. ΚΑΤΗΧΗΤΟΥ ΑΛΕΞ. ΖΩΤΟΥ, Δ. Φ.

Η ΑΒΗΣΣΙΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΝΑΟΙ, ΕΟΡΤΑΙ, ΝΗΣΤΕΙΑΙ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῶν σκαπανέων ἐρευνητῶν τῶν ἐπιχειρησάντων ἀνασκαφὰς τῶν ἐρειπίων, ναοί τινες ἐν 'Αβησσινίᾳ ὑπῆρχον ἐκτισμένοι κατὰ τὸν τύπον τῶν Βασιλικῶν ὡς ὁ ναὸς τοῦ μοναστηρίου Δάβρα Δάμο. [1]) 'Εν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ Χαραμὴτ ὑπάρχει καὶ Βυζαντινοῦ ρυθμοῦ Ναὸς ὀνομαζόμενος "Αρμπα 'Ατσύπη, κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ περιφήμου "Ελληνος ἀρχιτέκτονος Κυριακοῦ. Καὶ γενικῶς μὲν οἱ ναοὶ τῶν 'Αβησσινῶν εἶναι κυκλοτερεῖς τὴν βάσιν καὶ τὸν σκελετὸν κωνοειδεῖς τὴν κορυφήν, κατὰ δὲ τὸν Lübeck [2]) ὑπάρχουσι καὶ ναοὶ ὀκτάγωνοι. Τρεῖς ἄνισοι κυκλοτερεῖς τοῖχοι, ἐπὶ ἐδαφῶν διαφόρων κατὰ τὸ ὕψος, ἑνούμενοι διὰ στέγης καλαμίνης καὶ σπανίως ἐκ ψευδαργύρου ἀποτελοῦσι τὴν ὅλην οἰκοδομὴν τὴν περιστοιχουμένην συνηθέστατα ἀπὸ κέδρους. Ὁ ναὸς τῶν 'Αβησσινῶν διαιρεῖται εἰς τρία μέρη· τὸ πρῶτον καλεῖται *Gené Mahlet*, ἔνθα ἵστανται οἱ ψάλλοντες οἱ Δαπταρᾶ, τὸ δεύτερον ὀνομάζεται *Gedhest*, ἔνθα ἵσταται ὁ ἐκκλησιαζόμενος λαός, οἱ Βασιλεῖς, οἱ στρατιωτικοὶ καὶ πολιτικοὶ βαθμοῦχοι καὶ ἐκ τῶν κληρικῶν οἱ ὀφφικιάλοι καὶ τὸ τρίτον καλεῖται *Magdas*, τὸ ἅγιον βῆμα, οἱονεὶ τὰ ἄδυτα τῶν ἀδύτων τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος, οὗτινος σχέδιον μετέφερεν εἰς 'Αβησσινίαν ἡ βασίλισσα Σαβᾶ, [3]) παρὰ τῶν 'Αβησσινῶν ὀνομαζομένη Χαϊκᾶ καὶ τασσομένη με-

---

1) Dictionnaire d'Hist. et de Geogr. Eccl. Paris 1912.

2) Lübeck. Die Christ Kisch des Orients p. 111.

3) Ἡ βασίλισσα αὕτη ἐπεσκέφθη τὸν Σολομῶντα, καθ' ὃν χρόνον ἐπερατοῦτο ὁ μεγαλοπρεπὴς αὐτοῦ ναός, καὶ κατὰ σχέδιον τούτου ᾠκοδόμησε καὶ αὕτη ναὸν ἐν τῇ πόλει 'Αξούμ. Ἔκτοτε δὲ ἡ 'Αξοὺμ θεωρεῖται ὡς ἡ Σιὼν τῆς Αἰθιοπίας, διὰ τοῦτο καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς 'Αβησσινίας τιτλοφορεῖται καὶ βασιλεὺς τῆς Σιών. Ἡ Σάβα αὕτη ἐκόμισεν ἅμα εἰς τὴν χώραν αὐτῆς καὶ τὸν καρπὸν τοῦ πρὸς τὸν Σο-

ταξὺ τῶν ἁγίων. Ἡ εἰς τὸν χῶρον τοῦτον εἴσοδος οὐδενὶ ἐπιτρέπεται εἰ μὴ τῷ Ἀβούνᾳ καὶ τῷ ἱερουργοῦντι ἱερεῖ καὶ ἐξαιρετικῶς μόνον τῷ βασιλεῖ ὅταν κοινωνῇ. Πολλάκις δὲ ὁ λαὸς ἵσταται καὶ ἐκτὸς τοῦ ναοῦ παρακολουθῶν τὴν λειτουργίαν ἐκ τῶν εἰς τοὺς τοίχους ἀνεωγμένων ὀπῶν. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱεροῦ ἵσταται τράπεζα, ἐφ' ἧς τοποθετεῖται τὸ παρ' αὐτοῖς λεγόμενον Tabot, τὸ ἐπίστρωμα τῆς ἁγίας Τραπέζης, ἐφ' ἧς τοποθετεῖται εἰκὼν τῆς Θεοτόκου φερούσης εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς τὸ βρέφος [1]) καὶ σταυρός. Οἱ ναοὶ ἐν Ἀβησσινίᾳ εἶναι μικροὶ καὶ πολυάριθμοι διαιρούμενοι εἰς ἐκκλησίας, παρεκκλήσια καὶ εἰς εὐκτηρίους οἴκους ἢ προσευχητήρια, τὰ ἔχοντα γυμνὴν τράπεζαν ἄνευ τοῦ Tabot. Καὶ ἐν μὲν τοῖς ναοῖς τῶν πρωτευουσῶν τῶν διαφόρων βασιλείων, ἡ λειτουργία τελεῖται κατὰ πᾶσαν Κυριακήν, ἑορτήν, τετάρτην καὶ παρασκευήν, ἐν δὲ τοῖς ναοῖς τῶν χωρίων μόνον κατὰ τὰς Κυριακὰς καὶ τὰς λοιπὰς ἑορτάς.

Ἀξιοπαρατήρητος εἶναι ἡ ἔλλειψις κωδώνων καὶ σταυρῶν ἄνωθεν τῶν ναῶν. Αἱ ἑορταὶ παρὰ τοῖς Ἀβησσινοῖς εἰσὶ διῃρημέναι εἰς Δεσποτικὰς ἀναμιμνησκούσας διάφορα γεγονότα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς Θεομητορικὰς ἀναφερομένας εἰς διάφορα γεγονότα τοῦ βίου τῆς Θεοτόκου καὶ εἰς ἑορτὰς Ἁγίων τῆς καθόλου Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαιτέρως τῆς ἐγχωρίου Ἀβησσινικῆς. Αἱ δεσποτικαὶ ἑορταὶ εἰσὶν αἱ ἀκόλουθοι: Ἡ ἐνσάρκωσις (Εὐαγγελισμός), τὰ Πάθη, ἡ Ἀνάστασις, ἡ ἑορτὴ τοῦ Θωμᾶ (Βάλα Τομᾶς), ἡ Ἀνάληψις, ἡ Πεντηκοστή, ἡ Μεταμόρφωσις, ἡ Γέννησις, τὰ Ἐπιφάνεια (καθ' ἣν πάντες ἀνεξαιρέτως βυθίζονται ἐντὸς τῶν ποταμῶν εἰς ἀνάμνησιν τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ), αἱ δὲ Θεομητορικαὶ εἶναι 33, τῶν Ἀγγέλων, 3 τοῦ Ἀγγέλου Γαβριήλ, καὶ 12 τοῦ Ἀγγέλου Μιχαὴλ ἀνὰ μία καθ' ἕκαστον μῆνα, τῶν Ἁγίων, Ἀποστόλων, τῶν ἁγίων τῆς καθόλου ἐκκλησίας καὶ τῶν ἐγχωρίων ἁγίων, τοῦ Ἁγίου Κυριακοῦ, τοῦ Τάκλα Χαϊμανότ, τῶν ἐννέα μοναχῶν μονοφυστῶν [2]), τῶν πατριαρχῶν τῆς Π. Διαθήκης [3]) μέχρι αὐτῶν τῶν τεσσάρων ζῴων τῆς ὁράσεως τοῦ Ἰεζεκιήλ. Πανηγυρικώτατα καὶ πλέον ἐπισήμως ἡ

λομῶντα ἔρωτος. Ὁ νέος οὗτος Μενελὶκ ὁ Α' ἀνδρωθεὶς ἐχρίσθη βασιλεὺς τῆς Ἀβησσινίας ἐντὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς σειρᾶς βασιλέων μετὰ ἑβραϊκῶν ὀνομάτων.

[1]) Ἡ ζωγραφικὴ τέχνη ἐν ἐμβρυώδει καταστάσει. Αὐτοδίδακτοι ζωγράφοι ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ναῶν ζωγραφίζουσιν εἰκόνας μετὰ τραγελαφικῶν χαρακτήρων.

[2]) Τὸ σημερινὸν ἑορτολόγιον τῶν Ἀβησσινῶν ἀναφέρει τὰ ὀνόματα τῶν ἐννέα τούτων, ἅτινα εἰσὶ τὰ ἑπόμενα: Ζᾶ Μικαέλ, Παντελεήμων, Ἰσαὰκ Γκαρίμα, Ἀφσέ, Γκούβας, Ἀλέφ, Ματᾶ, Λεγκανὸς καὶ Σοχομᾶ. Dictionnaire d'Hist. et Geogr. ecclis. paris 1912.

[3]) Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰουδίθ, Ἐσθήρ.

τὸ Πάσχα καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ Γέννησιν τιμῶσι τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ. Μετὰ δὲ τὸ 1770 εἷς ἰθαγενὴς θεολόγος Σάββας (Sebkata) Ἐγζιάμπεχερ στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ χωρίου τοῦ Ἰεζεκιὴλ (29, 20) «ἀντὶ τῆς λειτουργίας ἣν ἐδούλευσα ἐπὶ Τύρον δέδωκα αὐτῷ τὴν γῆν Αἰγύπτου» ὑπεστήριζεν ὅτι καὶ ὁ Νοβογοδονόσορ ἔπρεπε μεταξὺ τῶν ἁγίων νὰ συναριθμηθῇ. Οἱ Ἀβησσινοὶ ἰδιαιτέραν τιμὴν ἀπονέμουσι εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν καὶ εἰς τὸν σταυρόν. Ὅτε κατὰ τὸν δέκατον πέμπτον αἰῶνα ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ζάρα Ἰακώβ, ὁ Δακικᾶ Ἐστιφᾶ (Στέφανος) ἐξανέστη κατὰ τῆς τοιαύτης ἐξαιρετικῆς τῇ Παρθένῳ Μαρίᾳ καὶ τῷ σταυρῷ ἀπονεμομένης τιμῆς, ὁ βασιλεὺς αὐτόν τε καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ αὐστηρότατα ἐτιμώρησε καὶ πρὸς συγκράτησιν τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ τοῦ λαοῦ διέταξε τὴν τοποθέτησιν ἰδιαιτέρου θυσιαστηρίου ἢ Tabot εἰς τὴν Παρθένον Μαρίαν.

Ἡ δὲ γνώμη τῶν μοναχῶν, ὅπως καὶ τὸ Σάββατον τηρῆται τόσον αὐστηρῶς ὡς καὶ ἡ Κυριακὴ ἐπεβλήθη γενικῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ζάρα Ἰακὼβ ἐν συμφωνίᾳ τῶν Ἀβούνα Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, τοῦ καθορίσαντος καὶ τὰ ἀπηγορευμένα κατ' αὐτὸ ἔργα, ἤτοι τὸ κυνήγιον, τὴν ἁλιείαν, τὴν γραφήν, τὴν ὁδοιπορίαν καὶ τὸ τύπτειν τοὺς δούλους. Κατὰ δὲ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα ἡ ἀργία τοῦ Σαββάτου ὡς θρησκευτικῆς ἑορτῆς καθολικῶς καθιερώθη. [1])

Πολυάριθμοι εἶναι αἱ νηστεῖαι παρὰ τοῖς Ἀβησσινοῖς μετά τινος αὐστηροῦ τρόπου ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν φυλασσόμεναι. Αὐστηρῶς νηστεύουσι κατὰ πᾶσαν Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν ἐσθίοντες ξηρὸν μόνον ἄρτον ἐμβεβαπτισμένον ἐντὸς ὕδατος, πεντήκοντα ἡμέρας πρὸ τοῦ Πάσχα, ἑπτὰ ἡμέρας τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, τρεῖς ἡμέρας τῶν Νινευϊτῶν, τεσσαράκοντα ἡμέρας πρὸ τῶν Χριστουγέννων, τὴν νηστείαν τῶν Ἀποστόλων καὶ τὴν παραμονὴν τῶν Ἐπιφανείων. [2])

Ἡ Ἀβησσινικὴ ἐκκλησία ἐν τῇ καθόλου αὐτῆς διαμορφώσει ἀναγνωρίζεται ὡς πιστὴ θυγάτηρ τῆς Κοπτικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ προσέτι καὶ ἐξ ἀπόψεως τῆς λειτουργίας αὐτῆς εἶναι τοιαύτη, διότι ἡ Κοπτικὴ λειτουργία εἰσήχθη ἐν Ἀβησσινίᾳ κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ πέμπτου αἰῶνος τῷ 480 μ. Χ. καὶ διατηρεῖται ἔκτοτε πιστῶς καὶ ἀπαραμειώτως ἐν

---

1) Ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἡ ἐπικράτησις θρησκευτικῶν τινων Ἰουδαϊκῶν ἐθίμων, κατὰ παράδοσιν, ὀφείλεται εἰς τοὺς τὴν τέως βασίλισσαν Σαβᾶ εἰς Ἀβησσινίαν συνοδεύσαντας Ἑβραίους.

2) Κατὰ δὲ τὰς ἡμέρας τῆς κρεωφαγίας δὲν ἐπιτρέπεται ἡ βρῶσις, ἴσως ἕνεκα λόγων κληματικῶν, χοιρείου κρέατος καὶ λαγωοῦ ὡς καὶ παντὸς ζώου σφαζομένου ὑπὸ ἀλλοθρήσκου.

αὐτῇ [1]) πλὴν μόνον ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αὐτῆς παραστάσει παρουσιάζεται ὡς ἡ πτωχοτέρα ὅλων τῶν ἐν τῇ 'Ανατολῇ λειτουργιῶν. Ἵσταται δὲ ἐν τοιαύτῃ σχέσει πρὸς τὴν λειτουργίαν τῶν Κοπτῶν, οἵα εἶναι ἡ σχέσις τῆς 'Αρμενικῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Βυζαντινήν· ἀλλὰ καὶ στοιχεῖα Ἑλληνικῆς καὶ Συριακῆς ἐπιρροῆς συναντῶνται καὶ ἀναφαίνονται ἐν αὐτῇ. (1 Φρουμέντιος, 2) οἱ ἐννέα ἐκ Συρίας Μοναχοί). 'Εν δὲ τῇ Κοπτικῇ 'Εκκλησίᾳ ἐν διαρκεῖ χρήσει εἶναι ἡ καλουμένη Αἰγυπτιακὴ λειτουργία τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ἥτις εἶναι ἀντιγραφὴ τῆς Βυζαντινῆς τοιαύτης, ἑπομένως καὶ ἡ τῆς 'Αβησσινικῆς 'Εκκλησίας εἶναι μετάφρασις αὐτῆς μετά τινων πλατυασμῶν πλὴν μόνον ἀρκούντως συνεχῆ μέρη φυλάσσονται ἀμετάτρεπτα ἐν αὐτῇ ἐκ τῆς Κοπτικῆς λειτουργίας τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου τοῦ 'Αλεξανδρείας. Παρὰ τοῖς 'Αβησσινοῖς καὶ Κόπταις ἡ λειτουργία λέγεται κυρίως ἀναφορά. [2])

Ὡς κανονικὸν δὲ κείμενον τῆς λειτουργίας τῶν 'Αβησσινῶν χρησιμεύει ἡ ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ 'Εκκλησιαστικῷ κανόνι ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀναφορὰ τῶν Ἁγίων 'Αποστόλων φερομένη. [3]) Ὑπὸ δὲ τὸ ὄνομα ἀναφορὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, εἶναι ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα τοῦ Συροαιθιοπικοῦ κειμένου «Διαθήκη τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ι. Χριστοῦ (testamentum Domini nostri Jesu Christi) ἐν ἀκριβεῖ χρήσει εἰσηγμένα ἐν τῇ λειτουργίᾳ αὐτῆς καθὼς οὐχὶ ὀλιγώτερον καὶ τὸ τυπικὸν τῶν Λιτανειῶν θέσιν σταθερὰν ἐν ταῖς ἀκολουθίαις τῶν 'Αβησσινῶν προσέλαβεν. 'Εκτὸς τῶν δύο μνημονευθέντων ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα λειτουργικὰ κείμενα [4]) ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἁγίου 'Ιωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Διοσκόρου, ὡς καὶ ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κυριακοῦ (τοῦ Behnsa) πρὸς τιμὴν τῆς Ὑπεραγίας Παρθένου συνταχθέν, ὅπερ καὶ ἐξετυπώθη. Τὸ δὲ εἰσέτι ἀδημοσίευτον ὑλικὸν ἐγκλείει, ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων, μετάφρασιν τῆς ἐν Συρίᾳ λειτουργίας τοῦ 'Ιακώβου, τοῦ Εὐαγγελιστοῦ 'Ιωάννου, Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Φωτιστοῦ (τῆς 'Αρμενίας) Μ. 'Αθανασίου, Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, 'Επιφανίου, τῶν 318 Πατέρων τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τῆς Νικαίας,

---

1) 'Αμβροσίου Σχολ. Μητροπολ. Καισαρείας 'Αρχ. καὶ Σύγχρ. Λειτουρ. Κων/πολις 1912.

2) Αὐτόθι.

3) Ἡ λειτουργία αὕτη ἀντεγράφη ἐκ τῶν 8 βιβλίων τῶν 'Αποστολικῶν κανόνων καλουμένων. Baumstark Die Messe mi Morgeland p. 75.

4) Ἡ λειτουργία τῆς 'Αβησσινικῆς 'Εκκλησίας εἶναι γνωστὴ ἐκ τῶν ἔργων τοῦ Renaudot—Liturgiarum Orientalium collectio. Frankf. 1847 καὶ τοῦ Bightmann —Eastern Liturgies. Oxford. 1896.

τοῦ Σύρου Ἰακώβου, (Jaqubh τοῦ Sérugh) τῶν δύο ἐκ διαφόρων Κοπτικῶν δῆθεν λειτουργιῶν τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας. 1)

Ἡ ἀναφορὰ ἐν τῇ Ἀβησσινικῇ Ἐκκλησίᾳ ἄρχεται ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Ψαλμῶν τοῦ Δαβίδ, οἵτινες εἶναι ἐν αὐτῇ ἐν μεγάλῃ χρήσει, ψαλλόμενοι ἐν φωναῖς καὶ τυμπάνοις καὶ χορδαῖς, κατά τινας δὲ πανηγύρεις καὶ ἐξαιρετικὰς ἑορτάς, καὶ ἐν ρυθμικοῖς χοροῖς, τῶν ἱερέων παρατασσομένων εἰς δύο στίχους ἀντιμετώπους καὶ ἐκτελούντων διαφόρους ρυθμικὰς κινήσεις, σὺν τῇ κινήσει ράβδου τινὸς φερούσης βαρύτιμον μεταλλίνην λαβίδαν· εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ κοινωνικοῦ συνήθως ψάλλονται καὶ ᾠδαὶ καὶ ὕμνοι, οἱ ποιηθέντες ἀπὸ τῶν ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς **Βάλα Κνέ.**

Ἀλλ' ὁ χρυσὸς καὶ ἡ πορφύρα ἀποτελεῖ τὸ παράδοξον σύμπλεγμα μετὰ τῆς γυμνότητος τῶν ποδῶν τῶν ἱερέων καὶ τῆς ἐν χρῷ κεκαρμένης κεφαλῆς αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος μέχρι τοῦ τελευταίου πολίτου οἱ πάντες εἰσέρχονται ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀνυπόδυτοι, ἐξαιρέσει, καὶ τοῦτο σπανίως, ἐνίων φερόντων μόνον πέδιλα. 2)

Ἀξιοσημείωτος εἶναι καὶ ἡ θρησκευτικὴ παρὰ τοῖς Ἀβησσινοῖς ἐκπαίδευσις. Εἰς πάσας τὰς πόλεις καὶ αὐτὰς τὰς πολυανθρωποτέρας κώμας, ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ σχολαί, πάντοτε ἱδρυμέναι πλησίον τῶν ναῶν, ἐν αἷς οἱ διδάσκαλοι, παρ' αὐτοῖς Μεμγύροι καλούμενοι, ἐκγυμνάζουσι τοὺς μαθητάς, πρῶτον μὲν εἰς τὴν ὀρθὴν μόνον ἀνάγνωσιν, μεταχειριζόμενοι, ὡς ἀναγνωστικὰ βιβλία, τὴν Α΄ ἐπιστολὴν τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου, τὰς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, τὴν πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολὴν καὶ τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον. Καὶ μετὰ τὴν ἐκγύμνασιν ταύτην ἀκολουθεῖ ἡ διδασκαλία τῆς δογματικῆς ἢ κατηχήσεως, τῆς καλουμένης στύλος τῶν Μυστηρίων (Αϊμὰντ-μυστήρ), τὸ δὲ κείμενον τοῦ μαθήματος τούτου εἶναι συντεταγμένον διαλογικῶς εἰς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσαν. 3) Μετὰ τὴν ἀπὸ μνήμης ἐκμάθησιν τῆς δογματικῆς ταύτης διδασκαλίας, ἐκγυμνάζονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν ἐκστήθισιν ὅλου τοῦ Ψαλτηρίου τοῦ Δαβὶδ καὶ ὁ τούτου ἐπιτυγχάνων προσωνυμεῖται Δεκασμεμούρ (υἱὸς τοῦ Ψαλτηρίου). Γε-

---

1) Ἐν ὅλῳ ἀριθμοῦνται 15 λειτουργίαι ἢ ἀναφοραί.

2) Πρῶτος ὁ φορέσας ὑπόδημα ἐν Ἀβησσινίᾳ εἶναι ὁ Ρὰς Τάφαρι, ὁ σημερινὸς δικτάτωρ αὐτῆς.

3) Ἡ ἀρχαία γλῶσσα ἡ συγγενεύουσα πρὸς τὴν Ἀραβικὴν ὀνομάζεται Γκίζ, ἡ δὲ σήμερον λαλουμένη γλῶσσα εἶναι ἡ καλουμένη Ἀχμαρική, ἐκ τῆς Ἀχμάρας, χώρας τῆς κειμένης πρὸς βορρᾶν μὲν τοῦ βασιλείου Τιγρέ, πρὸς νότον δὲ τοῦ βασιλείου Χοά, ἔνθα ἡ πρωτεύουσα Ἀδδὶς—Ἀμπέμπα (νέον ἄνθος).

νικῶς οἱ καλῶς γινώσκοντες ἅπασαν τὴν ἐτησίαν ψαλμῳδίαν, δυνάμενοι δὲ νὰ ψάλλωσιν ἐπ' ἐκκλησίᾳ, ὀνομάζονται Δαπταρᾶ. Ὑπάρχουσι καὶ εἰδικαὶ σχολαὶ τῆς ποιήσεως ὀνομαζόμεναι Κνέ, καὶ οἱ ἀπόφοιτοι τῶν σχολῶν τούτων ἔχουσι τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ στιχουργεῖν ᾠδὰς καὶ ὕμνους ἐκκλησιαστικούς, ἐπειδὴ δὲ οἱ ὕμνοι καὶ αἱ ᾠδαὶ πρέπει νὰ ᾦσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἀβησσινῶν γλῶσσαν τὴν καλουμένην ***Γκίζ,*** διὰ τοῦτο μόνον ἐν ταῖς σχολαῖς ταύταις ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη διδάσκεται ἡ γραμματικὴ καὶ τὸ λεξιλόγιον τῆς γλώσσης. Ὁ περατώσας τὰς σπουδὰς αὐτοῦ ἐν τῇ σχολῇ ***Κνέ,*** ἀξιοῦται τοῦ τίτλου τοῦ Μεμγύρου, ὁ δὲ τοῦ βαθμοῦ ἄριστα ἀξιωθεὶς τιτλοφορεῖται διὰ τοῦ τίτλου ***Βάλα-Κνέ,*** ὧν τὰ ἄριστα ποιήματα ψάλλονται ἐπ' ἐκκλησίας μετὰ τὸ κοινωνικόν.

Τρίτον εἶδος σχολῆς εἶναι ἡ μουσικὴ σχολὴ Δουγᾶ ὀνομαζομένη καὶ ὁ ἀριστεύσας ἀπόφοιτος τῆς μουσικῆς ἅμα καὶ ποιητικῆς σχολῆς καλεῖται Βάλα-δουγᾶ καὶ διδάσκεται ἡ μουσικὴ ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἀπὸ χειρογράφου. Ὑπάρχουν συγχρόνως καὶ σχολαὶ ἑρμηνευτικαί, εἰς δύο εἴδη διῃρημέναι· εἰς ἑρμηνευτικὴν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ εἰς τὴν τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ μὲν πρώτη ὀνομάζεται Μάτσγαφ, ἡ δὲ δευτέρα Λικαούτ. Καὶ τέλος ὑπάρχει καὶ λειτουργικὴ λεγομένη σχολὴ (Κιδασὴ), ἐν ᾗ ἐκπαιδεύονται οἱ μέλλοντες νὰ ἀκολουθήσωσι τὸ κληρικὸν στάδιον. Καὶ τὸ κήρυγμα καλλιεργεῖται παρὰ τοῖς Ἀβησσινοῖς, γενόμενον ἐν τῷ προαυλίῳ τῶν ναῶν μετὰ τὸ ᾆσμα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς ὑπὸ παντὸς τοῦ ἀκροατηρίου ψαλλομένης, ὅπερ μετὰ μεγάλης προσοχῆς ἅμα καὶ ὑπομονῆς ἀκροᾶται τοῦ κήρυκος, Ναζροούη ὀνομαζομένου, τοῦ ἐπὶ δύο καὶ πλέον ὥρας διδάσκοντος. [2])

Τὸ δὲ ἔτος παρὰ τοῖς Ἀβησσινοῖς, τοῖς ἀκολουθοῦσι τὸ ἡμερολόγιον τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας, διῄρηται εἰς 12 μῆνας, ἑκάστου ἀριθμοῦντος ἀνὰ τριάκοντα ἡμέρας. Τὰς δὲ ὑπολειπομένας 6 ἡμέρας τοῦ ἔτους ἐπισυνάπτουσι τῷ δωδεκάτῳ μηνί, ἤτοι τῷ Αὐγούστῳ ὡς πρώτῳ θεωρουμένου τοῦ Σεπτεμβρίου, ὥστε ὁ Αὔγουστος ἀριθμεῖ 36 ἡμέρας, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑβραίοις.

---

[1]) Εὐαγγελικὸς Ἀγγελιοφ. τοῦ ἔτους 1895, μὴν Μάϊος.

[2]) Ἐκτὸς τῶν ἐν Ἀβησσινίᾳ παρὰ τῶν ρωμαϊκῶν ταγμάτων ἱδρυμένων σεμιναρίων, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1919 ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Βενέδικτος ὁ XV ἵδρυσεν ἐν Ρώμῃ Ἀβησσινικὸν Κολλέγιον πρὸς εἰδικὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν Ἀβησσινῶν, οὗτινος ἡ φροντὶς εἶναι ἀνατεθειμένη εἰς τὸ μοναχικὸν τάγμα τῆς ἱεραποστολῆς τῆς Ἐρυθραίας, οἱ ὁποῖοι εἶναι Ἰταλοί (Raymond). Τὸ ἐν Ρώμῃ κατὰ τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα ἤτοι κατὰ τὸ 1649 ὑπὸ τοῦ Καρδιναλίου Βαρβερίνη ἱδρυθὲν κολλέγιον τῶν Αἰθιόπων ἔκλεισε τὰς πύλας αὐτοῦ. [Φιλαρ. Βαφείδου ἱστορ. Ἐκκλησ. τόμ. Γ' σελ. 223]. Καὶ ὁ πάπας Ἀλέξανδρος III παρεχώρησε τοῖς Ἀβησσινοῖς ἐν Ρώμῃ τῷ 1177 ἐκκλησίαν (San Stefano dei mori) Lübeck. p. 10.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Ἡ νέα πολυσήμαντος τροπὴ ἐν τῇ κατευθύνσει τῆς Πατριαρχικῆς μερίδος.

Δημοσιεύομεν κατωτέρω ἐν μεταφράσει τὴν Ἐγκύκλιον, ἣν πρὸ ὀλίγου ἀπέλυσεν ὁ ἀναπληρῶν τὸν Τοποτηρητὴν τῆς Πατριαρχείας Μητροπολίτης Νιζεγορόδου Σέργιος καὶ ἡ παρ' αὐτῷ Προσωρινὴ Πατριαρχικὴ Ἱερὰ Σύνοδος.

Ἡ σπουδαιότης τῆς διὰ τοῦ ἐγγράφου τούτου γινομένης δηλώσεως τυγχάνει πασιφανής.

Ἡ τηρουμένη ἄχρι τοῦδε ἀκαθόριστος καὶ ἐπιφυλακτικὴ στάσις τῆς Πατριαρχικῆς μερίδος ὡς πρὸς τὸ νέον ἐν Ρωσίᾳ πολιτικὸν καθεστὼς εἶχε δημιουργήσῃ βαρεῖαν ἀτμόσφαιραν ὑπονοίας καὶ δυσπιστίας τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας πρὸς τὴν μερίδα ταύτην, τοῦθ' ὅπερ βαθέως ἐζημίωσεν οὐ μόνον τὴν μερίδα ταύτην εἰδικῶς, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην ἐν γένει Ὀρθόδοξον Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν.

Σήμερον καὶ ἡ Πατριαρχικὴ μερὶς ἔρχεται ἵνα διὰ σαφοῦς δηλώσεως τοῦ ἀπολύτως νομιμόφρονος καὶ νομοταγοῦς αὐτῆς διασκεδάσῃ τὰ βαρύνοντα αὐτὴν νέφη τῆς δυσπιστίας καὶ ἀποκαταστήσῃ ὁμαλὰς καὶ ἀνυπόπτους σχέσεις πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, ὡς ἔχει ἤδη τοῦτο ἀπ' ἀρχῆς πράξῃ ἡ ἑτέρα τῶν μερίδων, ἡ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας.

Ἡ ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ συνταύτισις σήμερον τῆς στάσεως τῶν δύο μερίδων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ ἔχῃ εὐάρεστα ἀποτελέσματα διὰ τὴν γενικὴν εἰρήνευσιν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Εἶνε τοῦτο ἀναμφιβόλως μέγιστον καὶ σπουδαιότατον βῆμα ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀδελφικῆς συνεννοήσεως καὶ συμφιλιώσεως.

Αἰρουμένου νῦν καὶ διὰ τὴν Πατριαρχικὴν μερίδα τοῦ ἐκ μέρους τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας ἐμποδίου, ἡ ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἐδά-

φους, τοῦ καθαρῶς ἐκκλησιαστικοῦ, συνεννόησις τῶν δύο μερίδων (Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς) δὲν δύναται πλέον νὰ παρουσιάσῃ σοβαρὰν δυσκολίαν, δεδομένου ὅτι ἀμφότεραι αἱ μερίδες ἐξ ἴσου φαίνονται ἐχόμεναι τῆς ἀκριβοῦς δογματικῆς καὶ κανονικῆς διδασκαλίας τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὀρθοδ. Ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῆς τάξεως.

*
* *

Ἐλέῳ Θεοῦ,

ὁ ταπεινὸς Σέργιος, Μητροπολίτης Νιζεγορόδου, Ἀναπληρωτὴς τοῦ Τοποτηρητοῦ τῆς Πατριαρχείας, καὶ ἡ Προσωρινὴ Πατριαρχικὴ Ἱερὰ Σύνοδος, τοῖς Πανιερωτάτοις Ἀρχιερεῦσι, τοῖς θεοφιλέσιν ἱερεῦσι, τοῖς ἐντίμοις μοναχοῖς καὶ πᾶσι τοῖς πιστοῖς τέκνοις τῆς Ἁγίας Παρρωσικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας,

ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

Μία ἐκ τῶν μεριμνῶν τοῦ ἐν Κυρίῳ ἀναπαυθέντος Ἁγιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν Πατριάρχου Τύχωνος πρὸ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἦτο νὰ θέσῃ τὴν ἡμετέραν Ὀρθόδοξον Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν εἰς σχέσεις κανονικὰς πρὸς τὴν Σοβετικὴν Κυβέρνησιν καὶ νὰ καταστήσῃ οὕτω τῇ Ἐκκλησίᾳ δυνατὴν καθ' ὁλοκληρίαν τὴν νόμιμον καὶ εἰρηνικὴν ὕπαρξιν. Ἀποθνήσκων ὁ Ἁγιώτατος Πατριάρχης ἔλεγε: "θὰ ἔπρεπε νὰ ζήσω ἀκόμη τρία μικρὰ ἔτη". Καὶ βεβαίως ἐὰν ὁ ἀπροσδόκητος θάνατος δὲν ἀνέκοπτε τοὺς ἱεραρχικοὺς αὐτοῦ κόπους, θὰ ἦγε τὸ ἔργον εἰς πέρας. Δυστυχῶς αἱ διάφοροι περιστάσεις καὶ κυρίως αἱ ἐπιθέσεις τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐχθρῶν τοῦ Σοβετικοῦ Κράτους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον οὐ μόνον ἁπλοῖ πιστοὶ τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ἡγέται αὐτῶν, διεγείρουσαι τὴν φυσικὴν καὶ δικαίαν δυσπιστίαν τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς παράγοντας γενικῶς, ἀπετέλουν ἐμπόδια εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριάρχου καὶ δὲν ἦτο πεπρωμένον αὐτῷ νὰ ἴδῃ ζῶν τὰς προσπαθείας αὐτοῦ στεφομένας ὑπὸ ἐπιτυχίας.

Νῦν ὁ κλῆρος τοῦ γενέσθαι προσωρινῶς Ἀναπληρωτὴν τοῦ Πρωθιεράρχου τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἔπεσε καὶ πάλιν ἐπ' ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον Μητροπολίτην Σέργιον, σὺν τῷ κλήρῳ δὲ τούτῳ ἔπεσεν ἐπ' ἐμὲ καὶ τὸ καθῆκον τοῦ συνεχίσαι τὸ ἔργον τοῦ τελευτήσαντος Πατριάρχου καὶ πάσῃ δυνάμει χωρῆσαι πρὸς τὴν εἰρηνικὴν διευθέτησιν τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Αἱ ἐμαὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην προσπάθειαι, ἃς μετ' ἐμοῦ συμμερίζονται καὶ οἱ Ὀρθόδοξοι Ἀρχιερεῖς Ἱεράρχαι, δὲν μένουσιν, ὡς φαίνεται, ἄκαρποι. Διὰ τῆς ἱδρύσεως παρ' ἐμοὶ Προσωρινῆς Πατριαρχικῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐνισχύεται ἡ ἐλπὶς τοῦ ἀγαγεῖν πᾶσαν τὴν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν εἰς τὴν ὀφειλομένην ὀργάνωσιν καὶ τάξιν καὶ αὐξάνει ἡ πεποίθησις καὶ τὸ δυνατὸν τῆς εἰρηνικῆς ζωῆς καὶ δράσεως ἡμῶν ἐν τοῖς ὁρίοις τοῦ Νόμου.

Νῦν, ὅτε σχεδὸν ἱστάμεθα πλέον εἰς τὸ τέλος τῶν ἡμετέρων προσπαθειῶν, αἱ ἐπιθέσεις τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐχθρῶν δὲν καταπαύουσιν. Οἱ φόνοι, οἱ ἐμπρη-

σμοί, αἱ ἐπιπτήσεις, αἱ ἀνατινάξεις καὶ τὰ ὅμοια αὐτοῖς φαινόμενα τῆς καταχθονίου πάλης εἶνε ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν πάντων ἡμῶν. Πάντα ταῦτα καταστρέφουσι τὴν εἰρηνικὴν πορείαν τῆς ζωῆς, δημιουργοῦντα ἀτμόσφαιραν ἀμοιβαίας δυσπιστίας καὶ παντοίων ὑποψιῶν. Ἔτι λοιπὸν ἀναγκαιότερον ὡς ἐκ τούτου διὰ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπιβεβλημένον διὰ πάντας ἡμᾶς, οἷς εἶνε τίμια τὰ συμφέροντα αὐτῆς καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐξαγάγωμεν αὐτὴν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς νομίμου καὶ εἰρηνικῆς ὑπάρξεως, ἔτι μᾶλλον ἐπιβεβλημένον, λέγομεν, δι' ἡμᾶς νῦν εἶνε νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι ἡμεῖς οἱ ἐκκλησιαστικοὶ παράγοντες ἱστάμεθα οὐχὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἡμετέρου Σοβετικοῦ Κράτους καὶ πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀφρόνων ὀργάνων τῶν ῥαδιουργιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως.

Καὶ ἡ ἐπιβεβαίωσις τούτου τυγχάνει ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς παρούσης ἡμῶν τε καὶ τῆς Συνόδου ἐπιστολῆς.

Ἀκολούθως ἀγγέλλομεν ὑμῖν ὅτι κατὰ Μάϊον τοῦ τρέχοντος ἔτους τῇ ἐμῇ προσκλήσει καὶ ἀδείᾳ τῆς Ἐξουσίας διωργανώθη παρὰ τῷ Ἀναπληρωτῇ Προσωρινὴ Πατριαρχικὴ Ἱερὰ Σύνοδος, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν κάτωθι ὑπογεγραμμένων προσώπων (ἀπουσιάζουσιν οἱ Πανιερώτατοι Μητροπολίτης Νοβογορόδου Ἀρσένιος-οὔπω ἀφικόμενος, καὶ Ἀρχιεπίσκοπος Κοστρομᾶς Σεβαστιανός, ἀσθενῶν). Ἡ αἴτησις ἡμῶν ὅπως ἐπιτραπῇ τῇ Συνόδῳ νὰ ἄρξηται τοῦ ἔργου αὐτῆς ἐν τῇ διοικήσει τῆς Ὀρθοδόξου Παρρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐστέφθη ὑπὸ ἐπιτυχίας. Νῦν ἡ ἡμετέρα Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῷ Σοβετικῷ Κράτει ἔχει οὐ μόνον κανονικήν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς νόμους ἐξ ὁλοκλήρου νόμιμον κεντρικὴν διοίκησιν. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι ἡ νομιμοποίησις βαθμηδὸν θὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὴν κατωτέραν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν διοίκησιν, τὴν ἐπαρχιακήν, περιφερειακὴν κτλ.

Δὲν ὑπάρχει ἀναμφιβόλως ἀνάγκη νὰ διασαφηνίσωμεν τὴν σημασίαν καὶ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα τῆς μεταβολῆς, ἥτις ἐπῆλθε τοιουτοτρόπως ἐν τῇ θέσει τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, τοῦ κλήρου αὐτῆς καὶ πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραγόντων καὶ ἱδρυμάτων..... Ἂς ἀναπέμψωμεν τὰς ἡμετέρας εὐχαριστηρίους εὐχὰς πρὸς τὸν Κύριον τὸν οὕτως εὐδοκήσαντα περὶ τῆς ἡμετέρας Ἁγίας Ἐκκλησίας. Ἂς ἐκφράσωμεν δὲ καὶ πανδήμως τὴν ἡμετέραν εὐχαριστίαν καὶ πρὸς τὴν Σοβετικὴν Κυβέρνησιν διὰ τὴν τοιαύτην πρὸς τὰς πνευματικὰς ἀνάγκας τοῦ ὀρθοδόξου πληθυσμοῦ προσοχήν, συγχρόνως ἂς διαβεβαιώσωμεν τὴν Κυβέρνησιν ὅτι δὲν θὰ χρησιμοποιήσωμεν ἐπὶ κακῷ τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἡμῖν ἐμπιστοσύνην.

Ἀρξάμενοι τῇ εὐλογίᾳ τοῦ Θεοῦ τοῦ Συνοδικοῦ ἡμῶν ἔργου, κατανοοῦμεν σαφῶς ὅλον τὸ μέγεθος τοῦ προβλήματος, ὅπερ πρόκειται τόσον ἡμῖν ὅσον καὶ πᾶσιν ἐν γένει τοῖς ἀντιπροσώποις τῆς Ἐκκλησίας. Εἶνε ἀνάγκη οὐχὶ μόνον διὰ λόγων ἀλλὰ καὶ ἐν ἔργοις νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι πιστοὶ πολῖται τοῦ Σοβετικοῦ Συνδέσμου καὶ τῆς Σοβετικῆς Ἐξουσίας δύνανται νὰ εἶνε οὐχὶ μόνον οἱ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν, οὐχὶ μόνον οἱ προδόται αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ζηλωταὶ καὶ ὀπαδοὶ αὐτῆς, δι' οὓς αὕτη εἶνε τιμαλφὴς ὡς ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ μετὰ πάντων αὐτῆς τῶν δογμάτων καὶ παραδόσεων, μετὰ πάσης τῆς κανονικῆς καὶ λειτουργικῆς ὑφῆς αὐτῆς. Ἡμεῖς θέλομεν νὰ εἴμεθα ὀρθόδοξοι καὶ ταὐτοχρόνως νὰ συναισθανώμεθα τὸν Σοβετικὸν Σύνδεσμον ὡς τὴν πολιτικήν ἡμῶν Πατρίδα, αἱ χαραὶ καὶ αἱ ἐπιτυχίαι τῆς ὁποίας εἶνε χαραὶ καὶ ἐπιτυχίαι ἡμῶν, τὰ δὲ ἀτυχήματα, ἀτυχήματα ἡμῶν. Πᾶν κτύπημα, κατευθυνόμενον κατὰ τοῦ Συνδέσμου, ἔστω τοῦτο πόλεμος, ἐμπορικὸς ἀποκλεισμός, οἱαδήτις κοινωνικὴ συμφορὰ ἢ ἁπλῆ ἐξ ἐνέδρας δολοφονία, ὡς ἡ ἐν Βαρσοβίᾳ, θεωρεῖται ὑφ' ἡμῶν ὡς κτύπημα κατευθυνόμενον

καθ' ἡμῶν. Μένοντες ὀρθόδοξοι ἐνθυμούμεθα τὸ καθῆκον ἡμῶν τοῦ εἶναι πολίτας τοῦ Συνδέσμου οὐ μόνον "διὰ τὸν φόβον ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν„ ὡς ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ 'Απόστολος (Ρωμ. 13, 5). Καὶ ἐλπίζομεν ὅτι τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς συνεργασίας καὶ ὑποστηρίξεως πάντων ἡμῶν τὸ πρόβλημα τοῦτο θὰ λυθῇ ὑφ' ἡμῶν.

'Εμπόδιον ἡμῖν ἐν τούτῳ δύναται νὰ εἶνε μόνον ὅ,τι καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Σοβετικῆς 'Εξουσίας παρεκώλυσε τὴν διοργάνωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς νομιμότητος. Εἶνε δὲ τοῦτο ἡ ἀνεπαρκὴς ἐπίγνωσις πάσης τῆς σοβαρότητος τῶν γενομένων ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν. Ἡ ἵδρυσις τῆς Σοβετικῆς 'Εξουσίας πολλοῖς παρίσταται ὥς τις παρεξήγησις, ὥς τι τυχαῖον καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ μακροχρόνιον. 'Ελησμόνησαν οἱ ἄνθρωποι ὅτι τυχαῖον διὰ τὸν χριστιανὸν δὲν ὑπάρχει καὶ ὅτι ἐν τοῖς τελουμένοις περὶ ἡμᾶς, ὡς πανταχοῦ καὶ πάντοτε, ἐνεργεῖ ἡ αὐτὴ Δεξιὰ τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἀκλινῶς ἄγει ἕκαστον ἔθνος πρὸς τὸν προορισθέντα αὐτῷ σκοπόν. Οἱ τοιοῦτοι, οἱ μὴ θέλοντες νὰ ἐννοήσωσι τὸ σημεῖον τῶν καιρῶν, δύνανται νὰ φρονῶσιν ὅτι εἶνε ἀδύνατον νὰ διακοπῶσιν οἱ δεσμοὶ πρὸς τὸ πρώην καθεστὼς καὶ πρὸς τὴν μοναρχίαν ἔτι χωρὶς νὰ διακοπῶσι καὶ οἱ πρὸς τὴν 'Ορθοδοξίαν δεσμοί. Ἡ τοιαύτη ἀντίληψις γνωστῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων, ἐκδηλωθεῖσα βεβαίως καὶ ἐν λόγοις καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐπισύρασα τὰς ὑποψίας τῆς Σοβετικῆς 'Εξουσίας, παρεκώλυσε καὶ τὰς προσπαθείας τοῦ 'Αγιωτάτου Πατριάρχου, ὅπως ἀποκαταστήσῃ εἰρηνικὰς σχέσεις τῆς 'Εκκλησίας μετὰ τῆς Σοβετικῆς Κυβερνήσεως. Οὐχὶ μάτην ἄλλως τε καὶ ὁ 'Απόστολος ὑπέδειξεν ἡμῖν ὅτι ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον κατὰ τὴν εὐσέβειαν ἡμῶν δυνάμεθα νὰ διάγωμεν, μόνον ὑποτασσόμενοι τῇ νομίμῳ ἐξουσίᾳ (Α'. Τιμ. 2, 2)· εἰ δ' ἄλλως ὀφείλομεν νὰ ἐξέλθωμεν ἐκ τῆς κοινωνίας. Μόνον οἱ τῶν γραφείων ὀνειροπόλοι δύνανται νὰ νομίζωσιν, ὅτι τοιαύτη τεραστία κοινωνία ὡς ἡ ἡμετέρα 'Ορθοδ. 'Εκκλησία μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς ὀργανώσεως δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ Κράτει ἡσύχως, ἀφισταμένη ἀπὸ τῆς 'Εξουσίας. Νῦν ὅτε τὸ ἡμέτερον Πατριαρχεῖον, ἐκπληροῦν τὴν θέλησιν τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου, περιΐσταται ἀποφασιστικῶς καὶ ἀνεπιστρεπτεὶ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς νομιμότητος, οἱ τῆς εἰρημένης διαθέσεως ἄνθρωποι παρίσταται ἀνάγκη εἴτε νὰ κατανικήσωσιν ἑαυτοὺς καὶ καταλείποντες τὰς πολιτικὰς αὐτῶν συμπαθείας οἴκοι νὰ προσφέρωσιν εἰς τὴν 'Εκκλησίαν μόνον τὴν πίστιν καὶ νὰ ἐργάζωνται μεθ' ἡμῶν μόνον ἐν ὀνόματι τῆς πίστεως, εἴτε ἂν δὲν δύνανται νὰ κατανικήσωσιν ἑαυτούς' νὰ μὴ παρακωλύωσι τοὐλάχιστον ἡμᾶς, ἀπομακρυνόμενοι προσωρινῶς ἀπὸ τῶν πραγμάτων. Πεπείσμεθα ὅτι οὗτοι καὶ πάλιν καὶ λίαν ταχέως θὰ ἐπιστρέψωσι διὰ νὰ συνεργασθῶσι μεθ' ἡμῶν, πειθόμενοι ὅτι μετεβλήθη ἁπλῶς ἡ σχέσις πρὸς τὴν 'Εκκλησίαν, ἡ πίστις δὲ καὶ ἡ ὀρθόδοξος χριστιανικὴ ζωὴ παραμένουσιν ἀδιάσειστοι.

'Ιδιαιτέραν ὀξύτητα ἐν τῇ τοιαύτῃ τῶν πραγμάτων διαμορφώσει λαμβάνει τὸ ζήτημα τοῦ κλήρου τοῦ ἀπελθόντος μετὰ τῶν προσφύγων εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Αἱ φανεραὶ ἀντισοβιετικαὶ ἐπιθέσεις τινῶν ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀρχιερέων καὶ ἱερέων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, αἵτινες ἰσχυρῶς ἔβλαψαν τὰς μεταξὺ τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς 'Εκκλησίας σχέσεις, ἠνάγκασαν, ὡς γνωστόν, τὸν ἀείμνηστον Πατριάρχην νὰ καταργήσῃ τὴν Σύνοδον τοῦ ἐξωτερικοῦ (5 Μαΐου —22 'Απριλίου 1922). 'Αλλ' ἡ Σύνοδος αὕτη μέχρι σήμερον ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ μὴ μεταβαλλομένη πολιτικῶς, τελευταίως δὲ διὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἐξουσίας ἀξιώσεων αὐτῆς διῄρεσε μάλιστα εἰς δύο στρατόπεδα τὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐκκλησ. κοινότητα. Ἵνα θέσωμεν τέρμα εἰς ταῦτα, ἡμεῖς ἀπητήσαμεν ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κλήρου νὰ δώσῃ διαβεβαίωσιν πλήρους νομιμοφροσύνης πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Κυβέρνησιν ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ κοινωνικῇ δράσει. Ὅσοι

τοιαύτην διαβεβαίωσιν δὲν δώσωσιν ἢ παραβιάσωσιν αὐτήν, θὰ διαγραφῶσιν ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ κλήρου τοῦ ὑπαγομένου εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας. Φρονοῦμεν ὅτι χωριζόμενοι οὕτω θὰ εἴμεθα ἐξησφαλισμένοι ἀπὸ πάντων τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπροόπτων. Ἐξ ἄλλου ἡ ἡμετέρα ἀπόφασις αὕτη ἴσως θὰ κάμῃ πολλοὺς νὰ σκεφθῶσιν, ἂν δὲν εἶνε καιρὸς δι' αὐτοὺς νὰ ἀναθεωρήσωσι τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων αὐτῶν πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Ἐξουσίαν, ὅπως μὴ διακόψωσι τὸν δεσμὸν πρὸς τὴν γενέθλιον αὐτῶν Ἐκκλησίαν καὶ Χώραν.

Οὐχὶ ὀλιγώτερον σπουδαῖον ἡμῶν μέλημα θεωροῦμεν καὶ τὴν προπαρασκευὴν πρὸς σύγκλησιν καὶ τὴν σύγκλησιν αὐτὴν τῆς ἡμετέρας Β' Τοπικῆς Συνόδου, ἥτις θὰ ἐκλέξῃ ἡμῖν οὐχὶ πλέον Προσωρινὴν ἀλλὰ Διαρκῆ Κεντρικὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐξουσίαν, ὡσαύτως δὲ θὰ ἐξενέγκῃ ἀπόφασιν καὶ περὶ πάντων τῶν σφετεριστῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐξουσίας τῶν σχιζόντων τὸν χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ τάξις καὶ ὁ χρόνος τῆς συγκλήσεως, τὰ θέματα τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου καὶ αἱ λοιπαὶ λεπτομέρειαι θὰ ἐκπονηθῶσι κατόπιν. Νῦν ἐκφράζομεν ἁπλῶς τὴν ἡμετέραν στερρὰν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ἡμετέρα μέλλουσα Σύνοδος θὰ λύσῃ πολλὰ νοσηρὰ ζητήματα τῆς ἡμετέρας ἐσωτερικῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, ταὐτοχρόνως δὲ διὰ τῆς συνοδικῆς αὐτῆς σκέψεως καὶ φωνῆς θὰ δώσῃ τὴν τελειωτικὴν ἐπιδοκιμασίαν εἰς τὸ ἐπιχειρηθὲν ὑφ' ἡμῶν ἔργον τῆς ἀποκαταστάσεως ὀρθῶν σχέσεων τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Σοβιετικὴν Κυβέρνησιν.

Ἐν τέλει ἐνθέρμως παρακαλοῦμεν ὑμᾶς πάντας, Πανιερώτατοι Ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί, ὅπως βοηθήσητε ἡμῖν ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει διὰ τῆς ὑμετέρας πρὸς τὸ ἔργον ἡμῶν συμπαθείας καὶ συνεργείας, διὰ τοῦ πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ζήλου ὑμῶν, διὰ τῆς ἀφοσιώσεως ὑμῶν καὶ τῆς ἐξυπηρετήσεως τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ δὲ διὰ τῶν ὑμετέρων ὑπὲρ ἡμῶν πρὸς τὸν Κύριον δεήσεων, ὅπως δῷ ἡμῖν ἐπιτυχῶς καὶ θεοφιλῶς ἐπιτελέσαι τὸ ἀνατεθὲν ἡμῖν ἔργον εἰς δόξαν τοῦ Ἁγίου ὀνόματος Αὐτοῦ, πρὸς ὄφελος τῆς Ἁγίας ἡμετέρας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν.

Μόσχα, 16/29 Ἰουλίου 1927.

Διὰ τὸν Πατριαρχικὸν Τοποτηρητὴν
ΣΕΡΓΙΟΣ, *Μητροπολίτης Νιζεγορόδου.*

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ:

ΣΕΡΑΦΕΙΜ, *Μητροπολίτης Τβέρης.*
ΣΙΛΒΕΣΤΡΟΣ, *Ἀρχιεπ/πος Βολόγδης.*
ΑΛΕΞΙΟΣ, *Ἀρχιεπίσκοπος Χουτίνης.*
[διευθύνων τὴν ἐπαρχίαν Νοβογορόδου].
ΑΝΑΤΟΛΙΟΣ, *Ἀρχιεπίσκοπος Σαμάρας,*
ΠΑΥΛΟΣ, *Ἀρχιεπίσκοπος Βιάτκας.*
ΦΙΛΙΠΠΟΣ, *Ἀρχ/πος Ζβενιγορόδκας.*
[διευθύνων τὴν ἐπαρχίαν Μόσχας].

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, *Ἐπίσκοπος Σούμης.*
[διευθύνων τὴν ἐπαρχίαν Χαρκόβου].
Ὁ διευθύνων τὸ Γραφεῖον ΣΕΡΓΙΟΣ,
Ἐπίσκοπος Σερπουχόβου.
Ὅτι ἀκριβὲς ἀντίγραφον
ΣΕΡΓΙΟΣ, *Ἐπίσκοπος Σερπουχόβου.*

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Χοροστασίαι. — *Ἀποδεξαμένη εὐλαβῆ πρόσκλησιν τῶν οἰκείων ἐκκλησ. Ἐπιτροπῶν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς Ἁγ. Νικολάου Γαλατᾶ (5), Ἁγ Γεωργίου Ποτηρᾶ (12) καὶ **Παναγίας Μουχλίου** (19).*

Πατριαρχικὸν ἐνδιαφέρον. — *Ἡ Α. Θ. Π. διὰ τοῦ πανοσ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου ἐπανειλημμένως διηρώτησε τὰ τῆς ὑγείας τοῦ ἀπό τινος ἐν τοῖς Νοσοκομείοις Βαλουκλῆ νοσηλευομένου σεβ. μητροπ. Ροδοπόλεως κ. Κυρίλλου.*

—Ἀπὸ μέρους τῆς Ἁγ. καὶ Ἱ. Συνόδου ἐπεσκέψατο τὸν ἀσθενοῦντα ὁ πανοσ. Ἀρχιγραμματεύς.

Ὀνοματικαὶ ἑορταί.—*Τοὺς ἑορτάζοντας σεβ. μητροπ. **Ἐλευθερουπόλεως** (8), Δράμας (10), Σάμου, Κασσανδρείας (23), Νικομηδείας, Ἀμερικῆς καὶ Ζιχνῶν (30), ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη τηλεγραφικῶς.*

—Ὡσαύτως ἐπεσκέψατο καὶ ηὐχήθη τὰ εἰκότα πρὸς τοὺς ἑορτάζοντας πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονον (8) καὶ Μ. Κατηχητὴν καὶ Ἀρχειοφύλακα (30).

—Τοὺς ὡς ἄνω σεβ. μητροπολίτας συνεχάρη ἀπὸ μέρους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὁ πανοσ. Ἀρχιγραμματεύς.

Ἐπίσημοι ἐπισκέψεις.—*Διερχόμενος ἐντεῦθεν προσῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὁ σεβ. ἐπίσκοπος Ἰλίου **D'Hermigny**, διευθυντὴς τοῦ ἐν Ρώμῃ Ἀνατολικοῦ Ἰνστιτούτου.*

Τὴν ἐπίσκεψιν ἀνταπέδωκεν ἡ Α. Θ. Π. διὰ τοῦ πανοσ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου.

Ὀφφικιάλοι. — Ἡ Α. Θ. Π. εὐηρεστήθη ὅπως διὰ τὴν ὑπερτεσσαρακονταετῆ εὐδόκιμον διακονίαν ἐν διαφόροις ἱ. ναοῖς τῆς Ἀρχ/πῆς Κων/λεως καὶ ἐπαρχιῶν τοῦ Θρόνου ἐπιτρέψῃ τῷ πανοσιωτ. ἐν ἱερεῦσι κ. Σωφρονίῳ Κιορπέ, ἱερατικῶς προϊσταμένῳ τοῦ ἐν Γαλατᾷ ἱ. ναοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τῶν Χίων, ἵνα φέρῃ τὸ ἀπονεμηθὲν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Νικαίας Ἱερωνύμου ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου μετὰ τῶν παρομαρτούντων τῷ ὀφφικίῳ τούτῳ δικαιωμάτων.

Π. Κ. Ἐ. Ἐπιτροπή. — ***Ἀναδιορισθεὶς*** *ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. ἐπανέλαβεν ἀπὸ τοῦ λήξαντος μηνὸς τὰ καθήκοντα αὐτοῦ ὡς μέλους τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδδίτης κ. Φιλόθεος.*

— Κατηρτίσθησαν τέσσαρες Ἐπιτροπαὶ πρὸς μελέτην διαφόρων ζητημάτων ἀναγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Π. Κ. Ἐ. Ἐπιτροπῆς.

Πατριαρχικὸς ναός. — *Ἐπὶ τῇ ἀποδόσει τῆς ἑορτῆς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τιμωμένης τῆς ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατρ. ναῷ φυλαττομένης σεβασμίας εἰκόνος, τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Φανερωμένη», κατὰ μὲν τὸν ἑσπερινὸν (22) ἐχοροστάτησεν ὁ σεβ. μητροπ. Νεοκαισαρείας, κατὰ δὲ τὴν θείαν λειτουργίαν (23) ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος.*

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Κανονικαὶ ἄδειαι. — Ἐχορηγήθη συνοδικῶς ἄδεια α΄) τῷ σεβ. Μ/τη Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Ἰωακεὶμ μηνιαία πρὸς μετάβασιν εἰς Ἀθήνας δι' ἐπαρχιακοὺς λόγους, β΄) τῷ σεβ. Μ/τη Δράμας κ. Λαυρεντίῳ μηνιαία πρὸς μετάβασιν εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ εἰς Ἀθήνας διὰ λόγους ὑγείας καὶ ἐπαρχιακούς, γ΄) τῷ σεβ. Μ/τη Μαρωνείας κ. Ἀνθίμῳ 40θήμερος πρὸς μετάβασιν εἰς Λουτράκιον καὶ Ἀθήνας διὰ λόγους ὑγείας, δ΄) τῷ σεβ. Μ/τη Νευροκοπίου κ. Φιλοθέῳ 15θήμερος πρὸς μετάβασιν εἰς Ἀθήνας δι' ἐπαρχιακοὺς λόγους, ε΄) τῷ σεβ. Μ/τη Ἐλασσῶνος κ. Καλλινίκῳ 20ήμερος πρὸς μετάβασιν εἰς Ἀθήνας διὰ λόγους ὑγείας καὶ στ΄) τῷ σεβ. Μ/τη Ἐδέσσης κ. Κωνσταντίῳ μηνιαία πρὸς μετάβασιν εἰς Λουτράκιον διὰ λόγους ὑγείας.

Χειροτονίαι.—Ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς ἱερέα χειροτονία α΄) τοῦ Χρήστου Στεφάνου διὰ τὸ χωρίον Πρωτεκκλήσιον τῆς ἐπαρχίας Διδυμοτείχου, β΄) τοῦ Ἀναγνώστου Π΄΄ Μενελάου Ξυδάδη διὰ τὴν κοινότητα Καταρράκτου τῆς ἐπαρχίας Χίου, γ΄) τοῦ Ἰωάννου Πολυχρονιάδου διὰ τὴν κοινότητα Λοφίσκου τῆς ἐπαρχίας Λαγκαδᾶ καὶ δ΄) ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ Χρήστου Παπαλάμπρου διὰ τὴν ἱερὰν ἐκκλησίαν τῆς Ἁγίας Ἄννης Καπέλλης τῆς ἐπαρχίας Χίου.

Ἱερατικαὶ Σχολαί. — Ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἐζητήθησαν πληροφορίαι περὶ τῶν ἐν τῷ κλίματι τοῦ Οἰκουμ. θρόνου λειτουργουσῶν ἱερατικῶν σχολῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου Ἀλεξανδρείας συνεδριάσασα εἰς τακτικὴν ἐαρινὴν Σύνοδον ἔλαβε σὺν ἄλλοις τὰς ἀκολούθους ἀποφάσεις :

1) Περὶ Πατριαρχικοῦ Ὀρφανοτροφείου, 2) περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων τοῦ Πατριαρχ. θρόνου Ἀλεξανδρείας, 3) περὶ διαζευκτηρίων γραμμάτων τῶν Ἑλλήνων ὑπηκόων, 4) περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου, ἀποφασίσασα περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς :

Α΄) Ἀναγνωρίζεται ὅτι, ἐν χώρᾳ Ὀρθοδόξῳ, ἡ τήρησις ἡμερολογίου Ἐκκλησιαστικοῦ διαφόρου ἀπὸ τοῦ Κρατικοῦ εἶναι εἰς βάρος τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς καὶ ὅτι καλῶς αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ Ἀρχαὶ ἐσκέφθησαν περὶ προλήψεως τῆς ζημίας ταύτης. Β΄) Δὲν ἐπιδοκιμάζεται ὁ μονομερὴς τρόπος ὁ προτιμηθεὶς διὰ τὴν θεραπείαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ταύτης ἀνάγκης, δυνατοῦ ὄντος ἡ θεραπεία νὰ ἐγίνετο διὰ Συνόδου εὐρυτέρας τῆς Ἐπαρχιακῆς, δὲν ἐπιδοκιμάζονται ὅμως, μᾶλλον δὲ κηρύσσονται ἄξιοι ἐπιτιμήσεως οἱ κληρικοὶ ἢ λαϊκοί, ὅσοι, Ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος εὐθύνας ἀντιποιούμενοι, στασιάζουσι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας των ἐκ προφάσεως τοῦ ἡμερολογίου. Γ΄) Ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας, ἱσταμένη μέσῳ τῶν δύο ὁμάδων Ἐκκλησιῶν, τῆς ἀσπασαμένης ἤδη τὴν ἡμερολογιακὴν μεταρρύθμισιν καὶ τῆς ἐχούσης λόγους ἰδίους νὰ μὴ ἀσπασθῇ αὐτήν, ψηφίζει νὰ συγκροτηθῇ Τοπικὴ Σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ μεσοῦντος μηνὸς Ὀκτωβρίου προσεχοῦς, ἀποτελουμένη πρωτίστως καὶ κυρίως ἐξ ἀντιπροσώπων τῶν τεσσάρων Ἀρχαίων Ἀποστολικῶν Πατριαρχείων Κων/πόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν Κύπρου καὶ Ἑλλάδος ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ δοθῇ τέρμα

διὰ κανονικῆς ἀποφάσεως Συνόδου Τοπικῆς εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, τὸ συνταράσσον τὰ πλήθη τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων καὶ παρουσιαζόμενον ὡς πρόσκομμα εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ζωήν. Θὰ εἰδοποιηθῶσι δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι. Τὰς λεπτομερείας θέλει καθορίσῃ ἡ Πατριαρχικὴ προσκλητήριος ἐπιστολή.

5) περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου, ἀποφασίσασα τὰ ἑξῆς:

Νὰ ὑποβληθῇ πρότασις τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας πρὸς τοὺς Πατριάρχας Κων/πόλεως, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὅπως διὰ πράξεως τῶν τεσσάρων Πατριαρχῶν καὶ τῶν Συνόδων αὐτῶν θεωρηθῶσιν ὡς ὑποχρεωτικὰ κωλύματα γάμου μόνον ὅσα ρητῶς ὀνομάζονται ἐν Κανόσιν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἢ ὑπὸ Οἰκουμενικῶν Συνόδων κεκυρωμένοις· τὰ δὲ κατὰ μεταγενεστέρας Πατριαρχικὰς διατάξεις προστεθέντα κωλύματα ἀφεθῶσιν εἰς τὴν ἐλευθέραν κρίσιν τῶν κατὰ τόπους Συνόδων.

6) Περὶ τῶν ἀπὸ ἄλλων δογμάτων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προσερχομένων, 7) περὶ τῶν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας νυμφευομένων, 8) περὶ ἐκλογικοῦ κανονισμοῦ, 9) περὶ τῶν ἐν Νοτίῳ Ἀφρικῇ ὀρθοδ. παροικιῶν, ἀποφασίσασα τὰ ἑξῆς:

Νὰ κληθῶσιν εἰς κανονικὴν ὑποταγὴν οἱ ἀνυπότακτοι ἱερεῖς Νικολόπουλος καὶ Κατσῆς, καὶ ἂν ὑπακούσωσι, νὰ παραμείνωσιν εἰς τὰς ἐφημερίας αὐτῶν. Ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσωσι, νὰ ἐφαρμοσθῶσιν οἱ περὶ ἀνυποταξίας ἱερέων ἱεροὶ Κανόνες. Νὰ εἰδοποιηθῶσιν αἱ Ἐκκλησίαι Κ/πόλεως καὶ Ἑλλάδος ὅτι οἱ ἀνυπότακτοι ποιοῦνται χρῆσιν τοῦ ὀνόματος αὐτῶν, μήπως εὕρωσιν ὅτι ὑπάρχει καὶ δι' αὐτὰς ἐν προκειμένῳ καθῆκον πρὸς ἐκτέλεσιν.

10) Περὶ ἱεροδιδασκαλείου, 11) περὶ τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Πατριαρχείου, 12) περὶ τῆς ἐν Κάρλοβιτς αὐτοκαλουμένης ἀρχ/κῆς Συνόδου τῆς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ Ρωσ. ὀρθοδ. Ἐκκλησίας, ἀποφασίσασα τὰ ἑξῆς:

Α΄) Ἡ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τύπον συνεδρίου ἐν Κάρλοβιτς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Μητροπολίτου Κιέβου Ἀντωνίου συνάθροισις Ρώσων Ἀρχιερέων ἐξελιχθεῖσα βραδύτερον εἰς Σύνοδον, ἀξιοῦσαν νὰ διοικῇ πάντας τοὺς ἐκτὸς τῆς Ρωσίας ὀρθοδόξους Ρώσους, εἶνε ἀντικανονικὴ καὶ ἀντίκειται εἰς τὴν ἀνέκαθεν ἰσχύουσαν ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τάξιν καὶ πρᾶξιν.

Β΄) Ὁ Μητροπολίτης Κιέβου Ἀντώνιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν Ἀρχιερεῖς, παρανοήσαντες τὴν ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐπιδειχθεῖσαν αὐτοῖς κατ' ἀρχὰς ἐπιείκειαν διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις καὶ ἀξιοῦντες νὰ παρίστανται Ποιμένες ξένων Ἐπαρχιῶν, κριταὶ καὶ διαιτηταὶ ἄλλων Μητροπολιτῶν, παραβαίνουσιν ὡρισμένους Ἀποστολικοὺς καὶ Συνοδικοὺς κανόνας (Ἀποστ. Καν. 34-35. Α΄, 6, Β΄. 6, Δ΄. 28, ΣΤ΄, 20 κ. ἄ.).

Γ΄) Ἐπικαλούμενοι τὸν 39 τῆς ΣΤης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπὲρ ἑαυτῶν παρερμηνεύουσι καὶ διαστρέφουσιν αὐτὸν προφανῶς.

Δ΄) Οὐδὲν ἑπομένως δικαίωμα ἔχουσι νὰ ἐγκαθιστῶσιν ἐπισκόπους καὶ ἱερεῖς εἰς ξένας Ἐπαρχίας.

Ε΄) Οὐδὲν δικαίωμα ἔχουσι συνεπῶς νὰ δικάσωσι τὸν Μητροπολίτην Εὐλόγιον ἀλλ' ὀφείλουσι νὰ καταγγείλωσιν αὐτόν, εἴ γε παρανομεῖ, εἰς τὴν νόμιμον Ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ Ἀρχήν,

ΣΤ΄) Ὁ Μητροπολίτης Εὐλόγιος δὲν δικαιοῦται νὰ ποιμαίνῃ τοὺς Ρώσους τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, διότι, κατὰ τὰ ἀπ' αἰώνων κρατοῦντα θέσμια, αἱ μεταγενεστέρως χειραφετούμεναι· Ἐκκλησίαι περιορίζονται εἰς τὰ ὑπὸ τῆς ἁρμοδίως χειραφετούσης Ἐκκλησίας καθοριζόμενα ὅρια.

Ζ΄) Ὁ Πατριάρχης Τύχων, ἀναθέτων εἰς τὸν Μητροπολίτην Εὐλόγιον τὴν ποιμαντορίαν τῶν Ρώσων τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἦλθεν εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὸν ΚΗ΄ Κανόνα τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅστις ὁρίζει «τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς Ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου Ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κων/πολιν Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας . . . . . καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διαγορεύεται». Ὅθεν πάντες οἱ ὀρθόδοξοι τῆς Εὐρώπης οἱ ἔξω τῶν ὁρίων τῶν καθωρισμένων δι' ἑκάστην Αὐτοκέφαλον Ἐκκλησίαν συνεπῶς καὶ οἱ Ρῶσοι κανονικὴν αὐτῶν Ἀρχὴν ὀφείλουσι νὰ γνωρίζωσι μόνον τὸν Πατριάρχην Κων/πόλεως καὶ οἱ Ἐπίσκοποι αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ μόνον ἐξαρτῶνται.

13) Περὶ Ἐκκλησίας Πολωνίας, ἀποφασίσασα:

Α΄) Ἀναγνωρίζει τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Πολωνίας Αὐτοκέφαλον. Β΄) Προσαπονέμει τῷ Μητροπολίτῃ Βαρσοβίας καὶ πάσης Πολωνίας τὸν τίτλον «Μακαριώτατος». Γ΄) Ἐγκρίνει νὰ δηλωθῇ τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, ὅτι ἀνακήρυξις Ἐκκλησίας Αὐτοκεφάλου δέον τοὐντεῦθεν νὰ προαγγέλληται τοῖς Πατριάρχαις καὶ νὰ ζητῆται ἡ συγκατάθεσις αὐτῶν, ἄλλως θεωρεῖται ὡς ἐνδεχομένη ἡ μὴ ἀναγνώρισις ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀπροειδοποιήτως αὐτοκεφαλοποιουμένων Ἐπισκόπων.

14) Περὶ τῆς Συνοδικῆς ἐν Ρωσίᾳ Ἐκκλησίας, ἀποφασίσασα:

Α΄) Ἀποδέχεται κατ' ἀρχὴν τὴν πρόσκλησιν τῆς Συνοδικῆς Ἐκκλησίας πρὸς βοήθειαν ἐπὶ εἰρηνεύσει τῆς χειμαζομένης Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Β΄) Δὲν θεωρεῖ τὴν ἀποδοχὴν τῆς προσκλήσεως ταύτης καὶ τὴν ἐπαφὴν ὡς ἀναγνώρισιν τῆς Συνοδικῆς Ἐκκλησίας, οὔτε ὡς προτίμησιν αὐτῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐν Ρωσίᾳ Ἐκκλησιαστικῶν Μερίδων. Γ΄) Ἐπιφυλάσσεται νὰ ἀποφανθῇ ἐπὶ τῆς κανονικότητος καὶ τῆς Ὀρθοδοξίας τῶν διαφόρων ἐν Ρωσίᾳ Ἐκκλησιαστικῶν Μερίδων. Δ΄) Κριτήριον τῶν πράξεων ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς μερίδος ἐν ταῖς συνοδικαῖς ἐργασίαις θὰ εἶναι οἱ ἱεροὶ κανόνες, ἑρμηνευόμενοι κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς καθ' ὅλου Ἐκκλησίας καὶ εἰδικώτερον τῆς ἐν Ρωσίᾳ πρὸ τῆς νῦν ἐκρύθμου καταστάσεως. Ε΄) Οἱ ἔγγαμοι Ἀρχιερεῖς δὲν θὰ μετάσχωσι τῆς ἐν λόγῳ Συνόδου. ΣΤ΄) Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Πατριαρχείων θὰ ἔχωσι προεξησφαλισμένην ἐλευθερίαν γνώμης καὶ ἀποφάσεως ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Ζ΄) Νὰ ἀνακοινωθῇ ἡ ἀπόφασις τῆς ἐνδεχομένης συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν προβλεπομένην ἐν Ρωσίᾳ Σύνοδον τοῖς Πατριάρχαις τῆς Ἀνατολῆς.

15) Περὶ ζητημάτων Συνορθοδόξων καὶ Πατριαρχικῆς ἐκλογῆς καὶ 16) περὶ διαφόρων θεμάτων, ἀποφασίσασα σὺν ἄλλοις καὶ τόδε :

Ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας ἐξακολουθεῖ θεωροῦσα ἀναγκαίαν τὴν σύγκλησιν τῆς Προσυνόδου καὶ παρακαλεῖ τὸν Παναγιώτατον Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην νὰ μὴ ἀναστείλῃ τὰς ἐνεργείας του πρὸ τῶν τυχὸν ἐμποδίων.

(«*Πάνταινος*», ἀριθμ. 25 ἡμερ. 17 Ἰουνίου 1927)

Ἡμερολογιακά. — Ὁ Παν. Π/χης Ἀλεξανδρείας κ. Μελέτιος ἐπέστειλεν (ἀπὸ 10/25 Ἰουλίου ἐ. ἔ.) τῷ Παναγ. Οἰκουμ. Πατριάρχῃ ἀνακοινούμενος τὴν ληφθεῖσαν συνοδικῶς ἀπόφασιν «παρακαλέσαι τοὺς Προεστῶτας τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὰς Συνόδους αὐτῶν εὐδοκῆσαι εἰς τὴν συγκρότησιν Συνόδου Τοπικῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ περὶ τὸ τέλος τοῦ προσεχοῦς φθινοπώρου ἐπὶ τῷ εἰδικῷ σκοπῷ τοῦ δοῦναι τῷ ζητήματι τοῦ ἡμερολογίου τὴν ἐκκλησιαστικῶς πρέπουσαν διευθέτησιν ἐξ ἀποφάσεως Συνόδου εὐρυτέρας τῆς κατὰ κλίμα ἐκκλησιαστικόν». — Εἰς ἀπάντησιν (ἀπὸ κζ' λήγοντος μηνὸς) μετὰ δίκαιον ἔπαινον πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Ἀλεξανδρείας διὰ τὴν πρωτοβουλίαν πρὸς διευθέτησιν τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος ἐν τῷ κλίματι αὐτῆς καὶ τῶν Πατριαρχικῶν θρόνων Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, δηλοῦται δι' ἀναπτύξεως δεδικαιολογημένης, ὅτι διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Κων/πόλεως οὐδεὶς συντρέχει λόγος ἵνα συμμετάσχῃ τῆς προτεινομένης Συνόδου, ἀρκεῖ δὲ ἵνα μέρος εἰς αὐτὴν λάβωσι μόνον ἀντιπρόσωποι τῶν ὡς ἄνω δύο Ἐκκλησιῶν ἐπιζητοῦντες καὶ ἐξευρίσκοντες διὰ τῆς κοινῆς ἐν Συνόδῳ συσκέψεως τὸν κρείττονα ὡς πρὸς αὐτὰς τρόπον τῆς διευθετήσεως καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία Κων/λεως ἤθελε λυπηθῇ ἐὰν οἱ συμμεθέξοντες τῆς προτεινομένης Συνόδου «ἐκτὸς τῆς περιωρισμένης καὶ ἀναλόγου πρὸς τὴν κατάστασιν καὶ τὸ συμφέρον τῶν ἰδίων περιοχῶν ἐξετάσεως καὶ διασκέψεως, ἤθελον ἐπεκταθῇ καὶ εἰς κρίσεις καὶ ἀποφάσεις γενικωτέρας, θιγούσας τὰ πεπραγμένα ἤδη ἐν τῷ ἡμερολογιακῷ ζητήματι ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δυναμένας ἀφορμὰς ἀπορίας καὶ ἐπικρίσεως παρασχεῖν. Περὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἐξετάσεων καὶ συζητήσεων, εἴπερ καὶ αὗται κρίνονται ὑπό τινων ἀπαραίτητοι, ἁρμοδιωτέρα βεβαίως ἔσται φροντίσαι καὶ ἐγκυροτέραν ἐξενεγκεῖν γνώμην εἴτε ἡ μέλλουσα Ἁγία Ὀρθόδοξος Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, εἴτε καὶ γενικὴ Προσύνοδος τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, εἰς ἧς τὴν συγκρότησιν ἡ καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησία προσεκάλεσεν ἤδη τὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας.......»

—Ἀπεστάλησαν τῷ Πατριαρχείῳ Ἀλεξανδρείας ἀντίγραφα τῶν ὑπαρχόντων κατηγορητηρίων ἐγγράφων ἐναντίον τοῦ ἀρχιμ. Βασιλείου Λεβέντη, πολλὰ τὰ ἔκτροπα διαπράττοντος ἐπὶ σκανδαλισμῷ τῶν χριστιανικῶν συνειδήσεων, ἐσχάτως δὲ ἐπιδραμόντος τὸ κλῖμα τοῦ Θρόνου Ἀλεξανδρείας.

World Conference on Faith and Order

Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς «Παγκοσμίου Συνδιασκέψεως περὶ Πίστεως καὶ Τάξεως», γενομένης ἐν Λωζάννῃ, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἀπηύθυνε κατάλληλον χαιρετιστήριον τηλεγράφημα εὐχηθεῖσα πᾶσαν εὐόδωσιν. Εἰς ἀπάντησιν ἐλήφθη — ἀπὸ 12 Αὐγ. ἐ. ἔ. — γράμμα τοῦ Γεν. Γραμματέως τῆς Συνδιασκέψεως κ. R. W. Brown πληροφοροῦντος ὅτι τὸ τηλεγράφημα «ἀναγνωσθὲν ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Συνδιασκέψεως σεβ. Ἐπισκόπου Brent ἐγένετο δεκτὸν μετὰ βαθείας ἐκτιμήσεως ὑφ' ὅλων τῶν μελῶν αὐτῆς».

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὅμιλος κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τῆς Ἀγγλ. Ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν θεοφ Ἐπισκόπων Θωμᾶ καὶ Βενιαμίν, ἐπιχειρῶν εὐσεβῆ ὁδοιπορίαν εἰς τοὺς Ἁγ. Τόπους διῆλθε διὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος (20). Τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως (21), ἡμέραν Κυριακήν, ἐτελέσθη ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγγλ. παροικίας δοξολογία, καθ' ἣν ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. ἐγκαίρως εἰδοποιηθείσης καὶ προσκληθείσης, παρέστη ὁ πανοσ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου ἐν συνοδείᾳ τοῦ Πατρια χικοῦ Διερμηνέως. Αὐθημερὸν δὲ περὶ τὴν μεσημβρίαν, οἱ ὡς ἄνω προσκυνηταὶ προσῆλθον εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ μετὰ τῶν προσηκουσῶν τιμῶν παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, πρὸς ἣν καὶ διετράνωσαν ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ αἰσθήματα τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρός τε τὸ σεπτὸν πρόσωπον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν ἐπιδόντες ἅμα πρὸς τὴν Α. Θ. Π. καὶ σχετικὸν ἐπίσημον ἔγγραφον ὑπογεγραμμένον ὑπὸ τῶν δύο Ἐπισκόπων. Μεθ' ἱκανὴν συνομιλίαν, καθ' ἣν ἑκατέρωθεν ἀντηλλάγησαν λόγοι ἀμοιβαίας τιμῆς καὶ ἀγάπης, περιῆλθον τὰ διάφορα διαμερίσματα τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ τὸν Πατριαρχικὸν ναόν, ἀπερχόμενοι δὲ ἐξῃτήσαντο καὶ ἔλαβον γονυπετεῖς τὴν εὐλογίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

ΘΑΝΑΤΟΙ

Νοσῶν σοβαρῶς ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους ἀπεβίωσεν ἐν ἡλικίᾳ 52 ἐτῶν τῇ 8 λήξαντος μηνὸς καὶ ἐκηδεύθη τὴν ἐπιοῦσαν ἐν Χάλκῃ, ἔνθα εἶχεν ἐγκατασταθῆ πρὸς θεραπείαν, ὁ διευθυντὴς τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων **Δημήτριος Φῦτος.** Τῆς ἐπικηδείου τελετῆς, γενομένης ἐν τῷ κοινοτικῷ ναῷ τῆς νήσου ἐν μέσῳ πολλῶν ἐνδείξεων τιμῆς πρὸς τὴν μνήμην τοῦ μεταστάντος, προέστη Σεπτῇ Πατριαρχικῇ ἐντολῇ ὁ Σχολάρχης τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς πανιερ. Μητροπ. Σταυρουπόλεως, τὴν δὲ Α. Θ. Π. ἀντεπροσώπευσεν ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονος. Παρέστησαν ὡσαύτως οἱ ἐκ τῶν συνοδικῶν σεβ. μητροπ. Χαλκηδόνος, Δέρκων καὶ Πριγκηπονήσων, οἱ ἐκ τῶν ὀφφικιάλων τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς ἐντιμολ. Μ. Πρωτέκδικος καὶ Πρωτονοτάριος, πατριαρχ. ὑπάλληλοι, οἱ καθηγηταὶ καὶ ὁ ἰατρὸς τῆς Θεολ. Σχολῆς καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἔκ τε τῆς νήσου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Προσεφώνησαν δὲ τὸν νεκρὸν διὰ συγκινητικῆς προσλαλιᾶς ὅ τε Μ. Πρωτέκδικος κ. Γ. Παπαδόπουλος καὶ ὁ Πρωτονοτάριος κ. Χ. Παπαϊωάννου, διευθυντὴς τοῦ Α' Πατριαρχ. Γραφείου ἀπὸ μέρους τῶν πατρ. ὑπαλλήλων, ὑφ' ὧν κατετέθη καὶ στέφανος.

Ἐκ Καλλιπόλεως ὁρμώμενος ὁ ἀείμνηστος ἐξεπαιδεύθη ἐν τῇ Νομικῇ Σχολῇ τοῦ Τουρκικοῦ Πανεπιστημίου, ἀναδειχθεὶς εἷς τῶν ἀρίστων παρ' ἡμῖν νομομαθῶν καὶ τουρκομαθῶν. Τῷ 1908 διωρίσθη διευθυντὴς τοῦ Τουρκ. Γραφείου τῶν Πατριαρχείων εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀειμνήστου Ἰ. Χλωροῦ· διετέλεσε δὲ καὶ πληρεξούσιος Καλλιπόλεως ἐν τῇ Τουρκ. Βουλῇ, διεξαγαγὼν πανταχοῦ καὶ πάντοτε μετὰ ζήλου καὶ

δεξιότητος τὰ συναφῆ πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ καθήκοντα. Ὁ ***Δημήτριος Φῦτος*** καταλείπει μνήμην χρηστοῦ ἀνθρώπου, ἐντίμου μέλους τῆς κοινωνίας καὶ ὑπαλλήλου εὐσυνειδήτου.

*
* *

Πάσχων ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος ἐτελεύτησεν αἰφνιδίως ὁ πανοσ. ἀρχιμ. ***Κωνστάντιος Κυπριανίδης***, ἡγούμενος τῆς ἐν Πριγκήπῳ Ἱ. Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Τῆς κηδείας αὐτοῦ προέστη ὁ πανιερ. Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως, παρέστη δὲ ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Π. ὁ πανοσ. Μ. Ἀρχιμανδρίτης. Ὁ μεταστὰς ὑπηρετήσας ἐν τῇ ὡς ἄνω ἱ. Μονῇ ἐπὶ ἑπταετίαν, διεκρίθη διὰ τὴν εἰς τὸ καθῆκον ἀφοσίωσιν αὐτοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κατωτέρω δημοσιεύομεν ἐπιστολὴν τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Μονάχου κ. Αὐγ. Χάϊζεμβεργ, διαδόχου ἐν τῇ πανεπιστημιακῇ ἕδρᾳ τοῦ πολλοῦ Κρουμβάχερ. Ὁ κ. Α. Χάϊζεμβεργ διατρίψας ἐνταῦθα ἐπὶ μακρὸν ἐπεσκέψατο τὴν Α. Θ. Παναγιότητα φιλοφρόνως δωρησαμένην Αὐτῷ διαφόρους αὐτῆς συγγραφάς, εἰς ἃς καὶ ἀναφέρεται ἡ ἐν λόγῳ ἐπιστολή.

Ἐν Μονάχῳ, τῇ 14 Αὐγούστου 1927.

Παναγιώτατε,

Περατώσας πρό τινων ἑβδομάδων τὸ ταξείδιόν μου ἐπανῆλθον καὶ αὖθις εἰς τὴν συνήθη ἐνασχόλησιν τῆς καθ' ἡμέραν ζωῆς, ἀλλ' ἡ σκέψις μου φέρεται πάντοτε πρὸς τοὺς τόπους δι' ὧν διῆλθον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐν Κων/πόλει διαμονή μου ἀνήκει εἰς τὰς ὡραιοτέρας ἀναμνήσεις τοῦ ταξειδίου μου μετὰ ἰδιαζούσης ὅλως χαρᾶς ἀναμιμνήσκομαι τῆς φιλόφρονος καὶ τιμητικῆς ὑποδοχῆς, ἧς ἐγὼ καὶ ἡ ἀγαπητὴ σύζυγός μου ἐτύχομεν, εὐμενείᾳ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος.

Ἡ φωτογραφικὴ εἰκὼν τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος καὶ τὰ βιβλία, ἅτινα ὀφείλω εἰς τὴν εὐμενῆ διάθεσιν Αὐτῆς, ἀποτελοῦσιν ἤδη δι' ἐμὲ διαρκῶς προσφιλὲς ἅμα καὶ δαψιλὲς τεκμήριον τῶν εὐτυχεστάτων ἐκείνων στιγμῶν, ἃς διῆλθον ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχείῳ. Διεξῆλθον πάσας τὰς συγγραφὰς καὶ παρακαλῶ τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα, ὅπως δεχθῇ καὶ αὖθις τὰς ἐπὶ τούτοις θερμὰς εὐχαριστίας μου.

Τὴν περὶ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου μελέτην πρὸ ἐτῶν ἤδη ἔχω ἀναγνώσει, καὶ πάλιν δὲ ἐνετρύφησα εἰς τὴν διαυγῆ καὶ βαθυστόχαστον ἀναπαράστασιν τοῦ ἔργου. Ὅλως νέα μοὶ ἦσαν αἱ «Σκέψεις καὶ Μελέται» καὶ οἱ «Χαρακτῆρες καὶ Εἰκόνες».

Διὰ τῶν μελετῶν τούτων τῶν μᾶλλον φιλοσοφικῶν ἢ θεολογικῶν, ἡ Ὑμ. Παναγιότης ἀνεκαίνισε καὶ αὖθις μίαν σφαῖραν τῆς Φιλολογίας, ἧς οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες λίαν δοκίμως ἐπεμελοῦντο καὶ ἥτις καὶ κατὰ τοὺς μέσους χρόνους πολλοὺς εὗρεν ἐκλάμπρους καλλιεργητάς. Ἀλλ' ἡ Ὑμ. Παναγιότης εἰς τὰ σχεδιάσματα ταῦτα θαυμαστῶς ἐνεβάθυνε διὰ σκέψεως φιλοσοφικῆς ἐξ ὁλοκλήρου νέας. Ἰδιαζόντως μὲ συνεκίνησαν αἱ ἐν ταῖς «Ἀναμνήσεσι τοῦ Ἐρημίτου» διατυπούμεναι σκέψεις περὶ τῆς μεταξὺ Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς παιδεύσεως διαφοραί. Χαρακτηριστικώτερον ἡ Ὑμ. Παναγιότης θὰ περιέγραφε σήμερον τὰ ἐλαττωματικὰ σημεῖα τῆς ἡμετέρας ἐκπαιδεύσεως, ἐὰν ηὐκαίρει νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς συγγραφάς, διότι ὁ ἀμερικανισμὸς ἐπεκράτησεν ἐν αὐτῇ εἰς βαθμὸν ἐπίφοβον.

Ἀσχοληθεὶς καὶ ἐγὼ περὶ τὴν ἱστορίαν τῆς πόλεως Νικαίας, ἰδιαίτατα, εὐγνωμονῶ τῇ Ὑμ. Παναγιότητι διὰ τὴν σχετικὴν συγγραφὴν Αὐτῆς. Εἶναι πράγματι εὐτύχημα μέγα διὰ τὴν ἐπιστήμην ἡ ὕπαρξις τοῦ Ὑμετέρου ἔργου. Ἐλάβομεν ἓν νέον λεπτομερὲς ἔργον «ὁ ἐν Νικαίᾳ ναὸς τῆς Κοιμήσεως», τοῦ ρώσου λογίου Θ. Σμίτ, οὗτινος τὸ ὄνομα πιθανώτατα εἶναι γνωστὸν τῇ Ὑμ. Παναγιότητι. Ἀλλ' ἐγὼ ἐν τῇ μελέτῃ μου περὶ τοῦ ἔργου τούτου ἐν τῇ Βυζαντινῇ Ἐπιθεωρήσει θὰ παραπέμψω ἐνεργῶς εἰς τὴν Ὑμετέραν σχετικὴν ἐργασίαν.

Εὐχαριστῶ καὶ αὖθις ἐγκαρδιώτατα διὰ τὴν καλὴν δεξίωσιν ἧς ἔτυχον ἐν τῷ Οἰκουμ. Πατριαρχείῳ καὶ εὐχόμενος, ὅπως ὁ Θεὸς διατηρῇ τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἄνοσον καὶ ὑγιᾶ ἐν γήρᾳ πίονι, ὑποσημειοῦμαι εὐσεβάστως

ΑΥΓ. ΧΑΪΖΕΜΒΕΡΓ

ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Προκειμένου ἵνα προσληφθῶσι μαθηταὶ διὰ τὴν ἐν Χάλκῃ Ἱερὰν Θεολογικὴν Σχολήν, ὀφείλουσιν οἱ βουλόμενοι νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς αὐτήν, ὅπως ἀπὸ τῆς 1ης ἕως τῆς 14ης Αὐγούστου ἐ. ἔ. ὑποβάλωσι τὰς αἰτήσεις αὐτῶν εἰς τὸ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Γραφεῖον αὐτῆς. Οὗτοι δέον νὰ εἶναι ἀπόφοιτοι Ζ΄ τάξεως Ἀστικῆς Σχολῆς ἢ Α΄ Γυμνασίου ἔχοντες βαθμὸν τοὐλάχιστον λίαν καλῶς, διαγωγὴν δὲ ἀρίστην.

* * *

Ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ πρώτου ἐκδοτικοῦ ἔτους τῆς «Ὀρθοδοξίας» παρακαλοῦνται οἱ καθυστεροῦντες τὴν συνδρομήν, ὅπως πέμψωσιν αὐτὴν τὸ ταχύτερον. Οἱ τυχὸν μὴ λαμβάνοντες τακτικῶς τὸ φυλλάδιον ἀπευθυνθήτωσαν εἰς τὴν Διεύθυνσιν διὰ τὰ περαιτέρω.

مدیر مسؤل : ملتیوس لوقاکیس